

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra speciální pedagogiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Role přípravné třídy v prevenci specifických poruch učení

Role of Preparatory Class in the Intervention for Specific Learning disabilities

Jana Malinová

Vedoucí práce: PhDr. Lenka Felcmanová, Ph.D.

Studijní program: Speciální pedagogika

Studijní obor: Speciální pedagogika

2016

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Role přípravné třídy v prevenci specifických poruch učení vypracovala pod vedením vedoucí diplomové práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato diplomová práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Datum 14. 4. 2016

.....
podpis

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování PhDr. Lence Felcmanové Ph.D. za její podporu, cenné rady a trpělivost při vedení mé diplomové práce. Rovněž bych chtěla poděkovat všem pedagogickým pracovníkům: řediteli základní školy, učitelkám přípravných tříd, ředitelkám mateřských škol a učitelkám v mateřských školách za vstřícnost a pomoc při získávání potřebných informací a podkladů. Také děkuji rodičům dětí zařazených do výzkumu za jejich ochotu a především děkuji jejich dětem za plné nasazení a odvahu.

.....

podpis

ABSTRAKT:

Cílem diplomová práce „Role přípravné třídy v prevenci specifických poruch učení“ je porovnání intervence mateřské školy a přípravné třídy základní školy u dětí s odkladem školní docházky. Práce popisuje všechny druhy specifických poruch učení. Detailně rozpracovává speciálně pedagogickou diagnostiku rizikových faktorů specifických poruch učení. Nabízí ucelenou metodiku časově nenáročného orientačního testování rizikových faktorů specifických poruch učení u dětí před nástupem školní docházky. Tato metodika byla použita při testování dětí s odloženou školní docházkou na začátku školního roku a v březnu téhož školního roku. Vyhodnocení výsledků testování jednotlivých účastníků výzkumu je zpracováno graficky, je doplněno kazuistikou a zdokumentováním kresebné a grafomotorické tvorby.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Specifické poruchy učení, dyslexie, dysgrafie, dysortografie, diagnostika rizikových faktorů, přípravná třída, odklad školní docházky.

ABSTRACT:

The aim of the thesis „Role of preparatory classes in prevention of specific learning disabilities“ is to compare intervention of kindergarten and elementary school preparatory classes during suspension of school attendance. It describes all the kinds of specific learning disabilities. It works out in detail diagnostics of specific learning disabilities risk factors from the special education perspective. It offers integral methodology for time undemanding orientational testing of specific learning disabilities risk factors for preschool children. This methodology was used for testing children with suspended school attendance at the start of a school year and in A March of the same school year. Evaluation of test results for each participant is presented in graphs, case study and documentation of the drawing and graphomotoric creations are also included.

KEYWORDS:

Specific learning disabilities, dyslexia, dysgraphia, dysortographia, risk factor diagnostics, preparatory class, suspension of school attendance

Obsah

1 Úvod.....	8
2 Přípravné třídy.....	10
2.1 Historie přípravných tříd	11
2.2 Role přípravných tříd ve vzdělávacím systému	12
2.3 Odklad školní docházky	13
2.4 Vědecké výzkumy v oblasti předškolního vzdělávání	14
3 Specifické poruchy učení	16
3.1 Dyslexie.....	18
3.2 Dysgrafie	20
3.3 Dyskalkulie.....	21
3.4 Dysortografie.....	23
3.5 Ostatní specifické poruchy učení	24
4 Oblasti diagnostiky rizikových faktorů SPU v předškolním věku.....	26
4.1 Kresba.....	26
4.1.1 Test kresby lidské postavy	27
4.1.2 Důležité atributy kresby postavy	28
4.2 Grafomotorika	30
4.2.1 Pracovní návyky.....	31
4.2.2 Grafomotorický nácvik	32
4.3 Lateralita.....	34

4.4	Smyslové vnímání	35
4.4.1	Zrakové vnímání	36
4.4.2	Sluchové vnímání.....	37
4.5	Základní matematické představy.....	38
4.6	Rizikové faktory z pohledu neurobiologie	40
5	Empirická část.....	42
5.1	Výzkumný problém.....	42
5.2	Výzkumný cíl	43
5.3	Výzkumné otázky.....	43
5.4	Metodika výzkumu.....	43
5.5	Výzkumný vzorek	44
5.6	Průběh šetření.....	44
5.7	Kazuistiky.....	49
5.8	Celkové vyhodnocení, závěr šetření, doporučení pro praxi	105
6	Závěr	109
7	Použité informační zdroje	110
8	Seznam příloh	127

1 ÚVOD

Cílem diplomové práce je zhodnocení intervence mateřské školy a přípravné třídy základní školy na vývoj dítěte v období odložené školní docházky. Ke splnění tohoto cíle je nutné zvolit způsob porovnání. Renomované testy se většinou vyznačují zaměřením na jednotlivé oblasti vývoje a časovou náročností. Proto bylo dílčím cílem práce vytvoření ucelené metodiky časově nenáročného orientačního zjišťování rizikových faktorů pro pozdější možný rozvoj specifických poruch učení u dětí v období před nástupem školní docházky. Vytvořila jsem sadu aktivit pro pedagogickou diagnostiku postihující většinu rizikových faktorů specifických poruch učení. Sada zahrnuje grafomotorické vyhodnocení kresby, grafomotorických cvičení, laterality, matematických předpokladů, sluchového a zrakového vnímání, řeči, orientace v čase, v prostoru a v tělesném schématu. Vynechala jsem testování hrubé motoriky a přetrvávajících primárních reflexů. Hrubou motoriku si u dítěte vyhodnotí každý pedagog i rodič z každodenního kontaktu s dítětem. Testování přetrvávajících primárních reflexů může vyhodnotit jen proškolený odborník.

V rámci výzkumného šetření jsem oslovila základní školu se třemi přípravnými třídami a všechny státní mateřské školy ve vybraném městě v oblasti Praha – východ. Ředitel základní školy mi umožnil oslovit rodiče dětí s odloženou školní docházkou přímo na informativním setkání, které se konalo ještě před prázdninami. Se zařazením do výzkumu souhlasilo 24 respondentů z celkového počtu 33. To považuji za velký úspěch i přes to, že prvního testování se 3 respondenti nemohli zúčastnit a při druhém testování nebylo možné testovat jednoho žáka. Celého výzkumu se zúčastnilo 20 žáků z přípravných tříd. V rámci mateřských škol jsem rodiče oslovila informativním dopisem cestou ředitelek mateřských škol. Projektu se zúčastnilo 9 dětí s odloženou školní docházkou navštěvujících mateřskou školu. Kontrolní testování bylo provedeno jen u 8 z nich. Celkový počet dětí s odloženou školní docházkou zařazených do mateřských škol v daném městě je něco přes 20 žáků. Přesná data nebylo možné získat.

Na začátku školního roku 2015/2016 a v březnu 2016 proběhlo výzkumné šetření u všech 28 zúčastněných respondentů. Při hodnocení schopností a dovedností byl využit

nenáročný orientační soubor aktivit pro zhodnocení rizikových faktorů specifických poruch učení. Soubor je uveden v přílohách této diplomové práce.

Vyhodnocení výsledku pedagogické diagnostiky jednotlivých účastníků výzkumu je slovně popsáno a pro přehlednost zpracováno graficky, je doplněno kresebným a grafomotorickým portfoliem.

Při celkovém porovnání posunu ve vývoji dětí zařazených do mateřské školy a přípravné třídy byla výsledná data uspořádána do podoby přehledných tabulek. Tyto tabulky mohou pomoci při zacílení intervence v dané třídě.

2 PŘÍPRAVNÉ TŘÍDY

Přípravné třídy základní školy zřizuje obec, svazek obcí nebo kraj a jejich zřízení povoluje krajský úřad vydáním souhlasu. Pokud přípravné třídy zřizuje registrovaná církev nebo náboženská společnost, které bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní školy, souhlas vydává Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT). Přípravné třídy jsou určeny pro děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky. Přednostně se do nich zařazují děti s odloženou školní docházkou (zákon č. 561/2004 Sb., zákon o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, dále jen školský zákon).

O zařazení dítěte do přípravné třídy rozhoduje ředitel základní školy na základě žádosti zákonného zástupce dítěte a písemného doporučení školského poradenského zařízení. V přípravné třídě se může vzdělávat minimálně 10 žáků, maximálně 15 žáků. Vzdělávání v přípravných třídách základní školy, učebnice a učební texty a základní školní potřeby v hodnotě 200 Kč na žáka za jeden školní rok, se v případě škol zřizovaných státem, krajem, obcí nebo svazkem obcí poskytuje bezplatně. Učebnice a učební texty se na konci školního roku nevracejí (školský zákon).

V přípravných třídách se vzdělává podle Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Předškolní vzdělávání se přizpůsobuje vývojevým fyziologickým, kognitivním, sociálním a emocionálním potřebám dětí této věkové skupiny. Mělo by nabízet vhodné vzdělávací prostředí. To znamená vstřícné, podnětné, zajímavé a obsahově bohaté. Dítě by se mělo cítit jistě, bezpečně, radostně a spokojeně. Významnou roli v procesu učení zastává spontánní sociální učení, založené na principu přirozené nápodoby. Měly by být uplatňovány aktivity spontánní i řízené, vzájemně provázané a vyvážené. Mezi rámcové cíle vyjadřující univerzální záměry předškolního vzdělávání patří: rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání; osvojení hodnot; získání osobnostních postojů. Mezi klíčové kompetence jsou zařazeny kompetence: k učení; k řešení problémů; komunikativní; sociální a personální; činností a občanské. Záměrem předškolního vzdělávání je rozvíjet každé dítě po stránce fyzické, psychické i sociální, jak je uvedeno v opatření MŠMT č. 405/2004-22.

2.1 HISTORIE PŘÍPRAVNÝCH TŘÍD

První přípravná třída byla zřízena ve školním roce 1992/1993 jako řešení školní neúspěšnosti romských žáků (Šotolová, 2003). Ve školním roce 1998/1999 byla realizována tematická inspekce zaměřená na vzdělávání příslušníků národnostních menšin a etnických skupin. Česká školní inspekce konstatovala zjištění o využívání přípravných tříd dětmi nepocházejícími ze sociokulturně znevýhodněného prostředí. Jednalo se o děti s odloženou školní docházkou, děti z dětského domova a děti zdravotně oslabené (Šotolová, 2011). Tento stav nebyl v souladu s koncepcí přípravných tříd, ale naznačil žádoucí směr vývoje určení přípravných tříd. Metodickým pokynem MŠMT bylo povoleno zřizování přípravných tříd pro děti se sociálním znevýhodněním počínaje školním rokem 2000/2001. Tento pokyn se odvolával na výsledky pokusného ověřování fungování přípravných tříd, které probíhalo od 1. 9. 1997 do 30. 6. 2000. Zřizování přípravných tříd probíhalo podle § 58 zákona č. 29/1984 Sb., o soustavě základních škol, středních škol a vyšších odborných škol, ve znění pozdějších předpisů a podle § 45 odst. 6 zákona č. 76/1978 Sb., o školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů.

V roce 2004 byl schválen zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Přípravné třídy základních škol se staly pevnou součástí vzdělávacího systému České republiky. Podle § 47 byly určeny pro děti v posledním roce před zahájením školní docházky, které byly sociálně znevýhodněné, a u kterých byl předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj. Minimální kapacita třídy byla 7 dětí. V roce 2005 MŠMT vydalo vyhlášku č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky. Paragraf 7 upřesňuje organizaci a provoz přípravných tříd.

V březnu 2014 ministr školství Chládek sděluje své stanovisko o úmyslu rozšířit určení přípravných tříd (Jirička, 2014). Ve stejnou dobu Malinová (2014) kritizuje školský zákon, upozorňuje na pozitivní diskriminaci a doporučuje rozšíření určení přípravných tříd o kategorii dětí se zdravotním postižením a dětí se zdravotním znevýhodněním. Novela školského zákona 82/2015 Sb. umožňuje zařadit do přípravné třídy děti s odloženou školní docházkou počínaje školním rokem 2016/2017. Mění se minimální počet žáků v přípravné třídě ze sedmi na deset.

2.2 ROLE PŘÍPRAVNÝCH TŘÍD VE VZDĚLÁVACÍM SYSTÉMU

Přípravné třídy jsou důležitou součástí vzdělávacího systému České republiky. Vytvářejí jakýsi nenásilný přechod mezi mateřskou školou a základní školou pro děti s jakýmkoli znevýhodněním. V případech, kdy mají rodiče, pedagogové, psychologové nebo lékaři pochybnosti o bezproblémovém zvládnutí nástupu školní docházky u daného dítěte, může zařazení do přípravného ročníku předejít komplikacím. V některých případech dokonce může předejít školní neúspěšnosti dítěte.

Vzdělávací obsah přípravných tříd vychází z Rámcového vzdělávacího programu přípravného vzdělávání. Cílem přípravné třídy je připravit žáky na vstup do první třídy základní školy. Menší počet dětí ve třídě umožňuje komplexní a intenzivní péči zaměřenou na individuální potřeby každého dítěte.

Doležalová (2012) doporučuje nejpřirozenější formu výuky pro děti v tomto věku – hru ve všech podobách přizpůsobených k výchovně vzdělávacím účelům; projektové vyučování a práci v integrovaných blocích; metody prožitkového, kooperativního a situačního učení.

Jsem přesvědčena o důležitosti přípravných tříd jako formě prvotní prevence specifických poruch učení. Bartoňová (2010) poukazuje na projevy u dětí předškolního věku, které by mohly být označeny jako rizikové faktory specifických poruch učení. V tomto věku nemůžeme mluvit o poruchách, jen o deficitech dílčích funkcí potřebných k osvojení trivie (čtení, psaní, počítání).

Například dítě s oslabeným zrakovým nebo sluchovým vnímáním je ochuzeno o velkou oblast podnětů. V takovém případě je nutno zajistit správnou intervenci s použitím náhradních strategií při cíleném rozvoji dílčích funkcí (Kučera, 1955).

Příčinu opožděného neuropsychického vývoje v motorice vysvětluje Kučera (1995) dětským hospitalismem: *„tyto děti nemají dostatek příležitosti, aby si vytvořily úzký individuální vztah k určitým osobám, který by byl obdobný vztahu dítěte k matce, tak významnému pro celý další duševní vývoj dítěte. Čas, který může vychovatelka jednotlivému dítěti věnovat je zcela spotřebován péčí o tělesné potřeby dítěte*

a na soustavnější psychickou stimulaci se ho nedostane.“ (Kučera, 1995, s. 20). Je možno vidět analogii v dnešní hektické společnosti, kde rodiče vydávají většinu svých sil na materiální zabezpečení rodiny. Zajišťují dětem dostatek stravy, značkové oblečení, moderní vymoženosti techniky, nejrůznější zájmové kroužky. Zajímají se o kvalitu školy, kterou jejich děti navštěvují. Ale troufám si tvrdit, že většině těchto rodičů již nezbývají síly ani čas na společné trávení života se svými dětmi. Dochází k určité formě hospitalismu v rámci rodiny, byť samozřejmě ne v takové formě a závažnosti jako v případě ústavní výchovy. Nedostatek přímého sociálního kontaktu popisuje i Kutálková (2010) a dává ho do souvislosti s výtečnou znalostí dnešních dětí v oblasti ovládání nových médií.

2.3 ODKLAD ŠKOLNÍ DOCHÁZKY

Není-li dítě po dovršení šestého roku věku tělesně nebo duševně přiměřeně vyspělé, požádá písemně zákonný zástupce dítěte o odklad školní docházky do 31. května kalendářního roku, v němž má dítě zahájit povinnou školní docházku. Žádosti vyhoví ředitel základní školy na základě přiloženého doporučení školského poradenského zařízení, odborného lékaře nebo klinického psychologa. Začátek povinné školní docházky je možno odložit nejdéle do zahájení školního roku, v němž dítě dovrší osmý rok věku. Pokud se u žáka v prvním ročníku základní školy projeví nedostatečná tělesná nebo duševní vyspělost k plnění školní docházky, může ředitel základní školy se souhlasem zákonného zástupce žákovi dodatečně v průběhu prvního pololetí školního roku odložit začátek plnění povinné školní docházky na následující školní rok (školský zákon).

Všichni odborníci se shodují na důležitosti správného načasování nástupu dítěte do školy. Jedná se o jeden z nejvýraznějších bodů na ose života. Při špatném rozhodnutí se dítě odchýlí z trajektorie úspěšnosti. Kropáčková (2008) hovoří o syndromu neúspěšného dítěte, kdy si dítě přestává věřit důsledkem předčasného nástupu do školy. Komenský (1992) se naopak obává „zlenivění“ a „zplanění“ potenciálu dítěte při odkladu školní docházky dítěte plně připraveného.

Rozhodování je v některých hraničních případech velmi delikátní. Je vhodné rozhodnutí podepřít empirickým zjištěním. Testování však bývá zdoluhavé, často zaměřené jen na jednu oblast potřebných kompetencí a termíny v pedagogicko-psychologických

poradnách obsazené dlouho dopředu. V této situaci by velmi pomohla metodika rychlého orientačního hodnocení zahrnující většinu kompetencí potřebných ke zdárnému zvládnutí všech nároků, které jsou na žáky základních škol kladeny.

Proto jsem se rozhodla zpracovat soubor aktivit k orientačnímu zjištění rozvoje funkcí a schopností souvisejících s osvojováním školních dovedností vhodný jak pro pedagogické pracovníky, tak pro využití v rámci rodiny. Jeho administrace zabere přibližně 20 minut.

2.4 VĚDECKÉ VÝZKUMY V OBLASTI PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

V České republice je relativně vysoký počet odkladů školní docházky. Pro školní rok 2013/2014 byla školní docházka odložena u 15 % žáků. Ke srovnání jsou uvedeny počty odložené školní docházky na Slovensku 8 %, v Německu 8 %, v Rakousku 4 %. Přesto jen 3,2 % všech dětí s odkladem, neboli vyjádřeno počty dětí 3 819, bylo zařazeno do přípravných tříd. Ostatní děti se vrátily do mateřské školy. Dle longitudinální studie o vzdělávání v české republice z jara roku 2014 je poměr chlapců a dívek s odkladem školní docházky 11 : 7 v neprospěch chlapců (Ivatts, 2015).

Ve statistických ročenkách školství nejsou pro předškolní věk rozlišovány specifické poruchy učení a chování. Je zde používáno označení vývojové poruchy bez další specifikace. Ve školním roce 2014/2015 bylo v České republice vzděláváno v rámci předškolního vzdělávání 705 dětí se statutem vývojové poruchy. 7 214 dětí mělo jiné než české státní občanství (Klusáček, Hrstka, 2015).

Děti s jiným než českým státním občanstvím mnohdy neovládají český jazyk. V lepším případě se pohybují v bilingvním prostředí. Do budoucího života to pro ně může být výhodou, ale v období mladšího školního věku tento fakt může přinášet komplikace v oblasti porozumění a interpersonální komunikace. Pokud dítě nepochopí pokyny pedagoga nebo komunikaci spolužáků, brání mu to nejen v úspěšném vzdělávání ale i zapojení v kolektivu. Neustálé doptávání žáka může být zkouškou trpělivosti pedagoga. V horším případě dítě nepřizná, že nerozumí. Často se to stává i u dětí s poruchami a vadami sluchu a sluchového vnímání. Takové dítě se může jevit vyučujícímu jako méně inteligentní.

V České republice ověřovala účinnost odkladu školní docházky v rámci longitudinálního výzkumu Valentová (1989). Výsledky nebyly příliš optimistické. Prokazatelná účinnost odkladu školní docházky se potvrdila pouze v prvních dvou třídách základní školy. Následně se výsledky žáků srovnaly s průměrem ostatních žáků. Valentová (1989) došla k názoru, že latentní očekávání od opakovaného působení mateřské školy jsou příliš optimistická. Správný směr vidí v nutnosti zvýšení a individualizaci pedagogické a psychologické intervence a v intuitivní volbě korektivních opatření. Dle mého názoru právě toto splňují přípravné třídy.

Syslová a Najvarová (2012) provedly kritickou analýzu výzkumů zabývajících se předškolním vzděláváním v České republice v letech 2000 – 2010. V odborných časopisech a dostupných sbornících z konferencí pořádaných k tématu předškolního vzdělávání vyhledaly 57 empirických studií. Jen 4 pedagogické výzkumy se zabývaly testováním dětí. Žádný z vyhledaných výzkumů se nezabýval otázkami přípravných tříd.

Velmi přínosné jsou závěry longitudinální studie „*The High/Scope Perry Preschool Study*“ realizované v letech 1962 – 1967 v Michigenu v USA publikované v roce 2005. Tato studie je zdrojem informací o přínosu rané intervence pro dítě, ale také o snížení ekonomického zatížení celé společnosti.

Výzkumná skupina obsahovala 123 tříletých dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí s předpokladem vysokého rizika budoucího školního neúspěchu. Náhodně vybraných 58 dětí absolvovalo podpůrný intervenční program po dobu dvou let. Zbýlých 65 dětí bylo zařazeno do kontrolní skupiny bez intervence. Hodnocení účastníků probíhalo každý rok do dovršení 11 let věku, a následně ve 14, 15, 19, 27, a 40 letech věku.

V návaznosti na projekt byly realizovány různé ekonomické studie. Přestože se v konečných číslech liší, všechny se shodují na jednoznačném ekonomickém profitu pro jednotlivce i pro celou společnost. Největší část výnosů pro společnost tvoří úspory za nespáchané trestné činy, úspory v oblasti vzdělávání, výnosy z vyšších daní a úspory na dávkách státní sociální podpory (Barnet, 2005).

3 SPECIFICKÉ PORUCHY UČENÍ

Specifické poruchy učení jsou dnes diagnostikovány u mnoha dětí, ale neznamená to, že by se jednalo o problém novodobý. Během působení na Karlově univerzitě se touto problematikou zabýval profesor Antonín Heveroch. V roce 1904 publikoval článek s názvem „*O jednostranné neschopnosti naučiti se čísti při znamenité paměti*“. V tomto článku se pozastavuje nad jednostranně nedostatečným vývojem v oblasti čtení a psaní při zachování schopnosti mluvit a rozumět řeči u lidí s intaktní inteligencí.

Příčinou specifických poruch učení je dysfunkce centrálního nervového systému. Rozhodující je diagnostika psychologická a speciálněpedagogická, ne medicínská. Projevy poruch učení se demonstrují v oblasti psychické a pedagogické (Matějček, 1995).

Vágnerová a Klégrová (2008) vidí specifické poruchy učení jako diagnostickou kategorii souhrnně označující výukové problémy, které se projevují jako neschopnost osvojit si dané dovednosti na úrovni odpovídající rozumovým schopnostem konkrétního dítěte při vyloučení smyslového a mentálního postižení, emočních a psychických problémů a výchovného nebo výukového zanedbání.

Krejčířová (2014) nazývá specifické poruchy učení civilizační chorobou. Dnešní společnost označuje za informační. Čtení a psaní je využíváno při používání počítačů, mobilních telefonů a internetu bez ohledu na to, jakou práci vykonáváme nebo jakou školu studujeme. Specifické poruchy učení nevymizí s přibývajícím věkem. Jde o celoživotní zatížení. Na druhou stranu intenzivní práce ve školním věku a osvojení si vhodných studijních strategií vede k výraznému snížení obtíží.

Portešová a Urmanová (2014) se věnují konceptu dvojí výjimečnosti u žáků s nadáním a zároveň se specifickými poruchami učení. Jedná se o paradoxní situaci pro mnohé pedagogy nepochopitelnou. Dochází k maskování skutečných schopností. Důsledkem toho žáci nedostanou šanci kompetentní pomoci při vytváření strategií zvládnutí problémových situací a jsou odkázáni jen sami na sebe. Tyto žáky můžete poznat podle silné touhy v něčem se zlepšovat, orientace na výsledky. Překonáváním překážek a dosažením svých cílů dochází k tzv. přerámování své zkušenosti.

Vágnerová (2001) upozorňuje na psychologické důsledky specifických poruch učení. Školní úspěšnost je sociálně ceněna velmi vysoko. Dítě je motivováno uspět ve vrstevnické skupině. Zažívání opakovaných neúspěchů vede ke ztrátě motivace, ke zhoršenému sebehodnocení a malé sebeúctě. Děti se specifickými poruchami učení si své nedostatky plně uvědomují i v případě citlivého zacházení ze strany rodičů, pedagogů a spolužáků. Snížené sebehodnocení přetrvává i v době zlepšení nebo plné kompenzace potíží.

Zelinková (2006) doporučuje při osvojování cizího jazyka volit jazyk NEpodobný mateřskému jazyku, aby nedocházelo k negativnímu transferu.

Matějček (1995) se zamýšlí nad označováním dětí diagnostickými kategoriemi. Dochází k názoru, že není důležité označení poruchy, ale důsledky odborného posudku. V praxi většině rodičů stanovení diagnózy přináší vysvětlení, pochopení a úlevu. Na vyšetření přichází dítě, které má problémy a trpí. Odborné označení poruchy z dítěte snímá nesprávné nebo ponižující označení a osvobozuje dítě od nespravedlivých trestů a nepřiměřeného nátlaku. Udává směr speciálněpedagogické intervence. V neposlední řadě dává naději na zmírnění potíží při správném komplexním uchopení problému.

Specifické poruchy učení lze diagnostikovat až v době školní docházky, přesto je možné všimnout si varovných signálů již v předškolním věku. Rizikové faktory jako jsou výraznější logopedické obtíže, diagnóza vývojové dysfázie, obtíže s uvědoměním si hlásek ve slově (fonemické uvědomění), potíže při sluchové a zrakové percepci, při vnímání rytmu, při malování, tápání v předčíselných představách nás mohou upozornit na riziko existence specifických poruch učení u konkrétního dítěte (Krejčířová, 2014).

Košč (1975) říká, že speciální pozornost si zasluhují především symbolické funkce, kterými se člověk liší od ostatních živočichů. Jde především o analýzu a syntézu symbolů v oblasti percepce nebo sensoriky (porozumění slyšeného a napsaného) a v oblasti exprese nebo motoriky (vyjadřování pomocí řeči nebo písma). Symbolickými funkcemi jsou označovány mozkové pochody při pěti specificky lidských činnostech: mluvení (fatické funkce), čtení (lexie), psaní (grafie), počítání (kalkulie), zpívání (múzie). Záleží na úrovni chápání vztahů a souvislostí (gnózie) a úrovni uskutečňování pohybů (praxie). Všechny tyto funkce se víceméně přesně a zároveň velmi složitě lokalizují v mozku.

3.1 DYSLEXIE

Heveroch (1927) nazýval parietální dyslexii slovní slepotou, duševní slepotou pro formu písmen, poruchou přehledu optického obrazu. Důvodem je porucha dřenež levé hemisféry. Dalším symptomem může být slepota barev. Při čisté dyslexii čte žák po slabikách, má porušený přehled řádek. Při parietookcipitální dyslexii přehlédne celá slova nebo věty.

Dyslexie je termín označující obtíže ve čtení a psaní. Tyto obtíže nejsou způsobeny sníženou inteligencí, ale mohou negativně ovlivňovat rozvoj kognitivních a intelektových funkcí. Etiologií může být dědičná odchylka funkce centrálního nervového systému. Může ji způsobit nevyzrállost centrální nervové soustavy nebo lehká mozková postižení s odchýlnou organizací mozkových aktivit a netypická dominance hemisfér. Někdy se můžeme setkat s používáním slova dyslexie jako nadřazeného pojmu pro různé druhy specifických poruch učení (Pokorná, 2001).

Podstatu symptomů dyslexie, tedy i obtíže projevující se při nácviku čtení, je možno izolovat jako deficit dílčích funkcí (Sindelarová, 2007).

Šturmovo (2006) rozdělení deficitních oblastí při dyslexii:

- Percepční deficity (zrakové vnímání, sluchové vnímání) - čtení a psaní je náročná činnost vyžadující souhru více kompetencí. Při deficitu ve sluchovém vnímání, dítě zná smysl slov, ale nedokáže rozkódovat použité hlásky, nebo naopak může znát význam jednotlivých hlásek, ale nespojí hlásky do slova. To znamená, že vážne analýza a syntéza. Při deficitu zrakového vnímání může docházet k záměnám tvarově podobných písmen. Specifickou činností je intermodalita. Převed zvukového vjemu do psané podoby a naopak rozkládání grafému a jeho fonetickou produkci. Jde o činnost navázanou na sluchové i zrakové vnímání.
- Motorika – čtení pomocí čtecího okénka zmírní neplynulé oční pohyby, špatná artikulace a koordinace ruky oka, problémy s různými typy úchopů.

- Integrovaná potíže – není pohotovost souhra a převádění dat ze zrakové percepce do sluchové percepce, vše je nápadně zdouhavé, pomalé, těžkopádné, na primitivní začátečnické úrovni, čtení bez náležitého porozumění.
- Porucha dynamiky základních psychických procesů – bazální reaktivita dítěte (hyperaktivní, hypoaktivní dítě).
- Vzájemný vztah (nevyváženost) verbální a názorové složky - 1. dítě s převahou verbální složky řeči a s obtížemi vyjádřit názor je často diagnostikováno jako dítě s percepčně motorickou poruchou; 2. u dítěte s převahou prakticko-názorové složky řeči a s obtížemi ve složce slovně-pojmové je mnohdy diagnostikována vývojová dysfázie, opožděný vývoj řeči, patlavost, poruchy výslovnosti.
- Lateralizace mozkových hemisfér - 1. převaha levé hemisféry na počátku čtenářského výcviku, děti čtou rychle, dělají hodně chyb, prostorově percepční orientace v textu není dobrá; 2. přetrvávající převaha pravé hemisféry, děti čtou pomalu, vracejí se, nesyntetizují.

Jucovičová (2014) si všímá problémů s intonací a melodií věty (monotónního čtení), špatného hospodaření s dechem při čtení, opakování začátků slov, neudržení pozornosti na řádku, přeskakování řádků, špatné orientace v textu, nedostatečné krátkodobé paměti.

Matějček (1995) vysvětluje princip zapojování a spolupráce mozkových hemisfér následovně: Při seznamování se s tvary písmen dítě používá pravou hemisféru. Následně při počátečním čtení musí spolupracovat obě mozkové hemisféry. S postupnou automatizací přechází funkce čtení na levou mozkovou hemisféru. Pokročilý čtenář při globálním čtení používá levou hemisféru. Ale ve chvíli, kdy dostane text v neobvyklém formátu písma (např. gotickém), musí opět zapojit pravou hemisféru a dochází tak ke kooperaci obou mozkových hemisfér.

Kučera (1955) zmiňuje metodu nápravného výcviku u dyslexie. Dítě prstem obkresluje velké vzory jednotlivých písmen nebo celá slova na papíře a zároveň je vyslovuje. Do analyticko-syntetické činnosti mozkové kůry se při této výuce čtení zapojuje analyzátor kinestetický a taktilní. Tato metoda má mnohdy udivující úspěchy.

Matějček (1995) upozorňuje na souvislost mezi dyslexií a nedostatky ve vyjadřování a sociální komunikací. Žák s dyslexií je častěji vystaven riziku nepochopení v komunikaci s ostatními. Často se nechová tak, jak se od něj očekává. Nevyjádří své myšlenky a postoje vhodným způsobem. V důsledku toho se neuplatní v životě tak, jak by mohl vzhledem ke svým předpokladům.

Kučera (1955) považuje za základní problém dyslexie neschopnost diferencovat jednotlivé hlásky v mluveném projevu a neschopnost složit z jednotlivých hlásek slovo.

Fisher (2012) uvádí příklady celosvětově známých osobností jako důkaz, že lidé se specifickými poruchami učení nejsou hloupí, líní, že se nemohou nic naučit a že v dospělosti nebudou muset pracovat ve špatně placeném zaměstnání. Albert Einstein, Leonardo da Vinci, Hans Christian Andersen.

3.2 DYSGRAFIE

Dysgrafie je specifická porucha grafického projevu, hlavně psaní. Kresba bývá obsahově chudší, rýsování nepřesné, snížená kvalita grafů, nákresů, plánů. Nejčastěji porucha jemné motoriky, doprovázena poruchou hrubé motoriky. Porucha motorické a senzomotorické koordinace a automatizace pohybů. Deficit zrakového vnímání, prostorové orientace, kinestetické paměti, představitivosti, pozornosti, smyslu pro rytmus. Někdy vážně přenos sluchových a zrakových vjemů do grafické podoby (Jucovičová, 2014).

Etiologie podle Jucovičové (2014):

- Nevyhraněná, zkřížená laterálita – pomalé pracovní tempo, snížená kvalita písma i úpravy.
- Neukončený vývoj symetrického tónického šíjového reflexu – neleze, leze nesprávně.
- Funkční porucha motorických drah vedoucí signál z receptoru do centra v mozku a zpět k výkonnému orgánu, drobné svalstvo rukou ochablé a zároveň zvýšený svalový tonus v celém těle, neuvolněné prsty, zápěstí, předloktí i celá paže, pohyby

křečovité, nekoordinované, rozsah pohybu snížený, se zátěží větší unavitelnost a kvalita pohybů se horší, přidává se psychické napětí při psaní.

Při dyspraxii jsou postiženy všechny končetiny, zatímco dysgrafie se vztahuje jen k jedné z končetin (Heveroch, 1927). Vyskytuje se často zároveň s dyspinií (Bartošová, 2012). Projevuje se špatným vybavováním grafické podoby písmen, častou záměnou zrcadlově obrácených tvarů (Matějček, 1995).

Vágnerová (2008) si všímá vynechávání nebo naopak přidávání detailů, neupraveného písma i přes velké úsilí. Při těžších formách může být narušena kinestetická a názorová paměť, dítě si nepamatuje sled pohybů potřebný k napsání písmen (možno chápat jako formu dyspraxie). Viditelné zhoršení nastává při zbrklosti, impulzivité a celkové hyperaktivitě.

3.3 DYSKALKULIE

Dyskalkulie je porucha symbolických funkcí. Pokud je zároveň přítomna prstová agnózie (porucha poznávání prstů) a potíže s pravolevou orientací, jedná se o Gerstmannův syndrom (Šturma, 2006). Dyskalkulie má mnoho specifických projevů analogických k projevům dyslexie, dysgrafie a dysortografie (Fischer, 2007).

Třídění dle Košče (1972):

- Verbální – neoznačí slovně množství nebo počet předmětů, nepojmenuje čísla, číslice, matematické operační znaky, matematické úkony, neodpočítá řadu čísel, nerozliší sudá lichá, neukáže počet na prstech. Řeč číslic je pro dítě cizí řečí.
- Praktognostická – neprovede matematickou manipulaci s konkrétními ani nakreslenými předměty, neodpočítá kuličky na počítadle, neurčí počet předmětů bez počítání, neseřadí předměty podle velikosti, nerozpozná méně x více. Dítě nepochopí pojem číslo, znalosti zůstávají na předpočetní úrovni.
- Lexická – porucha čtení matematických znaků a jejich kombinací, obdoba dyslexie při čtení číslic, zamění 6 a 9, 34 a 43, nepřečte vícemístné číslo s nulou uprostřed.
- Grafická – porucha psaní číslic a čísel jako u dysgrafie. Problémy v geometrii.

- Ideognostická – porucha vytváření matematických pojmů a pochopení vztahů mezi nimi. Nechápe, že $10 = 6 + 4 = 15 - 5 = 2 \times 5 = 40 : 4$. Nedokáže počítat z paměti po jedné od určitého čísla. Problémy při řešení slovních úloh.
- Operacionální – porucha provádění matematických operací, sčítání, odčítání, násobení, dělení. Nezvládá násobilku, nechápe její princip. I jednoduché příklady řeší jen písemně.

Školáci s dyskalkulií mohou mít potíže s převody jednotek, s určováním hodin, s vyhledáváním údajů v jízdních řádech, s rozlišováním bankovek a mincí, s porozuměním údajů na teploměru, s používáním váhy při vaření, při práci s měřítkem na mapě, při určování velikosti oblečení (Zelinková, 2015).

Dyskalkulie je často poruchou v komunikaci mezi dítětem a světem. Kvantitativní jevy a prostorové objekty existují nezávisle na nás. Je potřeba najít si k nim tu správnou cestu. Dekódovat je. Klíčem je proces vnímání kvantity, proces učení, proces zobecňování. Snahou vyučujícího by mělo být učít děti matematice na úrovni, na které se nacházejí. Nabízí se postup „4P“: POHODA – atmosféra bez strachu a bez napětí; PROŽITEK – využívání vlastních prožitků při manipulativní a myšlenkové činnosti k vyvozování pojmů; POZNÁNÍ – vnímání matematických pojmů a objektů, jejich vlastností na základě shod a odlišností, postupné vytváření systému; POROZUMĚNÍ – navození AHA efektu, dítě si samo dojde k poznání, není mu poznání předkládáno dogmaticky (Blažková, 2009).

Třídění dle matematického obsahu (Blažková, 2009): vytváření pojmu čísla; čtení a zápis čísel; operace s čísly; slovní úlohy; geometrická a prostorová představivost; početní geometrie; jednotky měr.

Blažková (2009) zdůrazňuje význam využití každé příležitosti, která napomůže dítěti již od nejranějšího věku chápat kvantitu a prostorové vztahy. Při vnímání počtu objektů se musí dítě oprostít od vnímání vlastností předmětů jako je barva, tvar, velikost. Zpočátku dítě určí bez přepočítávání jeden, dva, moc. Později dokáže určit skupiny až šesti prvků v daném seskupení například na hrací kostce. Není vhodné učít děti počítat po jedné. Naučí se tak pouze číselnou řadu jako básničku, ale může jim to zabránit vytvoření pojmu čísla.

Činnosti směřující k vytvoření pojmu čísla: třídění předmětů například při úklidu hraček; přiřazování panenky do kočárků, auta do garáží; uspořádání předmětů, lidí, situací například pohádka O veliké řepě, O kohoutkovi a slepičce (Blažková, 2009).

3.4 DYSORTOGRAFIE

Dysortografie je specifická porucha pravopisu. Nezahrnuje celou gramatiku, jen specifické dysortografické jevy: rozlišování krátkých a dlouhých samohlásek; rozlišování tvrdých a měkkých slabik dy-di ty-ti ny-ni; rozlišování sykavek; přidávání a vynechávání písmen, slabik; špatné určování hranic slov v písmu; nevhodná aplikace gramatických jevů v diktátu; rezistence vůči běžným pedagogickým opatřením. Vyskytuje se současně s dyslexií a dysgrafií (Vašutová, 2008). Grafická stránka písma zahltí pozornost dítěte tak, že dítě nekontroluje obsah, objevuje se snížená úroveň pravopisu nepoměrná k úrovni inteligence (Matějček, 1995).

Dělení dysortografie podle Matějčka (1995):

- Nedostatky ve sluchovém vnímání – mentální funkce levé (řečové) mozkové hemisféry, tento typ se vyskytuje nejčastěji.
- Dysfunkce pravé ne-řečové mozkové hemisféry – zaměňování písmen opticky podobných, zraková diferenciacce, přenos chyb při čtení, nemohou si zapamatovat grafém, dává jim jména (A Anička, B jako banán), nemají problémy s opisováním.
- Poruchy v dynamice duševních procesů (hypoaktivní) – píše zdlouhavě, hledá v paměti správné gramatické tvary, nestíhá pracovnímu tempu třídy, nedostatek při souhře mozkových hemisfér, spousta nesmyslných chyb.
- Poruchy v dynamice duševních procesů (hyperaktivní) – mentální procesy a vlastní akt psaní probíhají rychle, bez kontroly a zpětné vazby, nedojde k integraci dějů potřebných k napsání správné věty, dítě je hotovo dříve, než si to stihlo rozmyslet (typické chyby – vynechávky, zkomoleniny koncovek, zkratky slov, vynechané háčky a čárky).

Důvodem specifických dysortografických chyb je nejčastěji nedostatečně rozvinuté sluchové vnímání, vnímání a reprodukce rytmu, chápání obsahu psaného textu a nedostatečný rozvoj grafomotoriky. Chyby postihující aplikaci gramatických pravidel způsobuje nedostatečně rozvinutá řeč, jazykový cit, nedostatečné osvojení systému mateřského jazyka. Společnými příčinami dysortografie bývají poruchy soustředění, oslabení pracovní paměti a poruchy procesu automatizace (Zelinková, 2015).

3.5 OSTATNÍ SPECIFICKÉ PORUCHY UČENÍ

Dysmúzie je vývojová porucha hudebních schopností. Porucha receptivní složky – nerozpozná tóny, melodií, neidentifikuje jednotlivé hudební nástroje poslechem, nepřechte noty. Porucha expresivní složky – nezapívá tón, melodií, písničku, neobratnost při hře na nástroj (Šturma, 2006). Totální dysmúzie – nedostatek hudebního citu komplexně (Michalová, 2008).

Dyspraxie - motorická neobratnost na různých úrovních. Například artikulační neobratnost. Příčinou může být deficit v oblasti motoriky nebo v oblasti poznávacích procesů a smyslového vnímání (Šturma, 2006).

Dříve bylo používáno označení syndrom nešikovného dítěte. Projevy: snížený svalový tonus doprovázený nepružností nebo naopak zvýšenou pružností; potíže s plánováním a uskutečněním aktivit; porucha časové posloupnosti a seriality pohybů; špatná koordinace očních pohybů; potíže při sebeobsluze, rozlívá nápoje, nesnáší česání; obtíže při jízdě na kole (Michalová, 2008). Pro tyto děti může být v pozdějším věku náročné řídit auto (Vašutová, 2008).

Verbální dyspraxie je motorická porucha řeči. Jazykové schopnosti jsou v pořádku, ale řeč je nezřetelná. Důsledek nedostatečné funkce mozku při kontrole hrdníku, hlasivek, krku a úst. Dochází k potížím při pohybech potřebných k vyjádření zřetelné řeči – artikulaci (Vašutová, 2008).

Dyspinxie neboli vývojová porucha kreslení se projevuje oslabeným zrakovým vnímáním nebo motorikou (Šturma, 2006). Charakteristickým projevem je velmi nízká úroveň kresby. Předměty a jevy nezobrazí způsobem odpovídajícím fyzickému věku

(Michalová, 2008). Dítě selhává při převodu trojrozměrného obrazu na dvojrozměrný papír, nechápe perspektivu (Fischer, 2007).

Dělení dle Michalové (2008):

- Motorická – přerušovaná kostrbatá čára, roztřesené linie, přetahování a nedotahování linií, zjednodušení tvarů, křehovitá linie se silným přitlakem nebo naopak slabá čára.
- Vizuelní – neschopnost vytvořit vlastní představu, nenapodobí seskupení čar nebo obrazců, nezachytí trojrozměrnost. Oslabena vizuelní percepce a paměť.
- Integroční – různé druhy kombinace motorické a vizuelní dyspinxie.

V rámci speciálně pedagogické intervence zaměřené na výše uvedené deficity školní zralosti je nutno využívat zásad reedukace. Jde o souhrn speciálně pedagogických postupů, které normalizují výkonnost postižené funkce.

Přes veškerou individuálnost tohoto procesu Jucovičová a Žáčková (2007) sepsaly obecné zásady reedukace: vycházíme z dobře odvedené diagnostiky a z aktuálního stavu a projevů poruchy, volíme individuální přístup i formu; začínáme splnitelnými úkoly, dopřejeme dítěti pocit úspěchu, tím posílíme důvěru dítěte ve vlastní schopnosti a dáme mu naději v úspěšnost reedukace; stanovíme rámcový, orientační program reedukace a základní cíle naší intervence; nezaměňujeme reedukaci s doučováním; zařazujeme přitažlivá a hravá cvičení; neklademe důraz na kvantitu, ale na kvalitu, vyhýbáme se časovým limitům; chyby nezdůrazňujeme, upozorňujeme na ně mimochodem, nenásilně; nepodceňujeme účinek pochvaly, chválíme za snahu i za dílčí pokroky; respektujeme zásadu méně, ale častěji, důležitá je pravidelnost; s reedukací začínáme co nejdříve, využíváme kompenzace, vytváříme náhradní mechanismy a strategie; začínáme vždy smyslovými cvičeními; snažíme se zapojit co nejvíce smyslů, nezapomínáme na čich a rytimizaci; při skupinové intervenci se vyhýbáme porovnávání dosažených výkonů mezi jednotlivými dětmi (Jucovičová, Žáčková, 2007).

4 OBLASTI DIAGNOSTIKY RIZIKOVÝCH FAKTORŮ SPU V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU

Specifické poruchy učení zásadním způsobem ovlivňují školní úspěšnost. Ve většině případů jsou diagnostikovány v průběhu 1. a 2. třídy základní školy. Deficity dílčích funkcí, které jsou klíčové pro osvojení trivia (čtení, psaní, počítání), je možno pozorovat již u dětí v předškolním věku. Pedagog bývá první osobou, která si problémů všimne a doporučuje další vyšetření. Komplexní vyšetření probíhá na půdě pedagogicko-psychologických poraden nebo speciálně pedagogických center. Po diferenciální diagnostice, kterou se vyloučí mentální retardace, smyslové poruchy a výchovná zanedbanost, je stanoven stupeň a forma specifických poruch učení (Přinosilová, 2007).

Speciálně pedagogická diagnostika má charakter komplexního poznávacího procesu. Je to proces dynamický, podílí se na něm všichni zainteresovaní odborníci. Je základem podpory klienta, intervence odborníků a zároveň směřuje k prognóze. Často dochází k prolínání procesu diagnostiky a edukace se speciálně pedagogickou podporou (Opařilová, 2010).

Speciálně pedagogická diagnostika se zaměřuje hlavně na diagnostiku úrovně percepčních a motorických funkcí. Zjišťuje míru koncentrace na práci, kolísání výkonu, unavitelnost a schopnost regenerace při práci. Ve školním věku vyhodnocuje vlastní výkon při čtení, psaní a počítání. Všimá si průvodních jevů v chování dítěte. Cílem diagnostiky a podkladem pro zdárnou reedukaci je specifikace potíží. Projevy specifických poruch učení jsou ryze individuální svým rozsahem i kombinací (Jucovičová, Žáčková, 2007).

4.1 KRESBA

Kresebné testy se velmi často používají jako úvodní metoda při navazování kontaktu s dětskými klienty. Jejich administrace je nenáročná. Využívá se ochota dětských klientů kreslit, a to jak při skupinovém testování, tak i při testování individuálním. Kreslení snižuje napětí, nejistotu a nedůvěru. Kresba poskytuje orientační informaci o celkové úrovni vývoji dítěte, o úrovni senzomotorických dovedností, o vývoji jemné motoriky a o vývoji vizuální percepce. To vše je využíváno při speciálněpedagogické diagnostice. Kresba může

sloužit jako odhad celkové úrovně rozumových schopností pouze v předškolním a raném školním věku. Později tuto diferenciací schopnost ztrácí (Vágnerová, 2001).

Bednářová (2006) zdůrazňuje význam kreslení pro pozdější dovednost psaní. Opatřilová (2010) upřesňuje, že k ovládnutí pohybu rukou je nejdůležitější rozvoj cíleného pohybu a úchopu. Rozvoj jemné motoriky a vizuomotoriky podporují všechny manipulační činnosti. Davido (2008) dodává: ušmudlané, zmatené a nedbalé kresby vytváří děti, které mívají potíže se psaním, potažmo s každým grafickým projevem. Zvládnutí držení tužky není samozřejmé. Ruku při kreslení vede intelekt a emoce. Neobratnou, na první pohled zaostalou kresbu může způsobit nedostatek podnětů v kulturně ochuzeném prostředí.

Při diagnostice je možno využít test kresby hvězd a vln, test kresby stromu, test kresby rodiny, test kresby lidské postavy (Kucharská, 2005). Dále se používá test kresby domu, test kresby bytu (Davido, 2008).

4.1.1 Test kresby lidské postavy

Kresba lidské postavy se používá při zjišťování školní zralosti. Čím je dítě zralejší, tím více detailů kresba obsahuje. Nejznámějším testem využívajícím kresbu postavy pána je Jiráskův test. Plný počet bodů za tyto atributy: hlava menší než trup; vlasy nebo pokrývka hlavy; uši; oči; nos; ústa; krk; paže s pěti prsty; dolní končetiny dole zahnuté; mužský oblek; končetiny v dvojdimenzi (Opatřilová, 2010).

Test kresby lidské postavy je vhodný i pro děti se sociokulturním handicapem, pro děti se sluchovým i řečovým postižením (Vágnerová, 2001).

Kresba lidské postavy se objevuje po 3. roce věku a má svá specifika. Dítě vychází ze zkušeností se svým tělem i z pozorování jiných lidí. Nejvýznamnější částí lidského těla je pro dítě obličej. Ten rozeznává jako první ve směsici různých podnětů. Lidská tvář je důležitá při navazování sociálního kontaktu. Je to prvotní informace využívaná při interpersonální komunikaci. Proto se předškolák soustředí na zobrazení hlavy a detailů obličeje. Stádium hlavonožce. Vývojově následným detailem jsou končetiny. Jsou důležité při jakékoli aktivitě. Trup se objevuje až později, zobrazován jako kruh nebo elipsa. Hlava

je nejdříve větší než trup. Dítě akcentuje detaily, jejich zobrazení však nerespektuje realitu, například se mohou objevit průhledné kresby. Stádium subjektivně fantazijního zpracování. Ke konci předškolního období se dětská kresba stále více podobá skutečnosti. Nastává stádium realistického zpracování (Vágnerová, 2012).

Přinosilová (2007) shrnula vývoj dětské kresby lidské postavy takto: hlavonožec asi 3 roky; tělo, jednodimenzionální končetiny asi 4 roky; podstatné detaily, přiměřené proporce asi 5 let; všechny detaily, prsty na rukách, oblečení asi 6 let; postava v pohybu, kreslení z profilu mladší školní věk.

Prakticky ve všech kulturách se objevuje kresba člověka. Je převládajícím objektem v kresbách dětí každého věku. Dá se říct, že ve tvorbě dětí zaujímá privilegované místo (Gognet, 2013). Dětské kresby provází výtvarná schematičnost. Děti kreslí jen typické vlastnosti, není pro ně důležitá shoda kresleného objektu se skutečností. Nedovedou kreslit podle předlohy (Opatřilová, 2010). Podle Matějčka (2013) dítě kreslí jen to, co ví. Ne to, co vidí.

4.1.2 Důležité atributy kresby postavy

V kresbě je zobrazena kvalita vnímání, paměti, fantazie, kreativity, jemné motoriky, vizuomotorické koordinace, myšlení, intelektových schopností i povahových vlastností dítěte (Mlčák, 1996). Klasifikaci dítěte je možno stanovit podle síly čáry. Tenké, lehce naznačené čáry kreslí dítě ustrašené, bez sebedůvěry. Obrázek stále předělává a často si pomáhá gumou nebo pravítkem. Naopak silné čáry a protržený papír je známkou agresivity. Vyrovnané dítě nakreslí čáry přiměřenou silou (Davido, 2008). Nadměrným přitlakem na podložku při grafických projevech se zabývá Mlčáková (2009). Nazývá ho zásadním problémem školáka při počátečním psaní. Doporučuje relaxační cvičení.

Diagnosticky závažná může být i velikost kresby. Výrazně zmenšené postavy jsou známkou psychické nevyrovnanosti, nejistoty, sníženého sebevědomí, úzkosti, pocitů bezmoci, odtažitosti, depresivního ladění nebo komplexů méněcennosti. Zde je na místě maximální pozornost pedagoga. Dětská kresba bývá často posunuta k dolnímu okraji, proto tomuto umístění na ploše není přikládán větší význam (Altman, 2011).

Typickým znakem neurotického dítěte může být začernování detailů nebo celé nakreslené postavy, asymetričnost, nápadně úzké postavy (Mlčák, 1996). Naopak znakem agresivity v kresbě mohou být ostré čáry, hranaté tvary, vyceněné zuby, vyplazený jazyk, zdůrazněné svaly, cigareta, zbraně, řetěz, sekýra, hůl, pirátský šátek, těžké boty, roztrhané oblečení, záplaty, jizvy, oči za tmavými brýlemi (Altman, 2011). Někdy však ty samé projevy mohou vyjadřovat spíše úzkost dítěte (Cognet, 2013).

Ve chvíli, kdy si dítě začne uvědomovat své tělesné schéma a získá představu vlastního těla a jeho umístění v prostoru, začíná kreslit samo sebe. Toto vědomí se utváří postupně pomocí různých a opakovaných zkušeností. Dítě, které má ochrnutou část těla, tuto část na obrázku nenakreslí. Po úspěšné rehabilitaci těla se změní i kresba. Vynechávky ve většině případů poukazují na problémy dítěte a jsou důležitým vodítkem při diagnostice. Dítě s vadou sluchu dává důraz na zobrazení uší a úst. Pokud uši nevynechá, kreslí je naopak nepřiměřeně veliké. Zvláště dítě nosící sluchadla. Ústa jsou pro něj prvořadá z důvodu odezírání. Dítě nosící brýle většinou zdůrazňuje nos. Kreslí silný, velký nos s velkými nosními dírkami. Oči znázorní buď příliš velké, nebo příliš malé.

V dětské kresbě je možno vidět transparentnost. Tělo je vidět skrz šaty. Dům nakreslený zároveň zvenku i zevnitř. Profil hlavy s oběma očima. Do určité doby je to jev přirozený. Pokud tento rys přetrvává v kresbách dětí po 10. roku věku, je možno uvažovat o mentální retardaci.

Na mentální retardaci může upozornit maximalizovaná snaha zaplnit prostor v době po dosažení 6 let věku. Dítě nedokáže pochopit pojem prázdno. Kresba dítěte s mentálním postižením, které dosáhlo úrovně šestiletého dítěte, se kresbě zdravého šestiletého jedince nepodobá. Může se vyskytovat stlačení obrázku do spodní části papíru, grafický rukopis zůstává chudý, charakteristické atributy předmětů jsou nekompletní nebo chybné, objevují se opakující stereotypy. Celkový dojem kresby může být i přes svou primitivitu harmonický (Davidov, 2008).

Mlčák (1996) poukazuje na nefunkční dekorativismus u dětí s mentální retardací. Například špatný počet prstů, chybějící krk, nadměrně velká hlava, upažené ruce. U dětí

s lehkou mozkovou dysfunkcí si všímá hrubé disproportionality: velká hlava, asymetričnost, každá paže jinak dlouhá, jedna paže bez prstů, šikmý sklon postavy, dvojité nebo přerušované čáry, geometrické tvary, stereotypie – nepřiměřeně dlouhá řada knoflíků.

Vágnerová (2001) se zabývá významem postupu zobrazení lidské postavy. Obvyklé je začít kresbu zobrazením hlavy nebo trupu a hlavy. Pokud dítě nakreslí hlavu až na konec, může to být signálem komunikačních a adaptačních potíží. Hlava je chápána jako centrum osobnosti. Prázdné oči mohou být projevem poruchy vztahů s okolím. Velká ústa a zvýrazněné zuby mohou znázorňovat potřebu ovládnout okolí a tendenci reagovat agresivně. Zdůrazněné rysy v obličejí mohou manifestovat potřebu upoutat zájem a být středem pozornosti. Vynechání trupu může ukazovat na odmítnutí vlastního těla. Nápadně krátké nebo deformované paže mohou signalizovat komunikační problémy, nejistotu a strach z kontaktu s lidmi, pocit bezmocnosti. Naopak velké ruce často vyjadřují touhu po moci a potřebu ovládat, popřípadě získat dominantní pozici. Tento znak se objevuje i v případě, že je potřeba agresivního jednání na vědomé úrovni vytěsňena. Pokud postava nestojí na zemi, vlaje v prostoru nebo je v šikmé poloze, je to jedním z projevů organického postižení centrální nervové soustavy.

4.2 GRAFOMOTORIKA

Grafomotorika je přechodem mezi kresbou a psaným projevem. Vývoj pohybových schopností je určen posloupností a zároveň provázaností hrubé motoriky, jemné motoriky, grafomotoriky, oromotoriky a vizuomotoriky. Dítě, které kreslí nebo píše, musí být schopno souhry mezi okem a rukou. Tento jev se nazývá vizuomotorická koordinace. Při kreslení i psaní je potřeba uplatnit čtyři kvality zrakového vnímání: zrakovou analýzu, syntézu, diferenciaci a paměť. Jde o schopnost rozložit celek na části, vidět detaily, odlišnosti, shody, z jednotlivých částí složit celek a zapamatovat si, co jsem viděl.

Děti, které vykazují odlišnosti, zvláštnosti nebo problémy ve svém kresebném projevu, mají následně obtíže projevující se při grafomotorických cvičeních. Grafomotorický projev může ovlivnit nevyhraněná dominance ruky a zkřížená lateralita ruky, nohy, oka a ucha.

Listy s grafomotorickými cvičeními musí obsahovat pro dítě přitažlivou motivaci a především odpovídat stupni vývoje dítěte. Kreslení je potřeba doplňovat uvolňovacími cviky.

Jestliže dítě v oblasti grafomotoriky zaostává, kreslení nevyhledává nebo ho dokonce odmítá, je dobré zaměřit se na intervenci v oblasti hrubé a jemné motoriky. U dětí se zhoršenou koordinací pohybu zařadíme rytmická cvičení a rehabilitační tělocvik. Základní pohyby při kreslení a psaní vycházejí z pohybu velkých kloubů. Činnostmi podporujícími jemnou motoriku je možno rozvíjet koordinaci ruka oko. Je potřeba dítě povzbuzovat a oceňovat i dílčí úspěchy.

S nástupem dítěte do základní školy se maximalizují nároky na jeho grafomotorický a později písemný projev. Dítě psaním stráví denně několik hodin. To může být náročné i pro dítě, které zvládá všechny požadavky školní docházky. Dítě, které se v předškolním období kreslení a psaní vyhýbalo a nebyla u něj započata časná intervence, zažívá pocit frustrace. I jednoduché úkoly ho stojí nepřiměřené úsilí. Následuje únava a mnohdy zklamání při negativním hodnocení jeho práce dospělými (Bednářová, 2006).

4.2.1 Pracovní návyky

Jak se dítě v předškolním věku naučí u kreslení sedět, držet tužku a pracovat s uvolněním a napětím, předurčí jeho úspěšnost při psaní a čtení ve škole.

Dobrá volba stolu a židle a správné držení těla je nejlepší prevencí ortopedických a očních vad. Správné držení tužky ovlivňuje koordinaci jemných pohybů při kreslení a psaní. Tvar psacího náčiní by měl umožnit špetkové držení. Je možno využít tzv. trojhranný program. Není vhodné používat příliš tlusté, příliš krátké nebo čtverhranné tužky.

Při poloze vsedě by měla být chodidla opřena celou plochou o zem nebo podložku. Váha těla by měla být na celé sedací ploše židle. Tak je zajištěna stabilita těla. Kolena a židle jsou v pravém úhlu stejně jako lokty s deskou stolu. Tělo by mělo být mírně nakloněno dopředu, ale prsa se nesmí opírat o deskou stolu. Obě ramena by měla být ve stejné výšce, hlava by měla být v prodloužení osy páteře, mírně skloněna, oči by měly

být vzdáleny od papíru asi 30 cm. Samozřejmě by měl být i dostatek prostoru na pracovním stole.

Správné držení psacího náčiní je důležité již v počátcích kresebného projevu. Je stejné pro praváky i leváky. Hovoříme o tzv. špetkovém úchopu. Tužka by měla ležet na posledním článku prostředníku. Seshora je přidržována bříškem palce a ukazováku. Ruka i prsty by měly být uvolněné. Křečovité sevření ani prohnutý ukazovák není vhodný. Prsty by měly být vzdáleny od hrotu tužky asi 4 cm. Prsteníček a malíček by měly být volně pokrčeny v dlani. Je možno využít speciální násadky na tužky fixující správné postavení prstů při psaní.

Horní konec tužky by měl směřovat do oblasti mezi ramenem a loktem. Pohyb ruky po papíře by měl vycházet z ramene a z lokte. Je potřeba vyhnout se tendenci ruku v zápěstí nadměrně ohýbat a vytáčet. Správné postavení ruky může usnadnit naklonění pracovního listu nahoru pravým rohem u praváka a levým rohem u leváka (Bednářová, 2006).

4.2.2 Grafomotorický nácvik

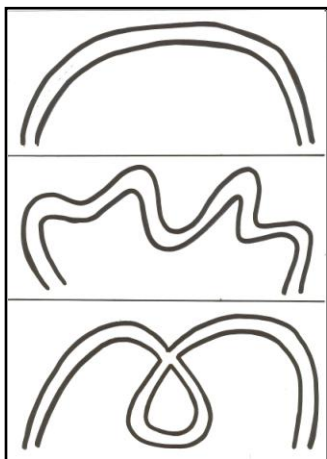
Před kreslením a psaním je vhodné provádět cviky na uvolnění ruky a zlepšení koordinace ruky a oka. Tyto cviky umožňují i automatizaci pracovních návyků. Se zlepšováním grafomotorické obratnosti je vhodné zvyšovat obtížnost uvolňovacích cviků. Existují tři skupiny náročnosti, přičemž pro předškolní věk jsou vhodné cviky I. a II. skupiny. III. skupina se přidává až v průběhu školní docházky.

Do I. skupiny (obrázek 1) patří vedení čáry po dráze mezi dvěma liniemi. Nejdříve používáme dráhy bez záhybů, půlkruhové. Později přidáváme různé záhyby a nakonec i smyčky. Pohyb je nutno vést vždy zleva doprava. Plynulost se zvyšuje opakovaným projížděním dráhy. Neusilujeme o přesnost, ale o plynulost a koordinaci tahu.

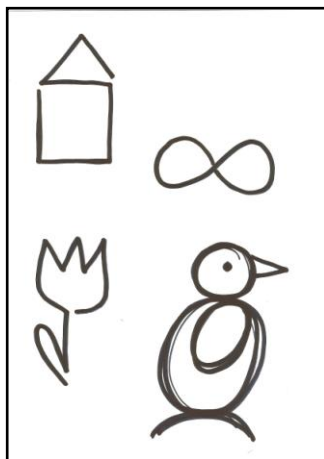
Ve II. skupině (obrázek 2) jsou obtahovací, jednotažné cviky s narůstající obtížností a kresby z kruhů a oválů. Cílem je uvolněný, plynulý, nepřerušovaný pohyb.

III. skupina (obrázek 3) staví na určité zručnosti a zvládnutí jednodušších grafomotorických prvků. Patří sem horní smyčky, spodní smyčky, horní oblouky s vratným

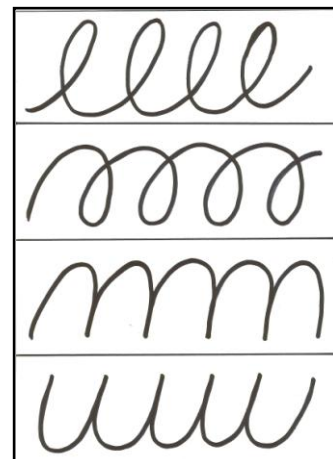
tahem (arkády) a spodní oblouky s vratným tahem (girlandy). V období, kdy se dítě tyto tahy teprve učí, nemohou sloužit jako uvolňovací cviky (Bednářová, 2006).

Obrázek 1 Uvolňovací cviky I., Malinová 2016

Obrázek 2 Uvolňovací cviky II., Malinová 2016

Obrázek 3 Uvolňovací cviky III., Malinová 2016

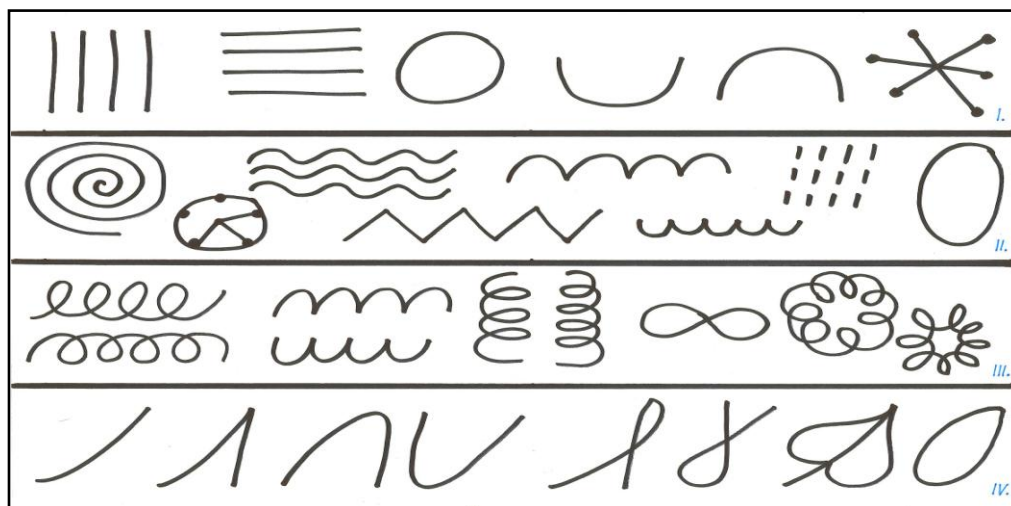
Při nácviu grafomotorických prvků (obrázek 4) je nutné vycházet ze znalosti posloupnosti vývoje. Vhodné je začít upevněním a automatizací již osvojených prvků a následně pokračovat navozením obtížnějších prvků. Mezi základní cviky první skupiny patří svislé čáry shora dolů, vodorovné čáry zleva doprava, kruhy, tečky, oblouky a šikmé čáry vedené pomocí opěrných bodů. Tyto prvky jsou určeny dětem v období 3 – 4,5 let.

Druhá skupina grafomotorických prvků vyžaduje širší škálu koordinovaných pohybů, záměrné udržení vzdálenosti. Patří sem spirála, šikmé čáry všemi směry, vlnovka, elipsa, zuby (ostré obraty se změnami směru ve vedení čáry), spojené oblouky. Tuto skupinu používáme pro děti v období 4 – 5,5 let.

Při nácviu prvků třetí skupiny se děti naučí kreslit horní smyčky, spodní smyčky, horní oblouky s vratným tahem (arkády), spodní smyčky s vratným tahem (girlandy), jiné polohy smyček, ležaté osmičky. U dětí, které mají ve škole potíže s psaním, můžeme pozorovat nezvládnutí těchto prvků i ve školním věku. S touto skupinou můžeme začít u dětí v období 5 – 6,5 let.

Ke zvládnutí prvků čtvrté skupiny je bezpodmínečně nutné zvládat prvky předchozích skupin. Patří sem elementy tvořící písmo jako je stoupající šikmá čára s mírným

prohnutím, ostrý obrat, horní zátrh, dolní zátrh, horní klička, srdcovka, šikmá elipsa s vratným tahem. Tyto prvky se obvykle zařazují až v období školní docházky (Bednářová, 2006).

Obrázek 4 Grafomotorické prvky, Malinová 2016

4.3 LATERALITA

Lateralitou se nazývají vývojové odchylky párových orgánů podle střední roviny těla. Lateralita funkční vychází z rozdílu ve výkonnosti motorických a smyslových párových orgánů. Určuje se podle funkční dominance párových orgánů (Sovák, 1962).

Lateralita vyjadřuje dominanci mozkových center. Vývoj laterality určuje dozrávání nervových drah. Vrozenou dominanci nazýváme genotypem. Dominance projevovaná v běžném životě nemusí být souhlasná s vrozenou, pak hovoříme o fenotypu laterality. Bývá to způsobeno vlivem pravostranných zvyků většinové společnosti, 100% praváků a 60 – 70% leváků má pro řeč dominantní levou hemisféru.

Další funkce jsou také přednostně řízeny jednou mozkovou hemisférou. Levá hemisféra pracuje s dílčími informacemi, analyzuje, rozlišuje, řadí, dává do souvislostí, logicky vyvozuje závěry, řídí pravou polovinu těla. Pravá hemisféra vnímá svět jako celek, zpracovává emoce a přibližuje nám zrakové a sluchové podněty, řídí levou polovinu těla. Obě hemisféry jsou velmi specializované. K úspěchu vede jejich spolupráce (Volemanová, 2013).

Souhlasná lateralita při dominanci levé hemisféry a pravé ruky, nohy, oka, ucha je nejeftektivnější variantou pro školní výkon.

Souhlasná lateralita při dominanci pravé hemisféry a levé ruky, nohy, oka, ucha se vyskytuje u dětí, které mají problém se začleněním do kolektivu v důsledku senzitivnější emocionality. Těmto dětem by vyhovovalo psát a číst ve směru zprava doleva.

Nejkomplikovanější situaci mají děti s různými typy zkřížené laterality. Tabulka 1 ukazuje, jak se s těmito dětmi učit. Zda je vhodné zvolit auditivní nebo vizuální informační kanál, nebo zda zprostředkovat učební látku aktivně, pohybem, za využití hmatu (Volemanová, 2013).

	auditivně		vizuálně		aktivně	
hemisféra	L	P	L	P	L	P
oko	L	P	P	L	L	P
ruka	L	P	L	P	P	L
noha	L	P	L	P	P	L
ucho	P	L	L	P	L	P

Tabulka 1 Kombinace lateralit, Malinová 2016

4.4 SMYSLOVÉ VNÍMÁNÍ

Aristoteles řekl, že bez vnímání nemůže dojít k poznání a k pochopení. Vjemy se do nás otiskují jako prsten do vosku. Vnímatelné tvary dělí na tři skupiny. Specifické vjemy vnímatelné jen jedním smyslem. Barva, zvuk, chuť. Společné vjemy vnímané více smysly. Pohyb, počet, velikost. Poslední skupinou jsou předměty vnímané mimochodem. Velká červená věc je máma v červených šatech. Zde se do vnímání zapojuje paměť, zkušenost a rozum. Vzniká teoretická a praktická moudrost (Mráz, 2001).

Smyslové vnímání je nutno vnímat jako ucelený proces přenosu informací z okolního prostředí do centrální nervové soustavy. Na tomto procesu se podílí smyslové orgány a dostředivé nervové dráhy. Při zpracování informací se zapojuje paměť, asociace a porovnání s minulými zkušenostmi. Dochází k vyhodnocení a odpovědi pomocí

adekvátní reakce. Zde se zapojí odstředivé nervové dráhy a výkonné orgány. Smyslové vnímání zprostředkovává interakci s okolím, umožňuje orientaci a adaptaci na danou situaci (Žáčková, Jucovičová, 2007).

Dítě se nerodí s uceleným a dokonalým smyslovým vnímáním. Procesem vývoje a zrání nervové soustavy dochází k přesnějšimu a diferencovanějšímu smyslovému vnímání. U dětí se specifickými poruchami učení bývá smyslové vnímání nedostatečně vyvinuté, vývoj nerovnoměrný nebo narušený. Pak dochází ke zkreslenému vnímání světa, nesprávnému vyhodnocení informací a k neadekvátním reakcím. Adaptace na okolí je snížena nebo dokonce znemožněna. Dítě vnímá písmena, hlásky a číslice nesprávným způsobem. Důsledkem je nesprávné čtení, psaní a počítání. Tak vznikají specifické poruchy učení (Žáčková, Jucovičová, 2007).

Zrakový systém člověka je tvořen dvěma subsystemy pracujícími odděleně a samostatně. Vedou ze sítnice do mozkové kůry. Vrchní vrstva parvocelulární je stejná u lidí s dyslexií i u lidí bez dyslexie. Spodní vrstva magnocelulární vykazuje rozdíly v buněčné struktuře u dyslektiků a u kontrolních vzorků (Matějček, 1995). Magnosystém umožňuje vysokou citlivost na kontrast, rychlé rozlišování v čase, nízké rozlišování barev a prostorových charakteristik (Blažek, 2009).

4.4.1 Zrakové vnímání

Nedokonalá zraková percepce se vyskytuje při dyslexii, dysortografii a dyskalkulii. Dítě má problémy při přepisu, opisu, psaní diktátu a kontrole napsaného textu. Vnímá zkresleně tvary, písmena i číslice. Nerozlišuje podobné tvary a drobné rozdíly, nevyhledá figuru na členitém pozadí, nedoplňuje chybějící tvar na obrázku. Při záměně písmen a číslic hraje roli zhoršená pravolevá orientace a orientace v prostoru. Důsledkem může být špatný odhad vzdálenosti, nesprávné určení směru, potíže s očními pohyby, zhoršená orientace v textu. Schopnost zapamatovat si, vybavit a reprodukovat text ovlivňuje kvalita zrakové paměti.

Stanovením preventivních opatření při časné zjištěné snížené schopnosti zrakové diferenciaci dítěte v předškolním věku je možno zamezit vzniku specifických poruch učení (Sindelarová, 2007).

Při nácviku orientace v mikroprostoru a makroprostoru vycházíme ze znalosti pojmů: nahoře, dole, vpředu, vzadu, vpravo, vlevo, nad, pod, vedle, hned před, hned za, uprostřed, mezi, první, poslední, následující, předposlední. Pro vlastní výkon čtení a psaní je důležitý nácvik správných očních pohybů zleva doprava, shora dolů a udržování směru. Další oblastí je nácvik zrakové diferenciacce. Procvičujeme rozlišování barev, velikosti a tvaru, odlišení figury od pozadí. Následuje vyhledávání stejných tvarů, a rozpoznávání různých obrázků. Vrcholem je zraková analýza a zraková syntéza. Nezapomeneme ani na trénování zrakové paměti (Žáčková, Jucovičová, 2007).

Kutálková (2010) varuje před rizikem nadbytku nekvalitních zrakových vjemů u dětí s normálním vývojem zraku. Dochází k nadměrnému přísunu podnětů bez dodržení klidného tempa a času, který dítě potřebuje k poznání nové věci. Toto dítě by v budoucnu mohlo tékat od jednoho podnětu k druhému. Nedokázalo by dokončit činnost. „*Znalo by toho hodně, ale nic pořádně.*“ (Kutálková, 2010, s. 49).

Důležitou složkou zrakového vnímání jsou sakadické pohyby, krátké trhavé pohyby oka. Jimi postupně zaměřujeme jednotlivé prvky sledovaného objektu. Ostře je možno vidět jen velmi malou plochu z celkového obrazu. Proto je nutno přesouvat pohled z místa na místo. Přesuny jsou tak rychlé, že si jejich existenci neuvědomujeme. V mozku se skládá obraz celého objektu. Pohyb obrazu při pohybu oka je potlačen. Do zrakové kůry je posílán rychlý sled statických obrazů. Sakadické pohyby se uplatňují při čtení. Rychlost čtení je ovlivněna kvalitou přesunu pohledu po řádku (Blažek, 2009).

4.4.2 Sluchové vnímání

Narušená sluchová percepce mnohdy vede k dyslexii a dysortografii. Dítě mívá problémy s propojením fonému (zvuk hlásky) a grafému (písemný zápis hlásky). Od toho se odvíjejí potíže se syntézou hlásek do slabik a slov. K chybám dochází i ve výslovnosti a jejich transferu do písemného projevu. Nejčastěji při psaní diktátu bez zrakové opory. Tak dochází k vynechávkám; přesmykování hlásek, slabik i slov; zaměňování zvukově podobných hlásek; k chybám v interpunkci, v diakritice, ve stanovení hranic mezi slovy; vážne aplikace gramatických pravidel. Při špatné sluchové orientaci dítě nedokáže určit zdroj zvuku ani směr odkud zvuk přichází. V takových případech dítě zareaguje

neadekvátně, NE schválně. Oslabená sluchová paměť komplikuje dítěti učení prostřednictvím sluchové cesty. Je nutno používat zrakové a názorné pomůcky. Je důležité uvědomit si, že dítě si nemusí být schopno zapamatovat ústní pokyny. Komplikovaná bývá výuka cizích jazyků (Zelinková, 2006).

Při nácviku sluchového vnímání používáme zvuky přirozené i uměle vytvořené; určujeme zvuky příjemné a nepříjemné; napodobujeme zvuky; tónem a zabarvením hlasu se pokoušíme vyjádřit různé emoce; trénujeme reakci na zvukový signál; zkoušíme lokalizaci zvuku v prostoru; učíme se vnímat a reprodukovat rytmus; rýmujeme. Sluchovou paměť rozvíjíme pomocí příběhu nebo pohádky (Žáčková, Jucovičová, 2007).

Dnešní společnost upřednostňuje zrakové informace před sluchem. Přesto je sluch ohrožován zvýšenou hladinou hluku, jedná se o tzv. akustický smog. Jeho působením může dojít ke zvýšenému krevnímu tlaku, poškození sluchu a dalším zdravotním komplikacím. Děti si odvykají poslouchat zvuky bez důležitých informací. Dochází k ochrannému útlumu. Bez podpory rozvoje sluchového vnímání, nedochází k rozvoji řeči a následkem toho může být opožděn rozvoj myšlení (Kutálková, 2010).

Do sluchového vnímání je možno zařadit vývoj řeči ve foneticko-fonologické rovině. Jedná se o sluchovou diferenciaci hlásek a jejich výslovnost. Schopnost vyčleňovat hlásky mateřského jazyka se u dítěte objevuje ve věku 6 – 8 měsíců. Správná výslovnost je podmíněna uměním rozlišit správné a nesprávné znění vyslovovaných hlásek. Trénujeme fonemickou diferenciaci, analýzu a syntézu a sluchovou paměť (Bednářová, 2007).

4.5 ZÁKLADNÍ MATEMATICKÉ PŘEDSTAVY

Matematické schopnosti jsou specifickou složkou inteligence. Jedná se o soubor dílčích kompetencí: porozumění podstatě čísla, paměť pro čísla, základní počtářské operace a matematické uvažování. Důvodem neúspěchu v matematice může být nedostatek obecných nebo specifických schopností, ale také nedostatek základních znalostí a dovedností důležitých pro zvládnutí obtížnější látky. Výkony může znesnadňovat nesoustředěnost a malá kapacita pracovní paměti (Vágnerová, Klégrová, 2008). Důležitá je i koordinace funkcí percepčních, kognitivních a motorických (Jucovičová, Žáčková, 2007).

Pojem čísla není objektivně daný, není to smysly vnímatelná skutečnost. K pojmu čísla se člověk musí dopracovat složitými psychickými procesy. Stejně procesy používáme při uspořádávání předmětů a jejich vzájemných vztahů, při kombinování, při abstrakci.

Formování a zdokonalování poznávání dochází při manipulaci s předměty. Jako první dítě rozlišuje pojmy „mnoho“ a „málo“, „více“ a „méně“. Dítě počítá jedna, dva, mnoho. Dokáže podat právě jednu kostku. Číselné označení používá bez pochopení pojmu čísla.

Další přichází na řadu porovnávání množství. Postřehnutí rozdílů není založeno na přepočítávání předmětů, ale na odhadu neboli globálním postihování množství. Následuje párové přiřazování předmětů, figurální přiřazování, seskupování. Dítě s pomocí seskupování odhadne množství bez počítání. Maximum je šest teček na hrací kostce.

Při manipulaci s předměty dítě postupně pochopí, že celek je jednota, která se dělí na další jednotlivé předměty neboli jednotky. Tato diferenciaci nebo analýza celku na jednotky probíhá nejdříve neuvědoměle. Jedná se o prvotní formu abstrakce. Druhým stupněm abstrakce při chápání čísel je odhlédnutí od specifických vlastností daných předmětů (tvar, velikost, barva). Zůstává jediná vlastnost kvantita. Toto je již vysoký stupeň abstrakce. Umožňuje chápat číslovkou označené množství.

Počítání – vyjmenovávání číslovek ve správném pořadí. Nejprve jde o hravou manipulaci se slovy označujícími počet. Významnou úlohu zde hraje rytmická manipulace s prsty, je výchozím bodem pro počítání na prstech. Posléze dochází k přechodu od základních číslovek k číslovkám řadovým.

Chápání geometrických pojmů – dvouleté dítě by mělo zvládnout vložit prostorově vytvořené tvary kruh, trojúhelník, čtverec do odpovídajících otvorů na dřevěné desce. Problém nastává při různé barevnosti desky a předmětů. Do třech let dítě třídí dle tvaru, od tří let dává přednost třídění dle barvy.

Zvládnutí pravolevé orientace, vnímání hloubky a odhadování velikosti nastává kolem šestého roku. Ve stejné době dochází k chápání stejného množství, totožnosti, porovnávání množství (více než, stejně, méně než), řazení dle velikosti, seřazování, k bezprostřednímu vnímání množství (Košč, 1972).

Zelinková (2015) rozděluje základní matematické představy:

- Předčíselné představy – klasifikace, třídění, utváření skupin dle jednoho nebo více znaků (tvar, barva), třídění dle negativní informace (co do skupiny nepatří), párové přiřazování, používání pojmů více – méně – stejně – nejméně – nejvíce – největší – nejmenší, seriace (pokračování v řadě symbolů xoxoxo), rozlišení části a celku, doplňování částí do celku.
- Číselné představy – utváření pojmu číslo 1) manipulace s předměty a verbalizace, 2) počítání s názornými pomůckami bez manipulace, jen se zřetelovou oporou, 3) počítání z paměti; přiřazování prvků a číslic; globální zvládnutí množství bez počítání; doplňování čísel v číselné řadě; orientace na číselné ose; porovnávání čísel; bankovky + mince.
- Orientace v čase – skládání dějových obrázků podle časové posloupnosti, dny v týdnu, měsíce v roce, roční období, určování hodin, dnešní datum.

Jucovičová a Žáčková (2007) přidávají další dvě kategorie:

- Schopnost koncentrace pozornosti.
- Myšlení – schopnost logického myšlení, schopnost abstraktního myšlení (přechod od konkrétního k abstraktnímu myšlení).

Bednářová a Šmardová (2007) rozlišují tyto vývojové škály: porovnávání, pojmy, vztahy; třídění, tvoření skupin; řazení; množství; tvary, pojmenování tvarů.

4.6 RIZIKOVÉ FAKTORY Z POHLEDU NEUROBIOLOGIE

Jedním z rizikových faktorů specifických poruch učení mohou být přetrvávající primární reflexy. Mohou způsobovat symptomy specifických poruch učení. U takových případů symptomy zcela vymizí při inhibici primárních reflexů. Jindy se mohou vyskytovat primární reflexy u dětí, které mají diagnostikovány specifické poruchy učení z jiného důvodu. Pak inhibicí primárních reflexů dosáhneme „pouze“ zlepšení situace.

Přetrvávající asymetrický tonický šíjový reflex negativně ovlivňuje vývoj plynulých očních pohybů, nedovolí přenést oči přes středovou osu těla, ztěžuje spolupráci očí vedoucí k rozostřenému nebo dvojitému vidění, brání spolupráci mozkových hemisfér, způsobuje horší rovnováhu a koordinaci pohybů (zvláště oko ruka), oblékání, pohyb paží k ústům při jídle.

Tonický labyrintový reflex ztěžuje odhad vzdálenosti, prostorovou orientaci, pravolevou orientaci. Dítě mnohdy narušuje osobní prostor spolužáků, a to může vést ke konfliktům. Nedokáže zaostřit zrak na blízké nebo pohybující se předměty. Může se objevit celková nešikovnost. Dítě nedokáže vnímat 3D obrazy a jejich zrcadlení, tím je zhoršena i neverbální komunikace.

Morův reflex je příčinou nechtěných pohybů paží, nohou a záklonu celého těla při neočekávaném zrakovém nebo zvukovém vjemu. Dítě nedokáže zaostřit zrak a udržet zrakovou pozornost. Nezvládá chytit míč, pouze pokud odvrátí pohled nebo zavře oči.

Hledací a sací reflex nutí k pohybům úst při používání ruky při psaní. Symptodem může být i časté olizování rtů.

Asymetrický tonický šíjový reflex se manifestuje napětím v šíjové oblasti, při pohybu hlavou se automaticky pohybuje i paže, znemožňuje synchronní pohyby obou končetin (střídaté používání vidličky a nože). Dítě otáčí papír o 90 stupňů. Křečovitě držení tužky. V důsledku reflexního protažení nohy nemůže hrát fotbal, může mít poruchu rovnováhy. Při špatné inhibici tonického labyrintového reflexu dítě nedokáže stát v klidu. Nezvládne rychlé zaostření zraku při pohledu do blízka, nekopne do míče. Nezvedne ruce do vzpažení bez záklonu trupu.

Předklon hlavy při čtení spouští symetrický tonický šíjový reflex. Vede ke skrčení paží a protažení nohou. Děti si omotávají nohy kolem nohou židle, sedají si na paty, houpají se na židli. To vše je projevem snahy zafixovat si nohy. Dochází k posunu paží a hlavy dopředu. Tím vzniká tlak na psací náčiní. Lámou se hroty tužek, v papíře vznikají díry. Vyčerpané dítě leží hlavou na lavici nebo si rukama podpírá hlavu (Volemanová, 2013).

5 EMPIRICKÁ ČÁST

5.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM

Nepříznivým trendem posledních let je zvyšování počtu dětí s odloženou školní docházkou. K tomuto nárůstu dochází v souvislosti s civilizačním vývojem, postupem prenatální a neonatální péče a s tím spojených možností kvalitnější a efektivnější diagnostiky vývojových opožďení (Opatřilová, 2010).

Děti s odloženou školní docházkou se vracejí zpět do mateřské školy, nebo mohou nastoupit do přípravné třídy. V případě návratu do mateřské školy se dá hovořit o „reparátu“ a děti se v této životní situaci mohou cítit nekonformně. Zároveň nastává problém s přeplněností mateřských škol, kterým v tomto případě nezbyvá kapacita pro děti mladší. Na druhou stranu je nutné avizovat, že ne na každé základní škole jsou zřízeny přípravné třídy. Pokud se v dosažitelné vzdálenosti nenachází přípravná třída, rodičům nezbyvá než zařadit dítě zpět do mateřské školy. Zřizovatel základních škol a mateřských škol, neboli město a jeho zástupci, stojí před rozhodnutím, zda vložit finanční prostředky do nově zřízených mateřských škol nebo přípravných tříd.

Mým předpokladem je, že intervence přípravné třídy je úspěšnější. Jsem přesvědčena o velkém významu přípravných tříd pro jejich speciálně pedagogickou intervenci a pro jejich umístění v rámci základních škol. Děti umístěné do přípravných tříd tak mohou nenásilně přivykat nejen dennímu režimu základní školy, ale i jejímu prostředí, zvyklostem a pedagogickým i nepedagogickým pracovníkům dané školy. Intenzivní speciálně zaměřená intervence přípravných tříd je sekundární prevencí specifických poruch učení, neboť odklad školní docházky se uskutečňuje na základě již existujícího deficitu.

Rozhodla jsem se svůj předpoklad ověřit výzkumem a vytvořit tak možný argument pro politickou vůli zřizovat více přípravných tříd. Děti s odloženou školní docházkou by tak mohly mít větší šanci na zařazení do přípravné třídy.

5.2 VÝZKUMNÝ CÍL

Cílem diplomové práce je zdokumentování vývoje dětí s odloženou školní docházkou a zhodnocení působení mateřské školy a přípravné třídy. Vzhledem k tomu, že nelze to samé dítě ve stejném čase vystavit dvěma rozdílným intervencím, není výsledkem čistě empirické zjištění. Nicméně výsledek může naznačit správný směr, kterým se vydat při rozhodování o vhodné formě přípravy na školní docházkou u dětí, kterým byl doporučený její odklad.

5.3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Jaký má vliv na rozvoj funkcí a schopností podmiňujících úspěšné osvojení školních dovedností vzdělávání v přípravné třídě základní školy?

Existují rozdíly v intenzitě působení na rozvoj těchto funkcí v přípravné třídě a mateřské škole?

Co je větším přínosem pro vývoj dítěte s odloženou školní docházkou, zařazení zpět do mateřské školy nebo zařazení do přípravné třídy?

Je zřizování přípravných tříd efektivním trendem?

5.4 METODIKA VÝZKUMU

Jedná se o výzkum kvalitativní. Předmětem mého zkoumání je fenomén ne zcela jasný a ohraničený. Výzkum probíhal v přirozeném a každodenním kontextu v budovách mateřských škol a v budově základní školy. Použila jsem nástroje kvalitativního výzkumu: testování a sběr informací; vyhodnocení úrovně vývoje; vyhodnocení kresby a grafomotorických cvičení; rozhovor, pozorování. K rychlému, snadnému a přehlednému uchování kvalitativních dat jsem vytvořila záznamové archy. Ty vyplňuje sám výzkumník metodou zaškrtování při každé správné odpovědi.

Ke zdokumentování vývoje dětí s odloženou školní docházkou jsem použila pedagogickou diagnostiku s pomocí mnou vytvořeného souboru na začátku školního roku 2015/2016 a kontrolní šetření proběhlo v březnu 2016. Renomované testy se vyznačují zaměřením na jednotlivé oblasti vývoje a časovou náročností. Dílčím cílem práce se tedy

stalo vytvoření ucelené metodiky časově nenáročného orientačního testování rizikových faktorů specifických poruch učení u dětí v období před nástupem školní docházky.

Vzhledem k malému počtu respondentů, výzkum pro tuto diplomovou práci označím jako kvalitativní sondu. Při stanovení výzkumného vzorku jsem použila nepravděpodobnostní metodu – metodu totálního výběru výzkumného souboru (Mioviský, 2006). Oslovila jsem všechny rodiče dětí s odloženou školní docházkou zařazených do mateřských škol a přípravných v daném městě. Ne každý měl zájem zúčastnit se výzkumu.

Grafy a tabulky zobrazující počáteční stav, velikost posunu ve vývoji a zbývající deficit školní připravenosti jsou jedním ze způsobů kódování a zobrazování získaných dat (Hendl, 2016).

5.5 VÝZKUMNÝ VZOREK

Během výzkumného šetření jsem oslovila základní školu se třemi přípravnými třídami a všechny státní mateřské školy ve vybraném městě v oblasti Praha – východ. Ředitel základní školy mi umožnil oslovit rodiče dětí s odloženou školní docházkou přímo na informativním setkání, které se konalo ještě před prázdninami. Se zařazením do výzkumu souhlasilo 24 respondentů z celkového počtu 33. Úvodního testování se 3 žáci nemohli zúčastnit a při kontrolním testování nebylo možné testovat jednoho žáka. Celého výzkumu se zúčastnilo 20 žáků z přípravných tříd. V rámci mateřských škol jsem rodiče oslovila informativním dopisem přes ředitelky mateřských škol. Projektu se zúčastnilo 9 dětí s odloženou školní docházkou. Kontrolní testování bylo provedeno u 8 dětí. Celkový počet dětí s odloženou školní docházkou zařazených do mateřských škol v daném městě v oblasti Praha - východ je okolo dvaceti žáků. Přesná data nebylo možné získat. Celkem se výzkumu zúčastnilo 28 dětí s odloženou školní docházkou.

5.6 PRŮBĚH ŠETŘENÍ

Výzkum byl velmi náročný na čas a organizaci práce. Setkala jsem se s komplikací v podobě nepřítomnosti dětí z důvodu nemoci. S ohledem na bezpečnost dětí a utajování citlivých informací jsem v některých případech narazila na nedůvěru pedagogických

pracovníků. To vypovídá o situaci ve společnosti, která vyžaduje nepřetržitou bdělost a ostražitost. Cílem je bezpečí dětí a prevence řešení konfliktů mezi rodiči dětí a pracovníky instituce.

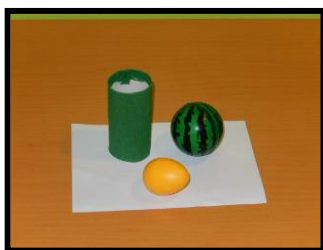
Vytvořila jsem sadu aktivit pro pedagogickou diagnostiku postihující většinu rizikových faktorů specifických poruch učení. Inspirovala jsem se Kutálkovou (2010), Vašutovou (2008), Zelinkovou (2015), Žáčkovou (2007), Koščem (1972), Matějčkem (1995), Šturmou (2006) a dalšími. Při stanovení rozsahu znalostí a dovedností, které by mělo zvládat školně zralé dítě, jsem vycházela z publikací Školní zralost (Bednářová, 2015) a Diagnostika dítěte předškolního věku (Bednářová, 2011). Diagnostická sada zahrnuje grafomotorické vyhodnocení kresby a grafomotorických cvičení, zhodnocení laterality, matematických předpokladů, sluchu, zraku, řeči, orientace v čase, prostoru a v tělesném schématu. Vynechala jsem testování artikulace, hrubé motoriky a přetrvávajících primárních reflexů. Správná artikulace a fonematicko-fonologická rovina řeči spadá do kompetence klinické logopedie. Hrubou motoriku si u dítěte vyhodnotí každý pedagog i rodič sám z každodenního pozorování pohybu dítěte. Testování přetrvávajících primárních reflexů může vyhodnotit jen proškolený odborník.

Sestavila jsem záznamové archy určené pro rychlý záznam a jednoduché vyhodnocení výsledků testů. Záznamový arch v příloze 6 se věnuje vyhodnocení kresby postavy, kresby domu a grafomotorických cvičení zuby, obtahování smyček, smyčky. Stanovila jsem 22 kritérií k posouzení kresby a 22 kritérií k posouzení grafomotoriky. Vycházela jsem z prací Bednářové (2006), Opatřilové (2010), Přinosilové (2007), Vágnerové (2012), Altmana (2011), Davido (2008). Splněním stanovených kritérií a dosažením plného počtu bodů, se dítě dostává na stoprocentní výkon vyžadovaný při nástupu školní docházky. V rámci pedagogické diagnostiky má velký význam analýza výsledků činnosti žáka. V předškolním období je diagnosticky velmi cenná analýza kresby. Umožňuje získání informací o celkové vývojové úrovni dítěte (Felcmanová, 2015).

Kritéria kresby postavy: hlava menší než tělo; vlasy nebo pokrývka hlavy; ruce; ruce v dvojdimenzi; nohy; nohy v dvojdimenzi; ohnutá chodidla; 5 prstů na levé ruce; 5 prstů na pravé ruce; uzavřené tělo; oblečení; oči; uši; nos; ústa; krk. Kritéria kresby domu: uzavřený tvar; okna; rozdělení oken; dveře; klika; komín.

Kritéria hodnocení grafomotoriky: zuby – jedním tahem; čistá linie; udržení směru; ostrý zub; jednotná výška; jednotná šířka; zakončení s koncem pily, obtahování smyček – jedním tahem; čistá linie; dodržení křížení; dodržení smyčky, smyčky – jedním tahem; plynulá linie; nepřerušované smyčky; správný směr křížení; bez ostrých hrotů na vrcholu smyčky; jednotná výška; jednotná šířka; nepřekrývání smyček; až do konce řádku; vodorovná linie; správný sklon smyček.

Záznamové archy uvedené v příloze 5 je možno použít pro rychlý a přehledný záznam testu laterality, matematických předpokladů, sluchového vnímání, řeči, orientace v čase, zrakového vnímání, orientace v prostoru, orientace v tělesném schématu. Při zadávání úloh jsem využila názorné materiály zobrazeny na obrázcích 4 - 11. V následujícím textu popíšu testované úkoly podle kategorií.

Obrázek 5, Malinová 2016

Při testování laterality je možno zakroužkovat L = levá, P = pravá. Ruka, která kreslí, hodí míček, tvoří jako první kukátko z obou rukou. Noha, která kopne do míče. Oko, kterým dítě kouká do kukátka z trubičky, do kukátka z obou rukou. Ucho, které si poslechne vajíčko naplněno sypkým materiálem. V části nazvané grafomotorika je možno zaznamenat návyky při kreslení: úchop tužky, tlak, plynulost tahů, abnormality v oblasti rukou, nohou, hlavy, zad.

Obrázek 6, Malinová 2016

Obrázek 7, Malinová 2016

Matematické předpoklady: ukaž tvary kruh, čtverec, trojúhelník, obdélník; pojmenuj tvary kruh, čtverec, trojúhelník, obdélník; ukaž barvy zelená, žlutá, červená, modrá; pojmenuj barvy zelená, žlutá, červená, modrá; ukaž tvar malý žlutý kruh, velký červený čtverec; slož 5 prvků podle velikosti; ukaž nejmenší, největší, prostřední, první, poslední, hned za prvním, hned před posledním; při využití reálných prvků urči kde je méně; kde je více; udělej dvě stejně velké hromádky; spočítej prvky.

Obrázek 8, Malinová 2016

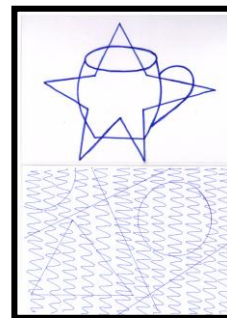
Obrázek 9, Malinová 2016

Sluch: vytleskej po mě 1, 2, 3, 4, 5 tónů; dodržení rytmu tleskání; jakým písmenem začíná slovo čáp, máma, škola; jakým písmenem končí slovo dědeček, žába, míč; zopakuj větu „Moje máma mě má ráda“; zopakuj slova „sněhulák, hrábě, zmrzlina, ježek“.

Řeč: jak se jmenuješ; kolik je Ti roků; kde bydlíš; oční kontakt ano, ne; řekni jedním slovem, co je na obrázku (ovoce, zelenina, oblečení); budeme říkat protiklady, to znamená slova opačná, když já řeknu černý, tak Ty řekneš bílý, když já řeknu teplý, dlouhý, tlustý noc, tak Ty řekneš ... (studený, krátký, hubený, den).

Orientace v čase: vyjmenuj dny v týdnu; vyjmenuj roční období; co je dnes za den; co bylo včera; co bude zítra.

Zrak: figura na pozadí kruh, trojúhelník; dva tvary přes sebe hrnek, hvězda; v řadě prvků určí jiný, jinak velký, trochu odlišný, horizontálně jiný, vertikálně jiný, lišící se detailem; určí, zda jsou dva obrázky stejné nebo různé.

Obrázek 10, Malinová 2016

Prostor: vlevo; vpravo; nahoře; dole; nad; pod; před; za; uprostřed; vlevo nahoře; vpravo dole. Tělesné schéma: kde máš levou ruku, pravou ruku, levou nohu, pravou nohu, krk, vlasy, břicho, uši, nos, pusu.

Obrázek 11, Malinová 2016

5.7 KAZUISTIKY

Kazuistika MŠ 1, chlapec narozen v červenci 2009.

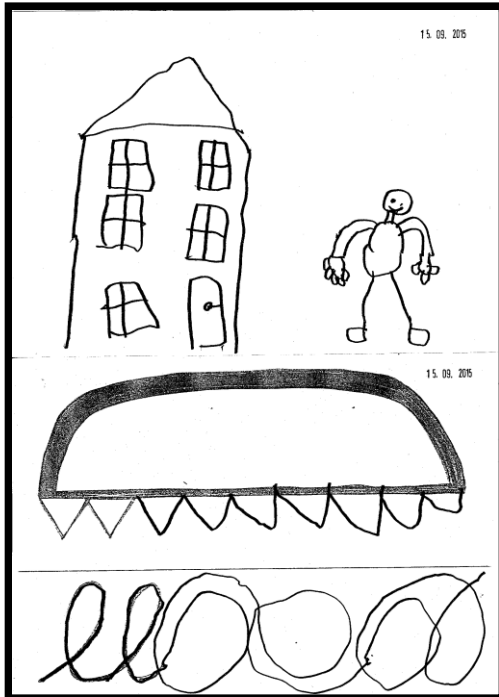
Anamnéza: porod protrahován z důvodu velké porodní váhy novorozence, pravděpodobně došlo k hypoxii, umístění novorozence do inkubátoru. Časté záněty uší. Na logopedickém pracovišti stanovena diagnóza vývojová dysfázie střední úrovně.

Důvodem odkladu je opožděný vývoj řeči na podkladě vývojové dysfázie, ve zkoušce fonematické diferenciaci nesplňuje normu předškolní zralosti, neobratná grafomotorika, kresba postavy nezralá, pracovní nezralost, soustředění pozornosti kratší, riziko rozvoje specifických poruch učení.

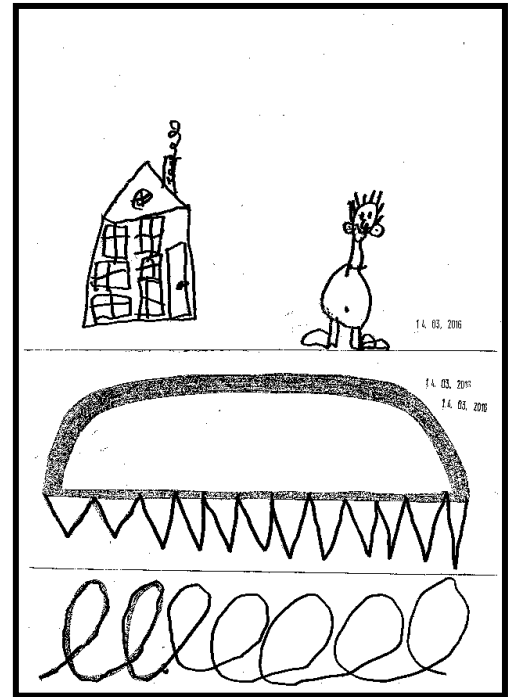
Počáteční stav je zobrazen v grafu 1 zelenou barvou; při kreslení a psaní používá tuhé neuvolněné a neplynulé tahy, snaží se o špetkový úchop, ale ruku ohýbá v zápěstí k sobě, pohyb nevychází z velkých kloubů, nejistota v určování geometrických tvarů, velmi špatná orientace v čase, v prostoru a pravolevá orientace v tělesném schématu, špatná sluchová diferenciaci, ale rytmus v pořádku, nadřazené pojmy nejisté, protiklady nepoužívá, lateralita čistě pravá.

Zbývající deficit při výstupní kontrole je znázorněn v grafu 1 červenou barvou; velké pokroky v orientaci v čase a prostoru, v tělesném schématu přetrvává mírná nejistota v pravolevé orientaci, jistota v používání nadřazených pojmů i protikladů, přetrvávají potíže ve sluchové diferenciaci a sluchové paměti, velké zlepšení v provedení grafomotorických cviků, ale projevuje se velká nemotornost při vřazování předmětů do pytlíčku, při házení míčku nevyhraněná lateralita ruky, na kresbě postavy se objevuje více detailů, ale chybí ruce.

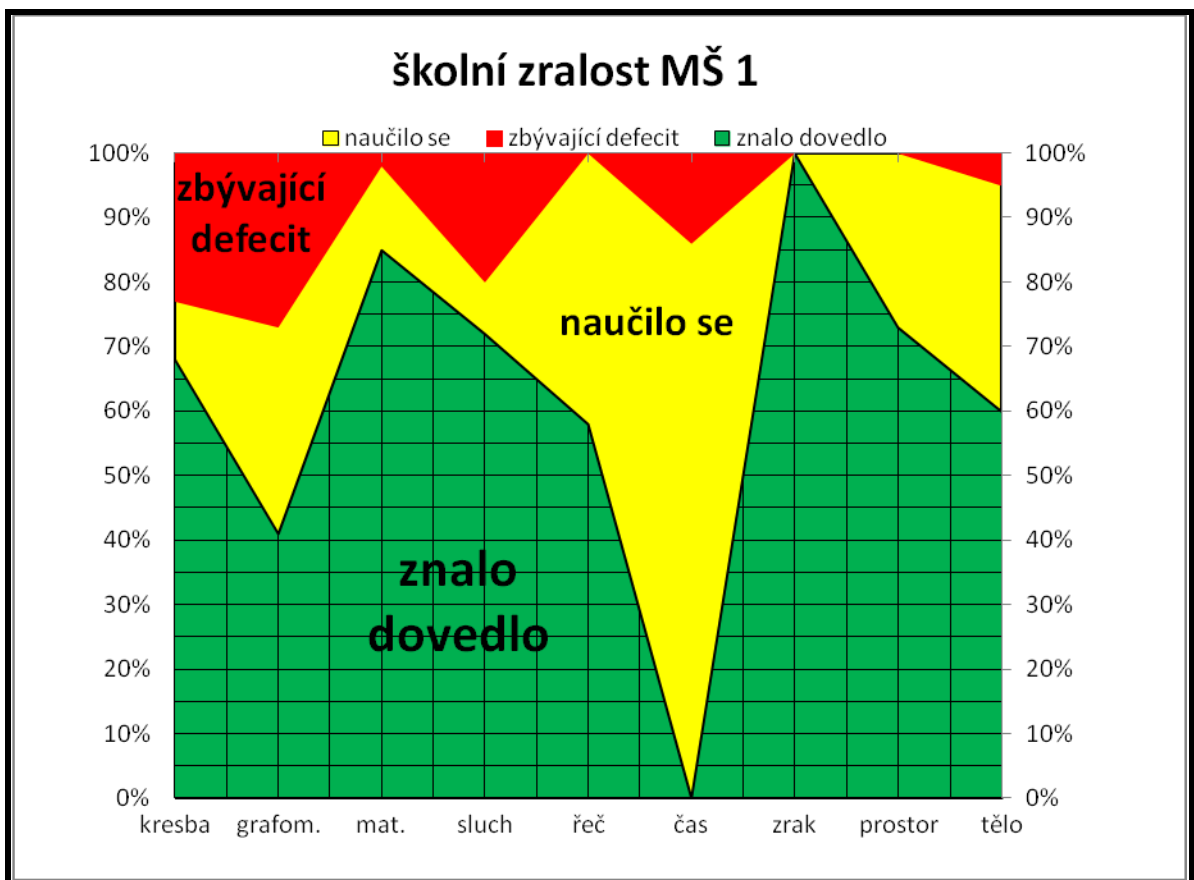
Doporučuji neurologické vyšetření s důrazem na funkci horních končetin, využívání hmatových her, taktilní určování materiálů a předmětů se zavřenýma očima, hledání předmětů v nádobě se suchými plody fazolí, hrachem nebo obilím, cviky na uvolnění velkých kloubů ruky, míčkování. Při neurologickém nálezů doporučuji Vojtovu metodu.

Obrázek 12, kazuistika MŠ 1, září 2015

Obrázek 13, kazuistika MŠ 1, březen 2016

Graf 1, Výsledky kazuistiky MŠ 1, Malinová 2016

Kazuistika MŠ 2, chlapec narozen v srpnu 2009.

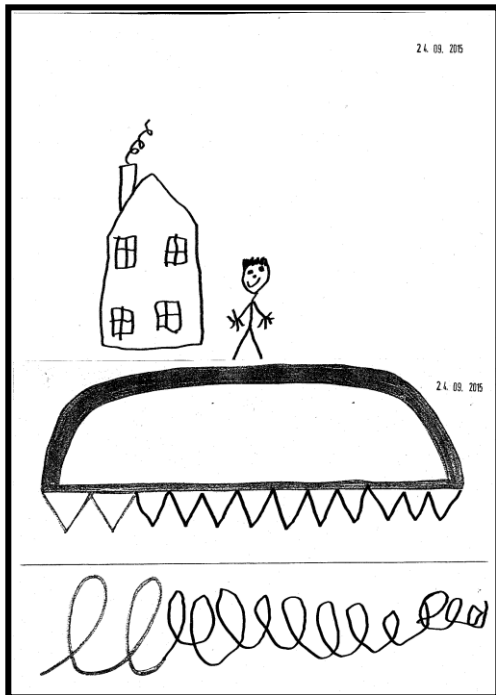
Anamnéza: porod císařským řezem, důvodem byla velikost dítěte, prodělal neštovice a zánět středního ucha.

Důvodem odkladu je dyslalie, méně rozvinuté motorické funkce včetně grafomotoriky, nižší sociální zralost, menší vzrůst.

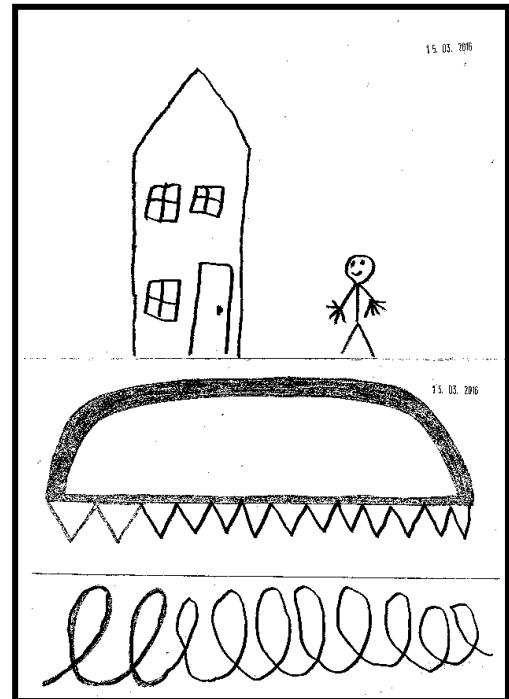
Počáteční stav je zobrazen v grafu 2 zelenou barvou; úchop tužky správný špetkový, ale směr tužky od těla, obě ramena shrbená dopředu, kresba postavy symbolická se zobrazením detailů, uši nezobrazeny, grafomotorické nedostatky, zkřížená lateralita levé ucho pravá ruka, noha, oko, nedostatečná sluchová diferenciacie a sluchová paměť, nedostatky v orientaci v čase a prostoru, absence očního kontaktu, v oblasti matematických předpokladů jen minimální nejistota, rytmus slyší i opakuje dobře, používání abstraktních pojmů v řeči v pořádku, stoprocentní zraková diferenciacie, velmi dobrá orientace v tělesném schématu.

Zbývající deficit při výstupní kontrole je znázorněn v grafu 2 červenou barvou; po celou dobu testování je vážný, neudrží oční kontakt, došlo k regresi v oblasti zrakové diferenciacie, kresba postrádá detaily, výrazné zlepšení v provedení grafomotorických cvičení, lateralita zkřížená levé ucho pravá ruka, noha, oko, zlepšení sluchové diferenciacie, sluchová paměť nezlepšena, bezproblémová orientace v čase, prostoru a na těle, při psaní prolamuje ukazovák, neuvolněný pohyb velkých kloubů ruky.

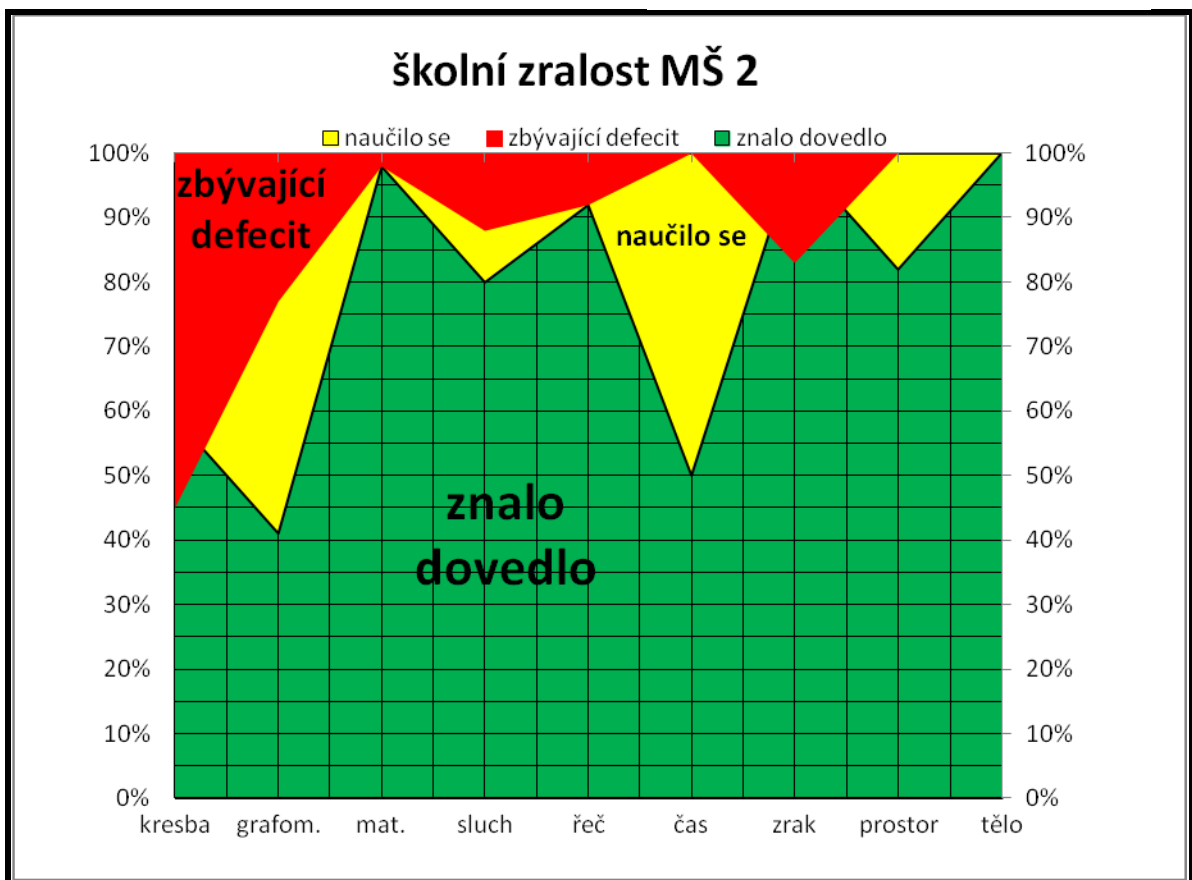
Doporučuji lékařské vyšetření nejen očí, ale i zrakových funkcí za účelem vyloučení kortikálního poškození mozku., diagnostiku přetrvávajících primárních reflexů, využití hudby a zpěvu při tréninku sluchové paměti, hraní her podporujících rozvoj sluchové paměti. Nedostatečná sluchová paměť může způsobovat velké problémy při školní docházce. Dítě si nezapamatuje požadované pokyny a v důsledku toho nemůže splnit požadované úkoly. Chyby v rozlišování horizontálních i vertikálních rozdílů upozorňují na riziko dyslexie. Záměny písmen d a b, číslic 6 a 9.

Obrázek 14, kazuistika MŠ 2, září

Obrázek 15, kazuistika MŠ 2, březen 2016

Graf 2, Výsledky kazuistiky MŠ 2, Malinová 2016

Kazuistika MŠ 3, chlapec narozen v květnu 2009.

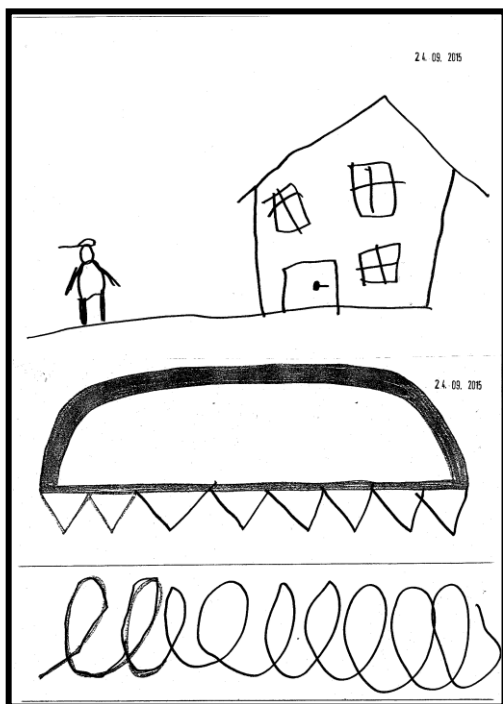
Anamnéza: bez komplikací.

Důvodem odkladu je školní nezralost v oblasti pracovní, emoční a sociální, v oblasti pozornosti, nutnost logopedické péče.

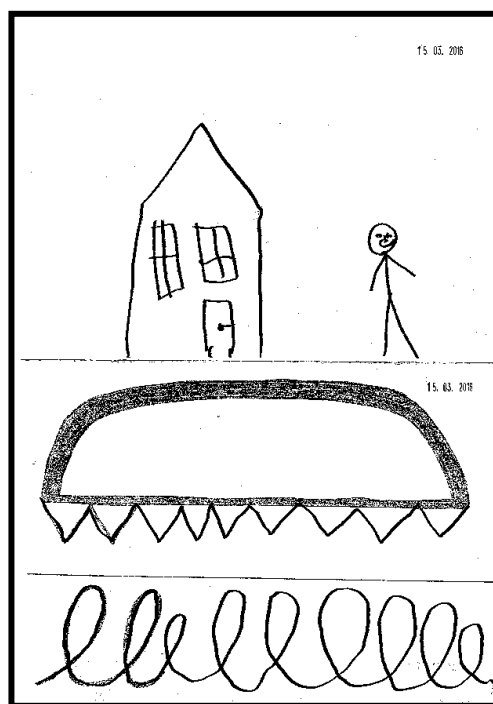
Počáteční stav je zobrazen v grafu 3 zelenou barvou; neustále se kroutí, zkřížená lateralita levé oko pravá ruka, noha, ucho, píše pravou rukou, ale při některých mechanických úkonech upřednostňuje levou ruku, při psaní se snaží o špetku, ale prostředníček dává nad tužku, vážne orientace na ose, sluchová diferenciacie, velmi dobrá sluchová paměť i rytmus, nedostatky v používání nadřazených pojmů, nedostatky v orientaci v čase, velmi dobrá orientace v prostoru i na tělesném schématu, nechybuje ani v pravolevé orientaci, perfektní zrkovú diferenciacie, přesto kresba neobsahuje detaily obličej, menší nedostatky v grafomotorice.

Zbývající deficit při výstupní kontrole je znázorněn v grafu 3 červenou barvou; významné zlepšení v orientaci v čase a na ose, v řeči již používá nadřazené pojmy, ve sluchové diferenciaci jen malé nedostatky, zkřížená lateralita levé oko pravá ruka, noha, ucho, při kreslení drží tužku příliš vysoko, evidentně se nesnaží, má vše rychle hotové, dává najevo nudu, postavu zobrazil symbolicky, ale již přítomny detaily obličej, zlepšení v grafomotorice i přes evidentní podcenění úkolu s absencí snahy o dobrý výsledek.

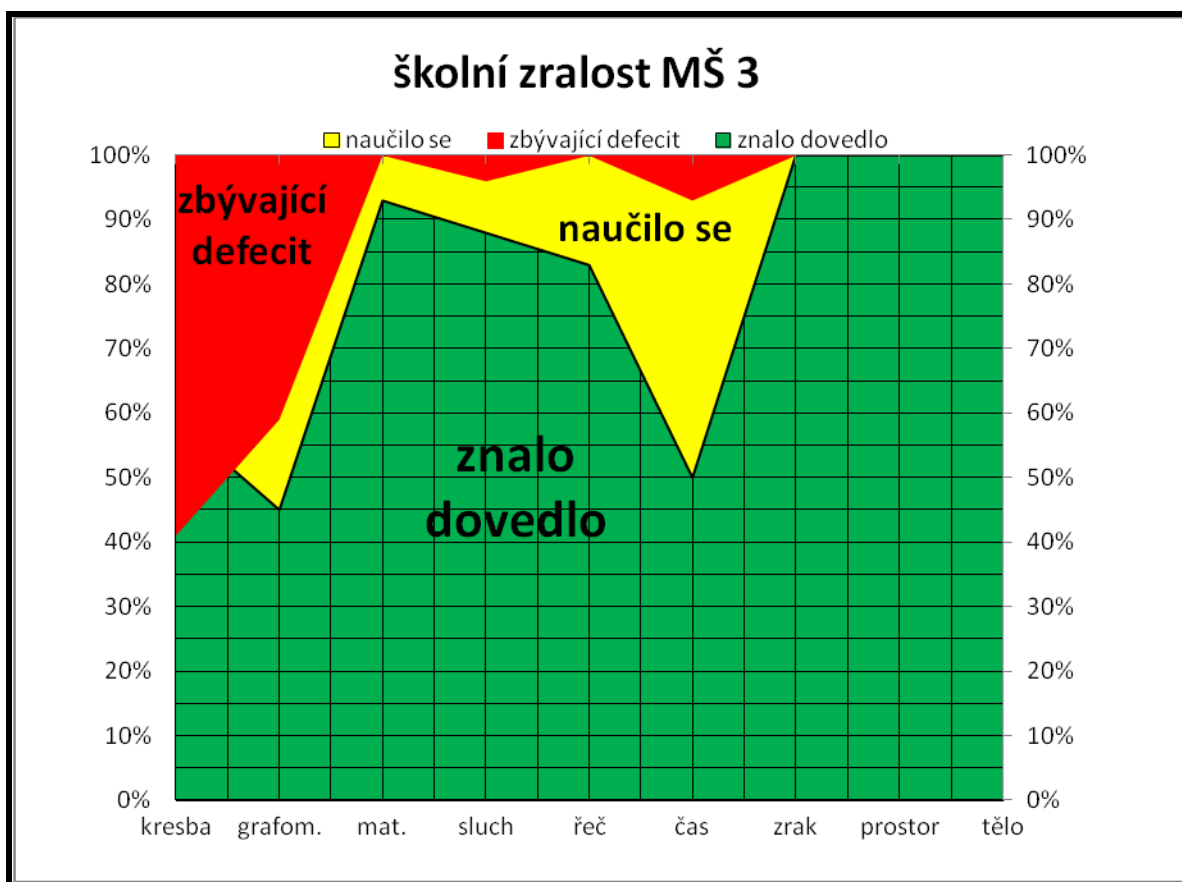
Doporučuji vyšetření přetrvávajících primárních reflexů, cvičení na uvolnění velkých kloubů ruky, míčkování v oblasti rukou i paží, procvičování hmatu určováním předmětů a materiálů poslepu. Například najdi v pytlíku hraček určitou věc bez pomoci zraku. V ostatních oblastech doporučuji zařadit náročnější látku, řešení rébusů, hru na nástroj, sestavování složitějších stavebnic jako je Merkur, sestavování puzzle o větším počtu dílků. Chlapec je velmi nadaný, problém může působit zkřížená lateralita nebo nehibovaný primární reflex.

Obrázek 16, kazuistika MŠ 3, září 2015

Obrázek 17, kazuistika MŠ 3, březen 2016

Graf 3, Výsledky kazuistiky MŠ 3, Malinová 2016

Kazuistika MŠ 4, chlapec narozen v červenci 2009.

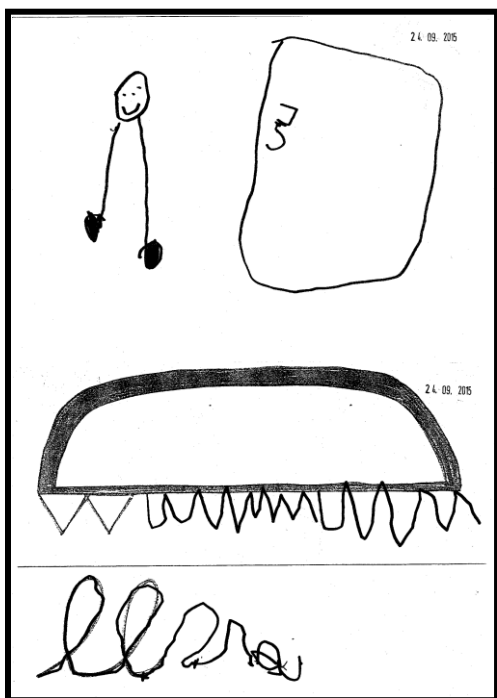
Anamnéza: narozen předčasně v 35. týdnu, chlapec nosí brýle.

Důvodem odkladu jsou nedostatky v grafomotorice, sluchové diferenciaci, logopedické obtíže.

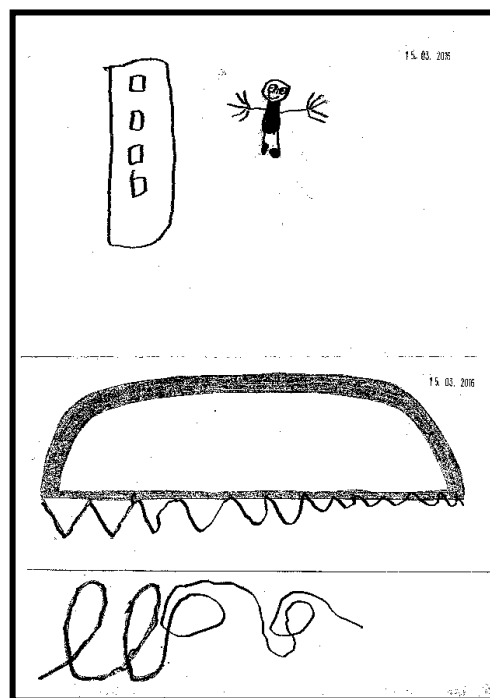
Počáteční stav je zobrazen v grafu 4 zelenou barvou; při kreslení příliš tlačí, špulí pusu, na začátku se snaží se o špetkový úchop, po chvíli přechází na úchop dlaňový, dává si záležet, pokyn udělej dvě stejně velké hromádky nechápe, mírné nedostatky v oblasti matematických předpokladů, velmi špatná sluchová diferenciacie i sluchová paměť, rytmus nevnímá, dokáže zopakovat jen tři tóny, oční kontakt neudrží, ale pragmatická rovina řeči v pořádku, dokonce používá nadřazené pojmy i protiklady, špatná orientace v čase i prostoru, chybí v oblasti pravolevé orientace na tělesném schématu jen u nohou, nedostatky v oblasti zrakové diferenciacie, kresba postavy na úrovni hlavonožce, kresba domu pouze uzavřený tvar, těžké nedostatky při vypracovávání grafomotorických cvičení. Zkřížená lateralita levé oko, ucho a pravá ruka noha. Chlapec je milý a pozitivně naladěný.

Zbývající deficit při výstupní kontrole je znázorněn v grafu 4 červenou barvou; minimální zlepšení v oblasti grafomotoriky, výrazné zlepšení v kresbě postavy i domu, postava již má tělo a správný počet prstů, při kreslení prstů si odpočítává na svých prstech správný počet, při kreslení neustále povídá, vše komentuje, kreslí velmi pomalu, má tuhé zápěstí, tužku drží od těla, grafomotorická cvičení odmítá, dodělává je až s odstupem, zkřížená lateralita levé oko pravá ruka, noha, ucho, při některých automatických činnostech dává přednost levé ruce, velmi těžce ukládá předměty do pytlíčku, vážne pojmenování geometrických tvarů, zůstává velmi špatná sluchová diferenciacie i sluchová paměť, ztěžuje si, že je to moc těžké, oční kontakt již dokáže udržet, mírné zlepšení v orientaci v čase, mírné zhoršení zrakové diferenciacie i orientace v prostoru, přetrvává špatná pravolevá orientace nohou.

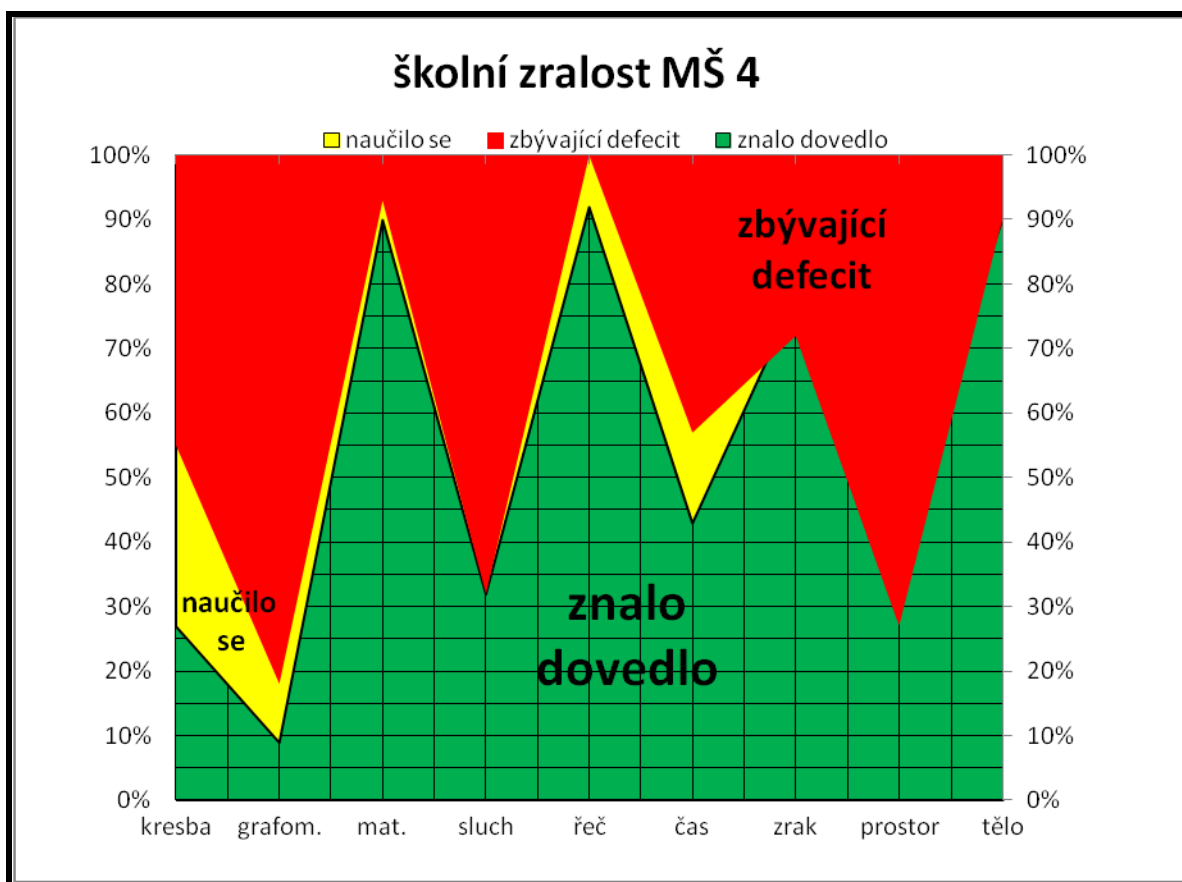
Doporučuji lékařské vyšetření sluchu a zrakových funkcí, diagnostika přetrvávajících primárních reflexů, při nástupu do školy doporučuji využít asistenta pedagoga, k nácviku čtení je určena počítačová aplikace Včelka.

Obrázek 18, kazuistika MŠ 4, září 2015

Obrázek 19, kazuistika MŠ 4, březen 2016

Graf 4, Výsledky kazuistiky MŠ 4, Malinová 2016

Kazuistika MŠ 5, chlapec narozen v únoru 2009.

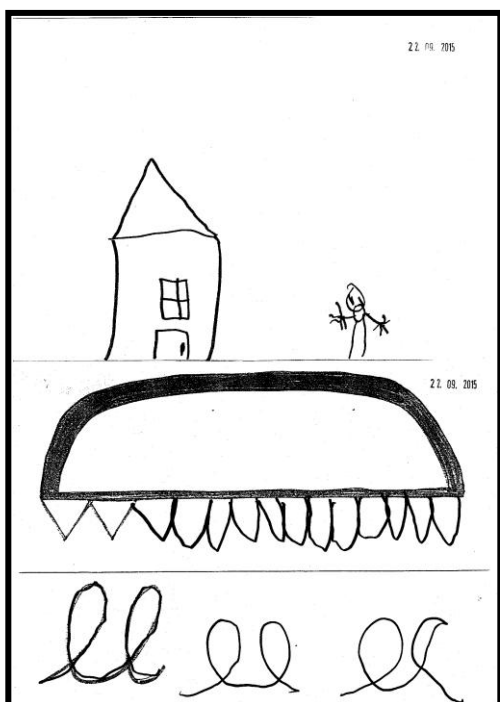
Anamnéza: dvojče, bez komplikací.

Důvodem odkladu je logopedická nezralost, slabá motorika, lehká sociální nezralost.

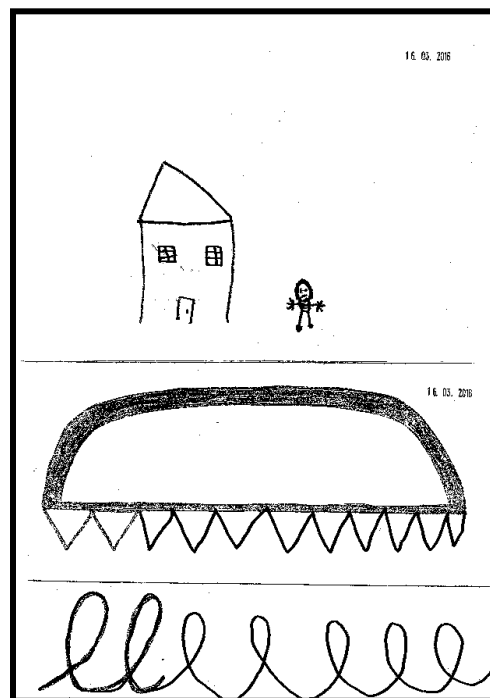
Počáteční stav je zobrazen v grafu 5 zelenou barvou; velmi špatná srozumitelnost řeči, zkřížená lateralita levá ruka pravá noha, oko, ucho, při psaní používá špetkový úchop, hlava hodně skloněná, při provádění grafomotorických cvičení používá špatnou strategii, cvičení dělí na části a začíná psát zprava doleva, kresba postavy na nižší vývojové úrovni, v oblasti matematických předpokladů neukáže ani nepojmenuje trojúhelník, na ose se orientuje zprava doleva, to může v budoucnu činit potíže při čtení, oslabena sluchová diferenciaci, nulová orientace v čase, nezná pojem různé, ale pomůže si jiným označením, pragmatická rovina řeči v pořádku, oční kontakt udržuje, dokáže používat nadřazené pojmy i protiklady, velmi dobrá zraková diferenciaci, orientace v prostoru i v tělesném schématu.

Zbývající deficit při výstupní kontrole je znázorněn v grafu 5 červenou barvou; zkřížená lateralita levá ruka pravá noha, oko, ucho, při kreslení naklání hlavu hodně na pravou stranu, došlo k posunu v kresbě postavy, stále chybí dvojdimenzní zobrazení končetin, kresba domu zůstává neuzavřena, celkově nakreslená postava miniaturní, chlapec může mít potíže se sebezprosažením, významný posun při realizaci grafomotorických cvičení, na ose se stále orientuje zprava doleva, mírné zlepšení ve sluchové diferenciaci, může souviset s přetrvávající špatnou výslovností, zlepšení v orientaci v čase.

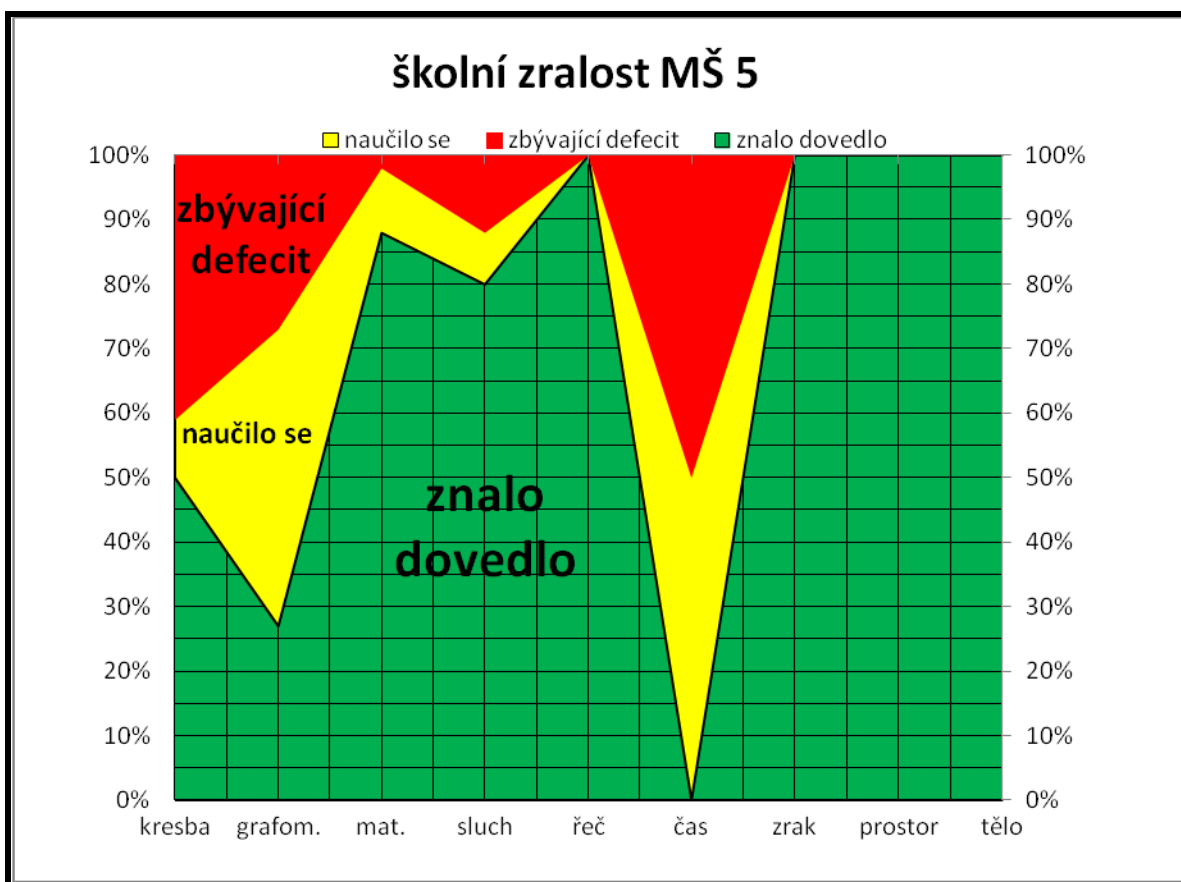
Doporučuji upevnit orientaci zleva doprava, diagnostika přetrvávajících primárních reflexů, dopřát chlapci pocit z úspěchu, orientaci v čase je možno trénovat skládáním obrázků děje příběhu nebo pohádky, nebo přímo kreslením komiksu, při procházce je možno komentovat o kolo čeho procházíme a doma pak vzpomínat na průběh cesty. Při nástupu do základní školy bych velmi zvažila zařazení do jiné třídy, než do které nastoupí jeho bratr dvojče. Jinak bude každodenně docházet ke srovnávání s úspěšnějším sourozencem. To může vést k frustraci a později k rezignaci.

Obrázek 20, kazuistika MŠ 5, září 2015

Obrázek 21, kazuistika MŠ 5, březen 2016

Graf 5, Výsledky kazuistiky MŠ 5, Malinová 2016

Kazuistika MŠ 6, chlapec narozen v únoru 2009.

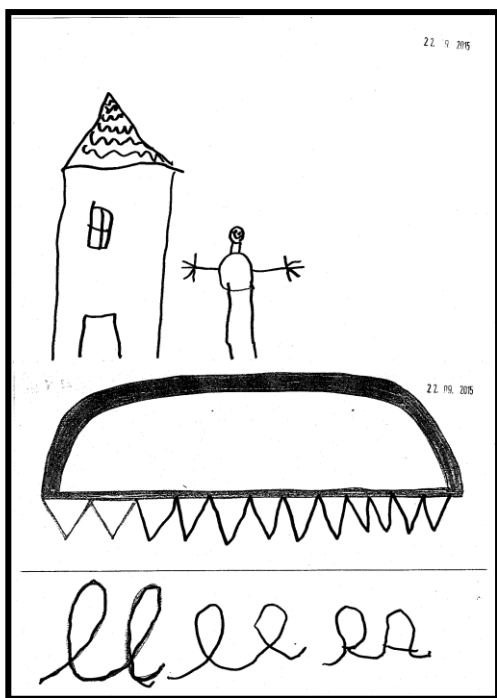
Anamnéza: dvojče, bez komplikací.

Důvodem odkladu je logopedická nezralost, slabá grafomotorika, pracovní nevyzrálost, slabá motivace a další dílčí nevyzrálosti.

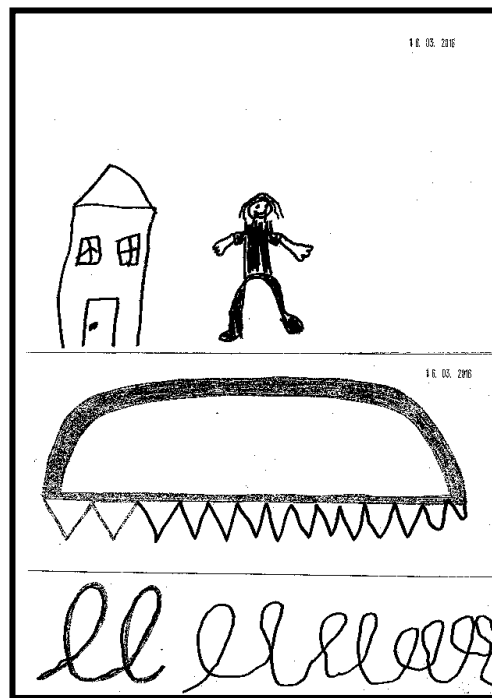
Počáteční stav je zobrazen v grafu 6 zelenou barvou; lateralita čistě pravá, kresba postavy na nižším stupni vývoje, při kreslení hlava ohnutá k papíru, pravé rameno nahoře levé rameno dole, snaží se, ale příliš tlačí, úchop mezi prostředníkem a prsteníkem, křížení nohou při psaní, nedostatky v provedení grafomotorických cvičení, oblast matematických předpokladů zvládá bezchybně, vynikající zraková diferenciaci, orientace v prostoru i v tělesném schématu, oční kontakt i pragmatická rovina řeči v pořádku, zvládá používání nadřazených pojmů i protikladů, špatná orientace v čase a sluchová diferenciaci.

Zbývající deficit při výstupní kontrole je znázorněn v grafu 6 červenou barvou; velký posun v kresbě postavy, končetiny zobrazeny v dvojdimenzi, objevuje se více detailů, oblečení, zahnutá chodidla, vlasy, v provedení grafomotorických cvičení tak velký posun nenastal, zlepšení sluchové diferenciaci, orientace v čase stále vážne, regres v pravolevé orientaci v prostoru, lateralita již není čistě pravá, při používání zraku se chlapec nemůže rozhodnout, zda má použít levé nebo pravé oko, chvíli upřednostňuje levé oko, chvíli zase pravé oko, při psaní realizuje pohyb jen v zápěstí, velké klouby ruky neuvolněny, zkřížené nohy natahuje dopředu.

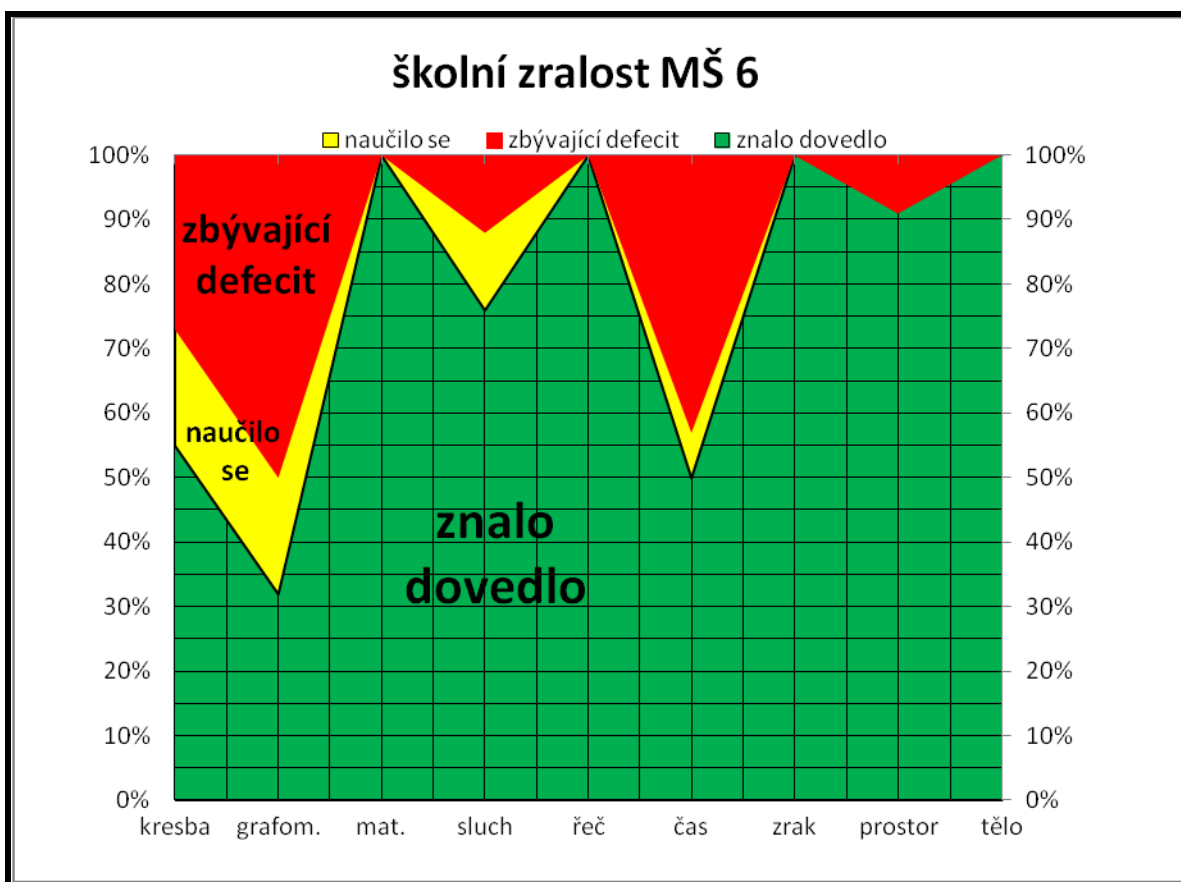
Doporučuji diagnostiku přetrvávajících primárních reflexů, je zde předpoklad neinhibovaného symetrického tonického šijového reflexu, cvičením lze obtíže překonat. Při tréninku grafomotoriky doporučuji využít knižní řadu: Jak se pastelky učily kreslit (Bednářová, 2012), orientaci v čase je možno trénovat skládáním obrázků děje příběhu nebo pohádky, nebo přímo kreslením komiksu, při procházce je možno komentovat o kolo čeho procházíme a doma pak vzpomínat na průběh cesty.

Obrázek 22, kazuistika MŠ 6, září 2015

Obrázek 23, kazuistika MŠ 6
březen 2016

Graf 6, Výsledky kazuistiky MŠ 6, Malinová 2016

Kazuistika MŠ 7, chlapec narozen v červnu 2009.

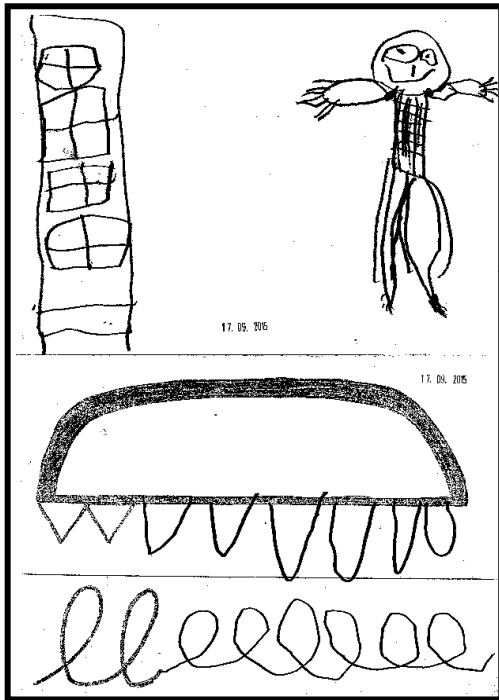
Anamnéza: zraková vada, korekce brýlemi.

Důvodem odkladu je dílčí školní nezralost v oblasti řeči, grafomotoriky, zrakového vnímání. Chlapec je emocionálně a sociálně nevyzrálý, potíže s adaptací na nové prostředí by výrazně ovlivnily nástup školní docházky.

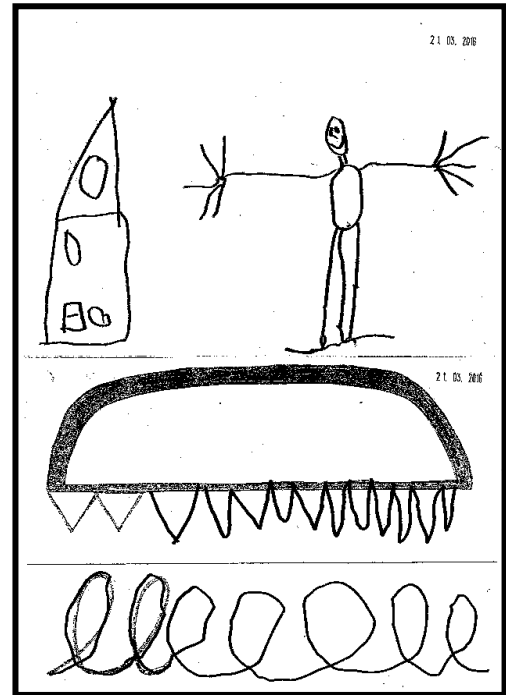
Počáteční stav je zobrazen v grafu 7 zelenou barvou; při kresbě používá špetkový úchop, tlak na podložku větší, na začátku kresby pravé rameno hodně vzadu, levé rameno vpředu, poté náklon dopředu se shrbením zad, kresba již obsahuje dvojdimenzní končetiny, zobrazení oblečení, akcentace levé končetiny, postava jakoby bez chodidel, bez opory, ve vzduchu, v oblasti matematických předpokladů nepojmenuje trojúhelník, nesloží prvky dle velikosti do řady, komentuje to slovy: nepotřebuji dělat řadu, nedostatky ve sluchové diferenciaci a při orientaci v čase, pragmatická rovina řeči v pořádku, dokáže používat nadřazené pojmy i protiklady, mírně snížena zraková diferenciacie, chybuje v pravolevé orientaci v prostoru a v tělesném schématu u nohou.

Zbývající deficit při výstupní kontrole je znázorněn v grafu 7 červenou barvou; při kresbě zobrazuje jiný typ domu, v zobrazení postavy dochází k regresy, chybí oblečení, končetiny nejsou zobrazeny v dvojdimenzi, jen levá noha, naopak objevují se zahnutá chodidla a správný počet prstů, krk, při realizaci kresby obě ramena nahoře, hlava zapadá, to může poukazovat na vnitřní tenzi a překonávání potíží způsobených některým neinhibovaným primárním reflexem, chlapec milý, pozitivně naladěný, nedostatky v jemné motorice, při uklízení předmětů do pytlíčku, létají předměty všude, neúmyslně, oblast matematických předpokladů bez chyb, orientace na ose zprava doleva může činit problémy později při nácvičku čtení, bezchybná zraková diferenciacie, orientace v prostoru i na těle, nedostatky v orientaci v čase a ve sluchové diferenciaci přetrvávají.

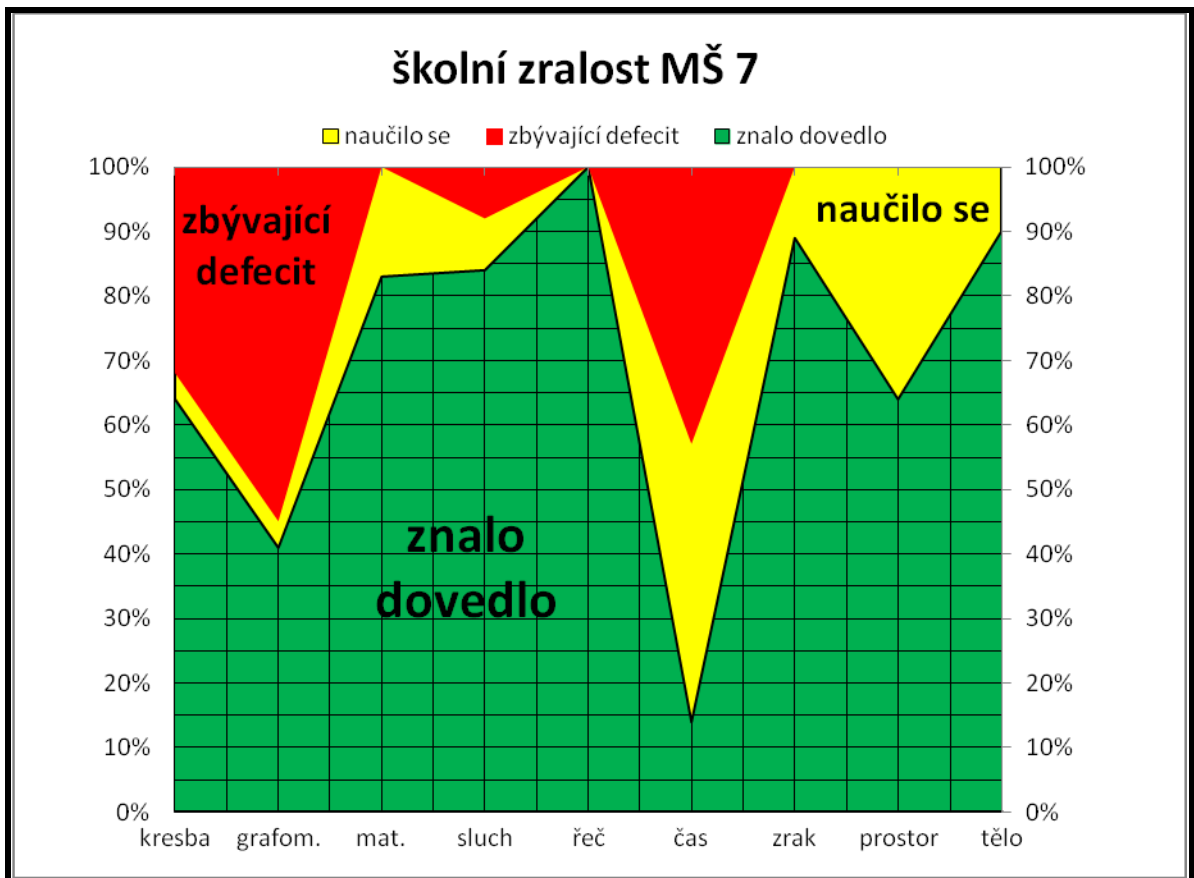
Doporučuji diagnostiku přetrvávajících primárních reflexů, při nácvičku čtení využít aplikaci Včelka, orientaci v čase je možno trénovat skládáním obrázků děje příběhu, pohádky, nebo přímo kreslením komiksu.

Obrázek 24, kazuistika MŠ 7, září 2015

Obrázek 25, kazuistika MŠ 7, březen 2016

Graf 7, Výsledky kazuistiky MŠ 7, Malinová 2016

Kazuistika MŠ 8, chlapec narozen v dubnu 2009.

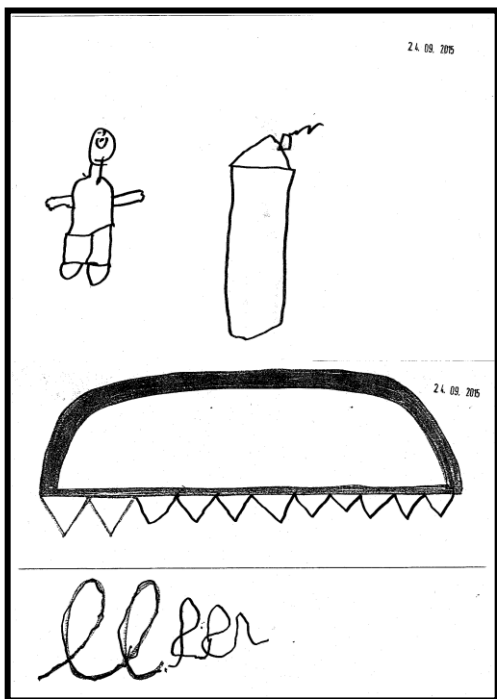
Anamnéza: časté záněty středouší, snížená hybnost oro faciálních svalů.

Důvodem odkladu je opožděný vývoj řeči, školní nezralost v oblasti jemné motoriky, grafomotoriky, sluchového vnímání a časoprostorové orientace.

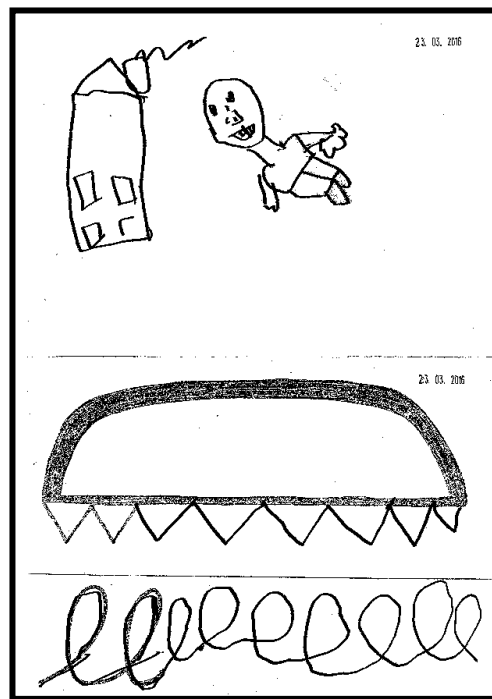
Počáteční stav je zobrazen v grafu 8 zelenou barvou; lateralita čistě pravá, při kreslení hlava skoro na stole, směr tužky od těla, snaží se o špetkový úchop, ale prostředník nad tužkou, jemné nedostatky v oblasti matematických předpokladů a orientace v čase, v řeči nezná některé nadřazené pojmy a protiklady, potíže se sluchovou diferenciací a sluchovou pamětí, rytmus neslyší, zopakuje pouze dva tóny, potíže se zrakovou diferenciací, nechápe pojmy stejné, různé, ale dokáže popsat jinak, prostorové vztahy ze 3D nedokáže přenést do 2D, některé neurčí vůbec, orientace v tělesném schématu v pořádku, i pravolevá orientace na těle bez chyb.

Zbývající deficit při výstupní kontrole je znázorněn v grafu 8 červenou barvou; lateralita není čistě pravá, u oka se chlapec nemůže rozhodnout, které upřednostní, při pravolevé orientaci na těle s jistotou určuje obráceně ruce i nohy, regres i pravolevé orientace v prostoru, mírné zhoršení zrakové diferenciacie, kresba postavy pluje v prostoru, to může být projevem organického postižení centrální nervové soustavy, kresba obsahuje více detailů, ale také ostré prvky naznačující vnitřní tenzi, která se při nevyřešení situace časem může projevit agresivitou, při orientaci v čase nechybuje, přestože v době testování nedochází do mateřské školy z důvodu nemoci, pragmatická rovina řeči v pořádku, s jistotou užívá nadřazené pojmy i protiklady, nastalo velké zlepšení sluchové diferenciacie i paměti, slyší rytmus (testováno při doznívající rýmě), oblast matematických předpokladů v pořádku, ale orientace na ose zprava do leva.

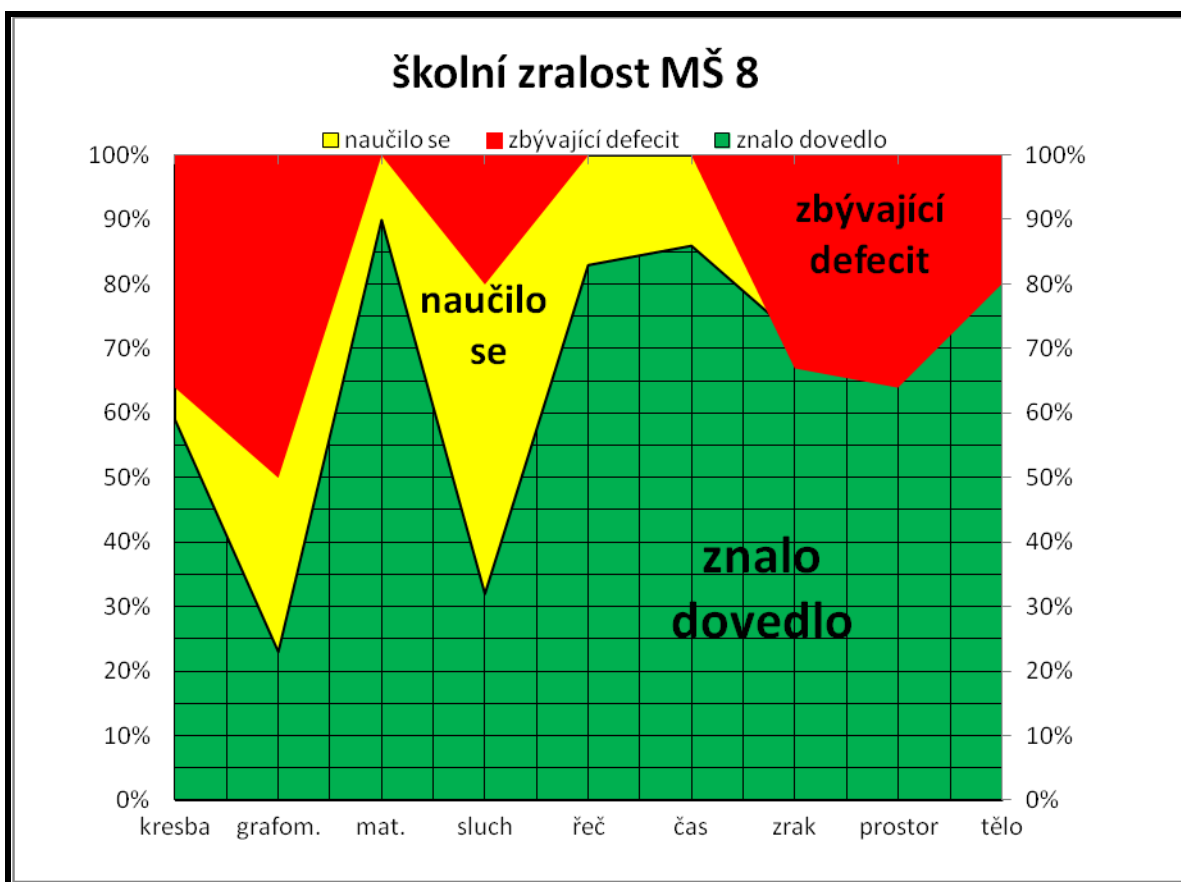
Doporučuji vyšetření zraku včetně zrakových funkcí tak, aby mohlo dojít k vyloučení kortikálního postižení mozku v oblasti zraku, upevňování pravolevé orientace zážitkem, například na jednu ruku připevnit pirátský hák, vše dělat zleva doprava, psát, popisovat obrázek, vybarvovat, při nácviku čtení využít aplikaci Včelka, absolvovat diagnostiku přetrvávajících primárních reflexů, ke zmírnění vnitřní tenze doporučuji hipoterapii.

Obrázek 26, kazuistika MŠ 8, září 2015

Obrázek 27, kazuistika MŠ 8, březen 2016

Graf 8, Výsledky kazuistiky MŠ 8, Malinová 2016

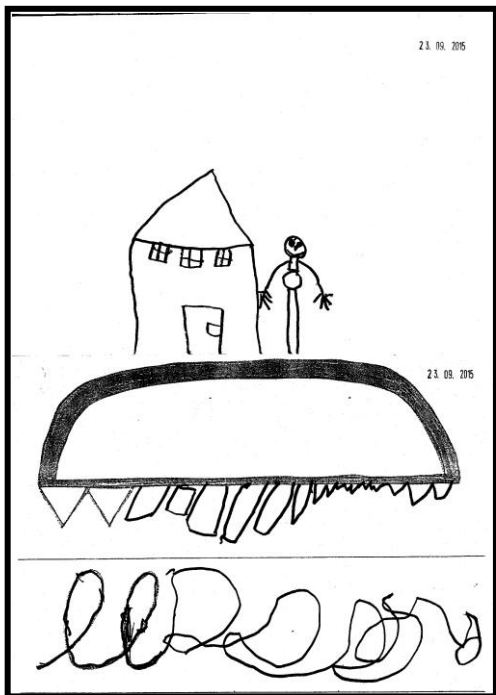
Kazuistika PT 1, chlapec narozen v červenci 2009.

Důvodem odkladu jsou nerozvinuté motorické funkce včetně grafomotoriky a vizuomotoriky, nerozvinuté sluchové a zrakové vnímání, nižší pracovní zralost.

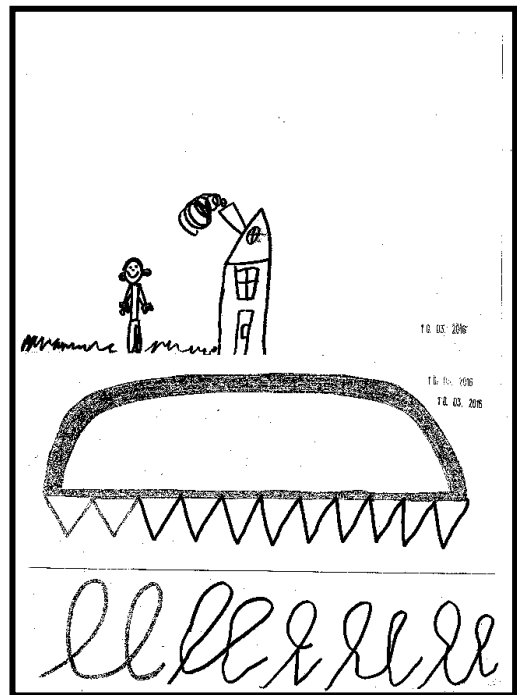
Počáteční stav je zobrazen v grafu 9 zelenou barvou; nejproblematičtější oblastí se jeví grafomotorika, linie kostrbaté, příliš velký tlak na psací náčiní, úchop tužky příliš vysoko, běžné grafomotorické cviky nezvládá, při kresbě postavy nedochází k dvojdimenznímu zobrazení končetin, proporce těla zatím neodpovídá realitě, lateralita není čistě pravá, upřednostňuje levé ucho, v oblasti matematických předpokladů chybuje hlavně v označení pořadí, sluchová paměť výborná, ne však při zapojení motoriky (vytleskávání), nedostatky v oblasti fonematické analýzy, nedostatky v orientaci v čase, mírné nedostatky ve zrakové analýze, chybuje při orientaci na ploše.

Zbývající deficit při výstupní kontrole je znázorněn v grafu 9 červenou barvou; chlapec je po celou dobu velmi vážný, neusmívá se, hovoří tichým hlasem, uvolní se až při orientaci v tělesném schématu, je vidět velký pokrok při zvládnání grafomotorických cviků, při dokreslování zubů dokáže dodržet jednotnou výšku i šířku, cvik zvládá provést jedním tahem, u smyček dodržuje správný směr křížení, bez ostrých hrotů na vrcholu smyček, při kresbě postavy je již vidět používání správných proporcí těla, dvojdimenzi při zobrazení končetin, více detailů, při kreslení má hlavu těsně nad lavicí, levá strana těla se postupně přibližuje k lavici a pravá strana těla se od lavice oddaluje, to by mohlo poukazovat na přetrvávající primární reflexy, při zkoušce laterality ucha předmět poslouchá již pravým uchem, ale komentuje slovy, že levé ucho slyší lépe, chybuje při fonematické analýze, nedostatečná sluchová paměť, zároveň ale došlo ke zlepšení sluchové paměti při vytleskávání, orientace v čase i prostoru je vynikající.

Doporučuji cvičení na uvolnění mimických svalů a jazyka, dětem se většinou velmi líbí cvičení různých grimas před zrcadlem, vyšetření na přetrvávající primární reflexy, foniatrické vyšetření sluchu, sluch a jemnou motoriku je možné posilovat zároveň při hře na jakýkoli hudební nástroj, například bubínek.

Obrázek 28, kazuistika PT 1, září 2015

Obrázek 29, kazuistika PT 1, březen 2016

Graf 9, Výsledky kazuistiky PT 1, Malinová 2016

Kazuistika PT 2, chlapec narozen v dubnu 2009.

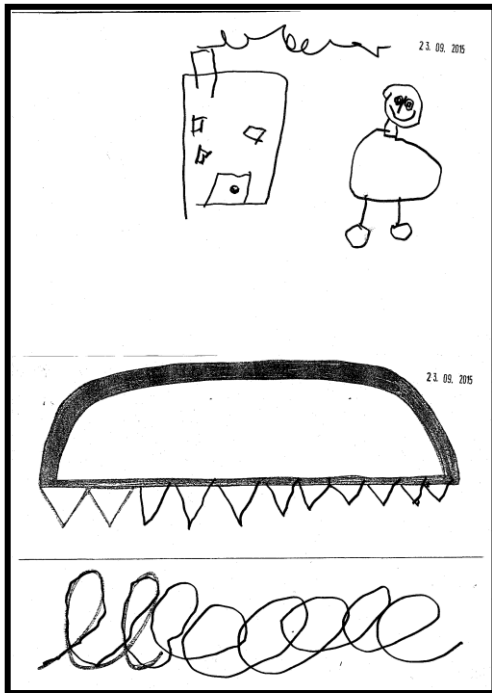
Anamnéza: porod v 35 týdnu, 3. den operován jícen, zúžení jícne, imobilita jícne při polykání, smíšená vývojová dysfázie, opožděný vývoj řeči, porucha sluchu blíže nespécifikovaná, byly zavedeny gromety do uší, zkřížená laterální oka a ruky.

Důvodem odkladu je opožděný vývoj řeči, řeč hůře srozumitelná, porucha sluchu, smíšená vývojová dysfázie.

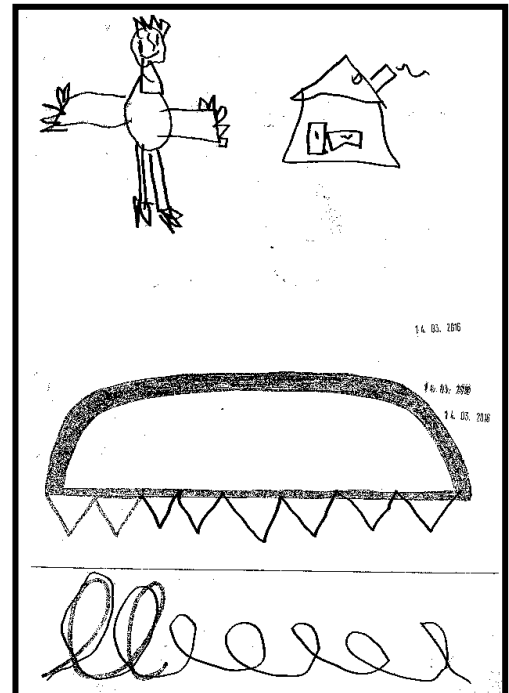
Počáteční stav je zobrazen v grafu 10 zelenou barvou; zkřížená laterální levé oko, levé ucho, pravá ruka pravá noha, nulová orientace v čase a prostoru, nedostatky v oblasti matematických předpokladů, nedokáže poskládat prvky dle velikosti, špatná orientace na ose, upřednostňuje orientaci zprava doleva, špatná sluchová paměť, absence fonemické diferenciací, chybí rytmus.

Zbývající deficit při výstupní kontrole je znázorněn v grafu 10 červenou barvou; pracuje velmi rychle, při kreslení nedodrží správný postoj (hroutí se), výrazné zlepšení je vidět na grafomotorických cvičeních i na kresbě, již nechybí ruce, objevují se dvojdímní končetiny, ostré prvky při kresbě mohou naznačovat vnitřní tenzi, v oblasti matematických představ zbývá doladit zvládnutí více pokynů najednou, například třídít předměty dle tvaru, barvy a velikosti zároveň, viditelný posun v orientaci v prostoru i v čase, přetrvává nejistota v pravolevé orientaci v prostoru i na těle.

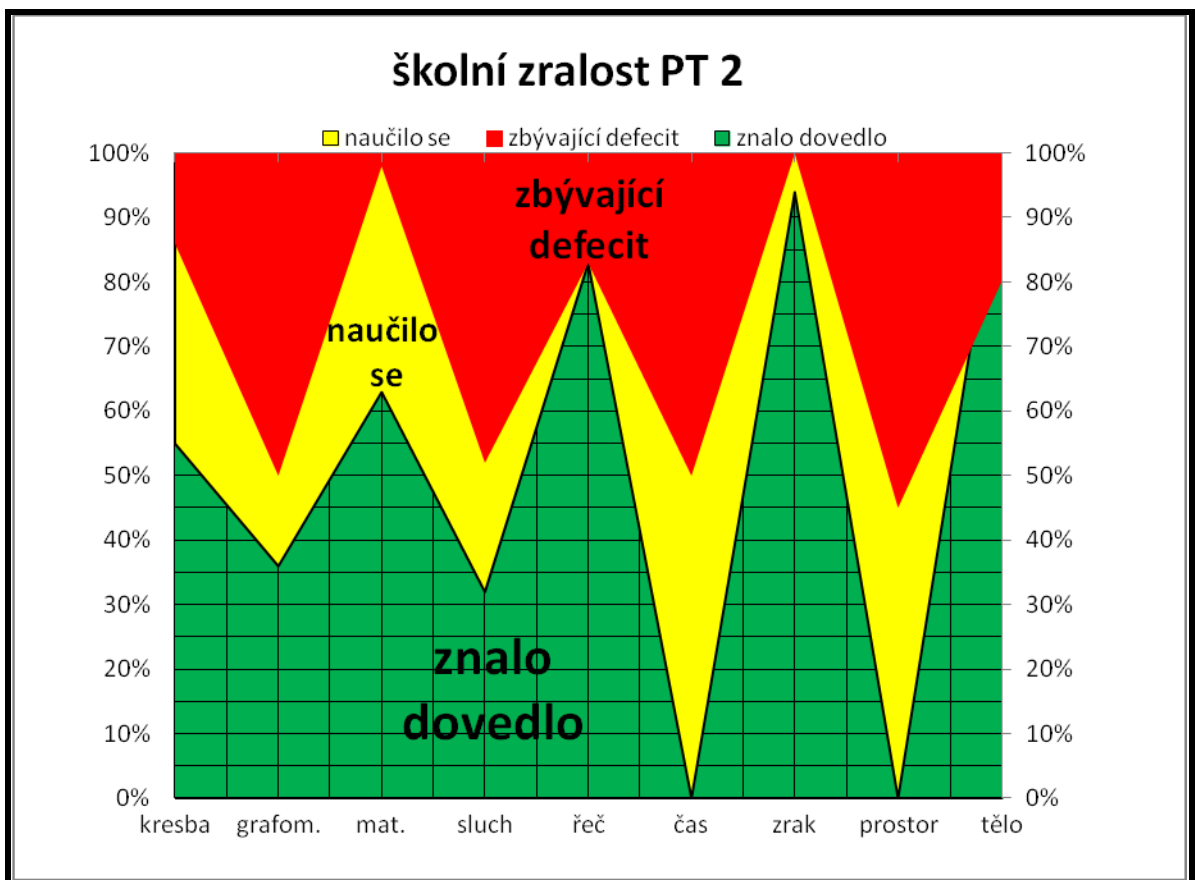
Doporučuji nácvik pohybu zleva doprava při grafomotorických cvičeních, nácvik očních pohybů zleva doprava, při nepřekonatelných potížích při pohybech přes středovou osu těla nechat vytestovat přetrvávající primární reflexy, tyto pohyby jsou důležité při budoucím nácviku čtení. Doporučuji využívat aktivní a haptickou paměť při učení. Jde o učení zážitkem, nejlépe se zapojením emoční paměti. Trénovat rytmus, zpívat a pochodovat zároveň, vytleskávat slabiky, používat rozpočítávání lidí. Zpívat při grafomotorických cvičeních, to odbourává vnitřní tenzi. Nácvik pravolevé orientace zážitkem. Například uvázat na jednu ruku mašli nebo připevnit pirátský hák.

Obrázek 30, kazuistika PT 2, září 2015

Obrázek 31, kazuistika PT 2, březen 2016

Graf 10, Výsledky kazuistiky PT 2, Malinová 2016

Kazuistika PT 3, chlapec narozen v srpnu 2009.

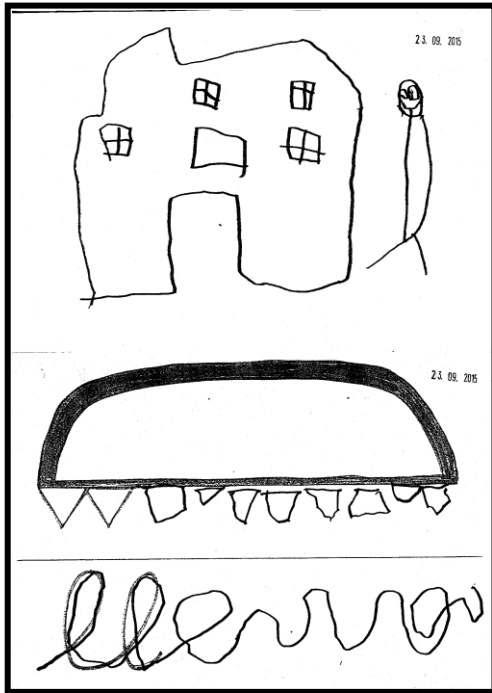
Anamnéza: bez zdravotních komplikací, zrak i sluch v normě.

Důvodem odkladu je výrazný psychomotorický neklid, nízká pracovní zralost a koncentrace pozornosti, nerovnoměrný vývoj motorických funkcí a řeči.

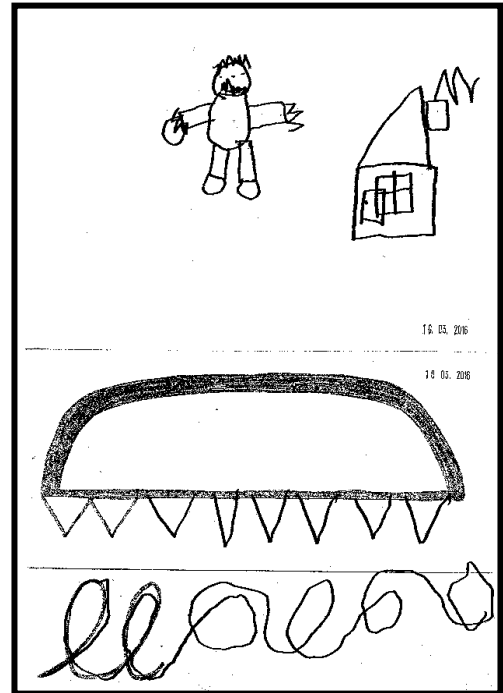
Počáteční stav je zobrazen v grafu 11 zelenou barvou; při psaní používá levou ruku, ostatní lateralita pravá, nezvládá spolupráci obou rukou na střední ose těla, opakovaně nerozumí pokynům, neorientuje se v prostoru ani v čase, velké nedostatky v oblasti matematických předpokladů, je nejistý při určování základních barev, vážne sluchová diferenciacie i paměť, nechápe abstraktní pojmy ani protiklady. Pokud byl sluch vyšetřen na foniatrii se závěrem, že je v pořádku, dá se uvažovat o centrálním problému s porozuměním řeči.

Zbývající deficit při výstupní kontrole je znázorněn v grafu 11 červenou barvou; zlepšení v oblasti matematických předpokladů, v orientaci v čase a při zrkové diferenciaci kromě vertikálně různých objektů. To by v budoucnu mohlo vést k zaměňování vertikálně podobných znaků při čtení. Posun ve vývoji kresby je znatelný. Již nechybí ruce, všechny končetiny jsou v dvojdimenzi. Absence zobrazení uší může poukazovat na špatné porozumění. V kresbě se objevují ostré hroty, to může poukazovat na vnitřní tenzi způsobenou potížemi v komunikaci. Kresbu chlapec doprovází slovy: „má zlomenou ruku, teče mu krev“. Neustále hovoří, ale většinou mu není rozumět. Při zkoušce laterality oproti počátečnímu vyšetření někdy upřednostní levou ruku nejen při psaní a jednou upřednostní levé oko, podruhé zase pravé oko. Dochází k chybám pravolevé orientace na těle. To znamená regres oproti počátečnímu vyšetření. Mohlo by to být způsobeno větší intenzitou intervence, nebo zažitým horečnatým onemocněním.

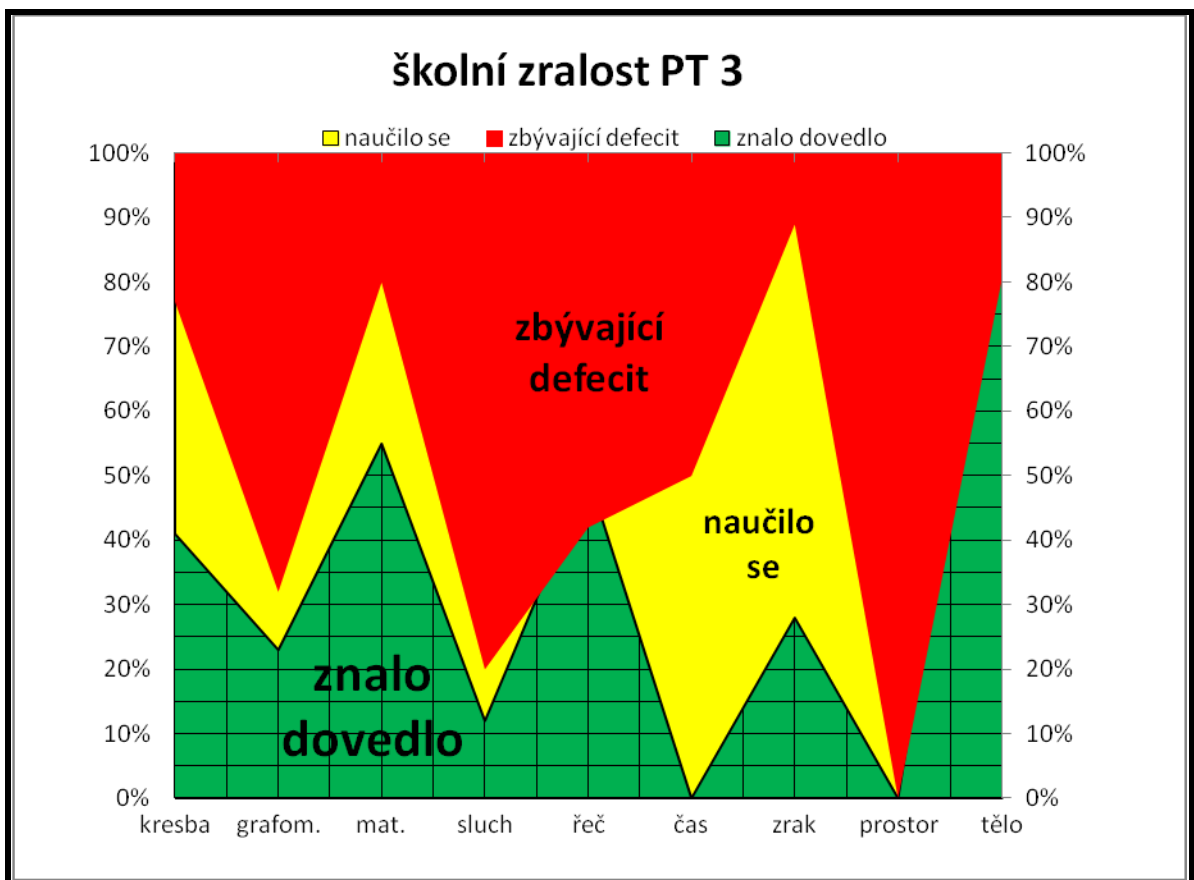
Doporučuji vyšetření přetrvávajících primárních reflexů, pokud primární reflexy inhibovány, zkoušet Vojtovu metodu pro zlepšení motoriky. Při vysvětlování a zadávání úkolů používat obrázky, fotky, piktogramy. Vytvořit zážitkový denník včetně fotek a obsáhlejších popisků zážitků. Při pravidelné práci s deníkem dochází k rozšíření pasivní slovní zásoby, posílení paměti, seriality a uspokojování sociálních kontaktů. Důsledkem toho by se měla snížit frustrace z nepochopení a nenaplnění interpersonální komunikace.

Obrázek 32, kazuistika PT 3, září 2015

Obrázek 33, kazuistika PT 3, březen 2016

Graf 11, Výsledky kazuistiky PT 3, Malinová 2016

Kazuistika PT 4, chlapec narozen v srpnu 2009.

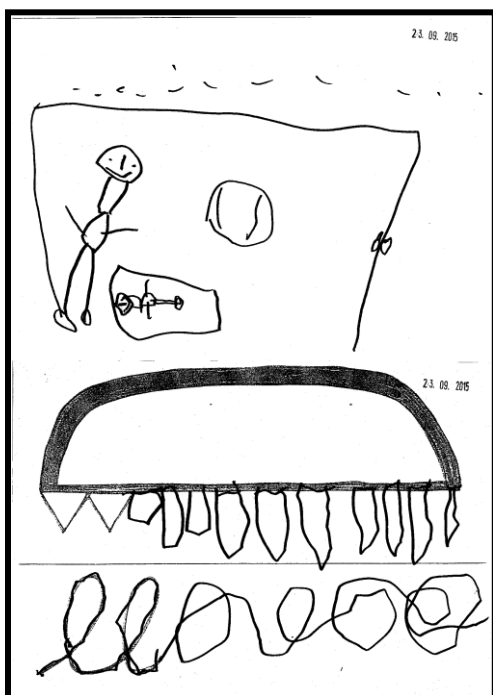
Anamnéza: porod císařským řezem, jinak bez komplikací.

Důvodem odkladu je dílčí školní nezralost v oblasti řeči, hrubé, jemné motoriky a grafomotoriky, nerozvinuté zrakové rozlišování.

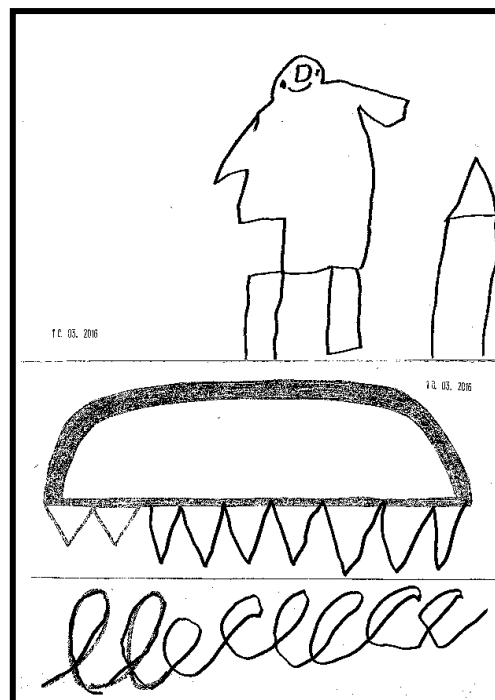
Počáteční stav je zobrazen v grafu 12 zelenou barvou; lateralita čistě pravá, při kresbě postavy a domu má nutkavou potřebu nakreslit další postavu ležící na posteli, při kresbě postavy používá jednodimenzní zobrazení končetin, nechybí zahnutá chodidla, v kresbě se objevuje transparentnost, prolínání postavy, domu, místnosti, realizace grafomotorických cvičení s velkými nedostatky, některé geometrické tvary nepojmenuje, chybuje v určování pořadí na ose, mírné nedostatky ve sluchové diferenciaci a sluchové paměti, rytmus v pořádku, pragmatická rovina řeči v pořádku, oční kontakt používá, chybuje v nadřazených pojmech, protiklady používá správně, nedostatky při orientaci v čase, prostoru a pravolevé orientaci na těle, chybuje ve zrakové diferenciaci.

Zbývající deficit při výstupní kontrole je znázorněn v grafu 12 červenou barvou; kresbu postavy začíná od nohou, všechny končetiny v dvojdimenzi, kresba je chudá na detaily, chybí část trupu, chodidla, prsty, to může naznačovat potíže v centrální nervové soustavě, velké zlepšení v provedení grafomotorických cvičení, matematické předpoklady již bez chyb, ale na ose se orientuje zprava doleva, to může činit potíže při nácvičce čtení, mírné zlepšení ve sluchové diferenciaci, nadřazené pojmy v pořádku, chybuje v protikladech, zlepšení v orientaci v čase, bezchybná orientace v prostoru a v tělesném schématu, potíže ve zrakové diferenciaci přetrvávají hlavně podle vertikální osy, může docházet k záměně písmen d a b, číslic 3 a 8, rizikový faktor dyslexie.

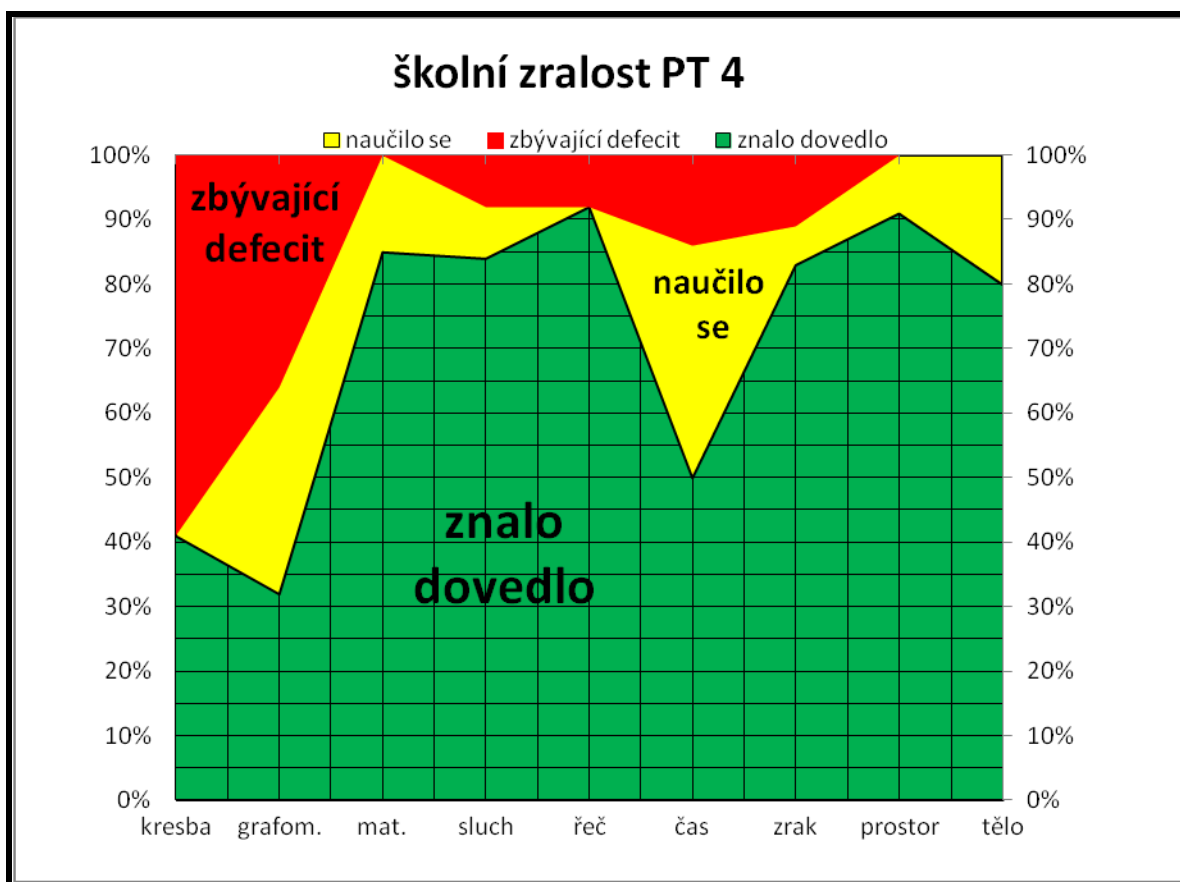
Doporučuji diagnostiku přetrvávajících primárních reflexů, při nácvičce čtení doporučuji využít počítačovou aplikaci Včelka, využívat zásady konceptu bazální terapie k uvědomování si svého těla, na spaní zabalit jako mumii, provádět masáže celých končetin včetně všech prstů, masáž obličeje, zpívat písničky při grafomotorických cvičeních, to odbourává tenzi a nastoluje soustředění.

Obrázek 34, kazuistika PT 4, září 2015

Obrázek 35, kazuistika PT 4, březen 2016

Graf 12, Výsledky kazuistiky PT 4, Malinová 2016

Kazuistika PT 5, chlapec narozen v lednu 2009.

Anamnéza: porod s komplikacemi, hypoxie novorozence.

Důvodem odkladu je nevyzrálá řeč, méně rozvinutá grafomotorika a vizuomotorika, krátkodobá pracovní výdrž, psychomotorický neklid, nízká zralost v oblasti pracovně volní.

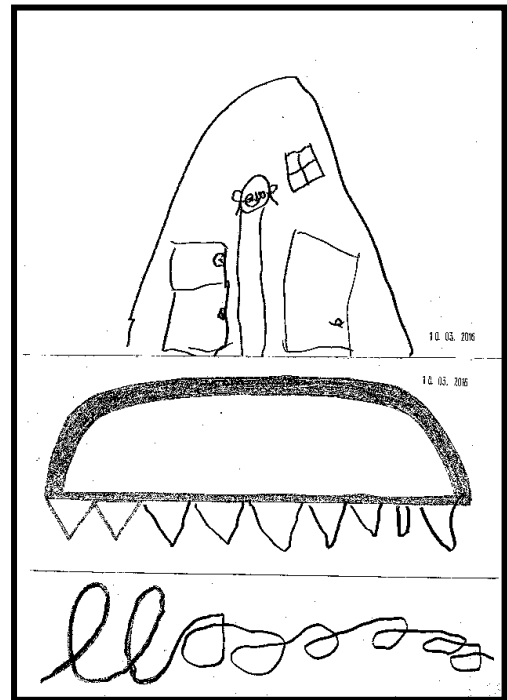
Počáteční stav je zobrazen v grafu 13 zelenou barvou; zkřížená lateralita levé oko, pravá ruka, noha, ucho, kresba postavy na úrovni hlavonožce, kresba i grafomotorická cvičení vykazují strach z prázdného prostoru, to odpovídá nižší vývojové úrovni psychiky, velké potíže v oblasti matematických předpokladů, potíže se sluchovou diferenciací, rytmus slyší, dokáže zopakovat pět tónů v rytmu, jen mírné nedostatky ve sluchové paměti, pragmatická rovina řeči v pořádku, oční kontakt používá, nadřazené pojmy nepoužívá, chybuje v protikladech, velmi špatná orientace v čase, potíže se zrakovou diferenciací hlavně podle vertikální osy, velké nedostatky při orientaci v prostoru, špatná pravolevá orientace na těle.

Zbývající deficit při výstupní kontrole je znázorněn v grafu 13 červenou barvou; zkřížená lateralita levá noha, levé oko, pravá ruka, pravé ucho, kresba postavy stále na úrovni hlavonožce, ale již s propracovanějšími detaily, kresba ani grafomotorická cvičení již nevykazují strach z prázdná, posun v realizaci grafomotorických cvičení, při psaní má hlavu skloněnou nad papírem, tužku drží příliš vysoko, nohy má překřížené, při testování má potíže s provedením pohybu, při ukazování neukáže, ale odpověď ví, pokud cokoli neví, používá vsuvku: „já si myslím“, tím získává čas, v oblasti matematických předpokladů přetrvávají mírné potíže, ve sluchové paměti došlo k regresi, nezvládá vytleskat rytmus, nadřazené pojmy stále nepoužívá, v protikladech již nechybuje, posun v orientaci v čase, mírné nedostatky ve zrakové diferenciaci, potíže s orientací v prostoru i v pravolevé orientaci na těle přetrvávají.

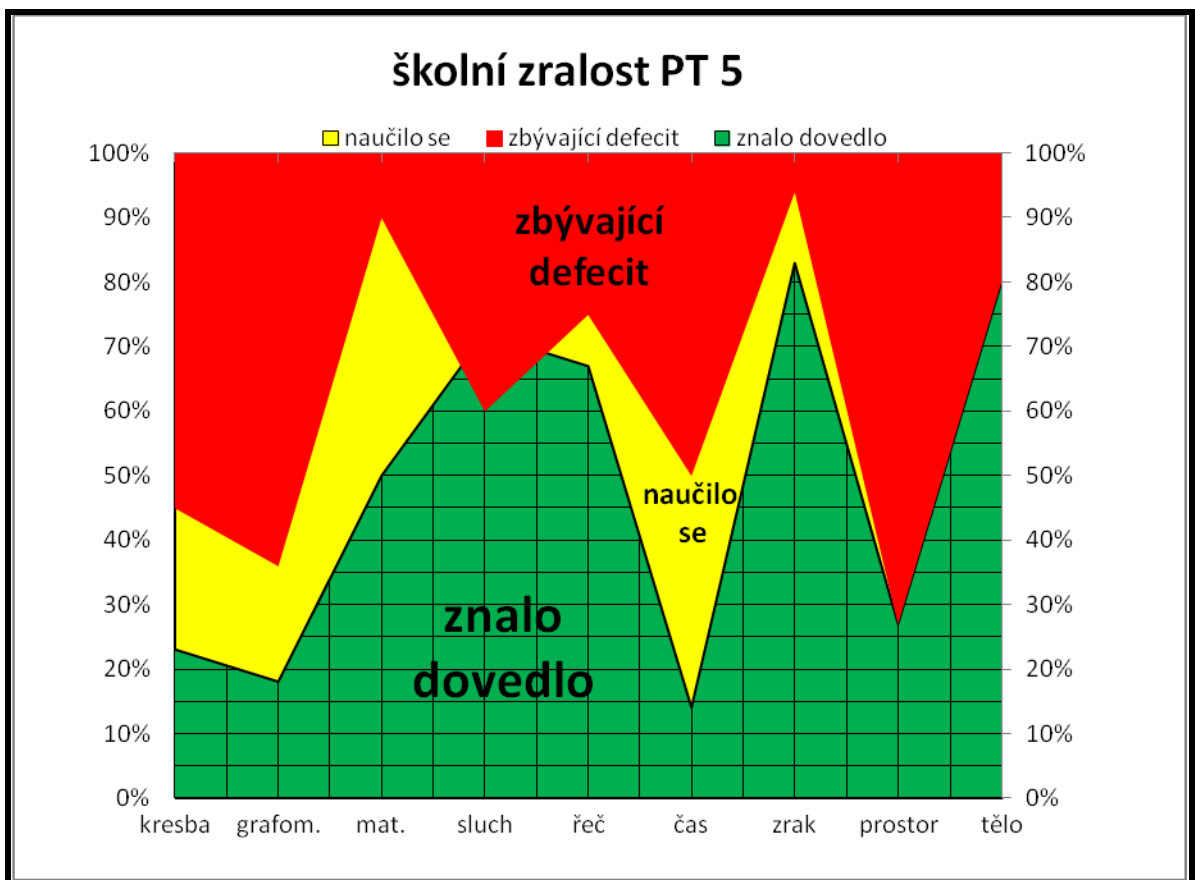
Doporučuji vyšetření na neurologii, diagnostiku přetrvávajících primárních reflexů, cvičení Vojtovy metody, doporučuji jízdu na koni, nemusí se jednat přímo o hipoterapii, zpívat písničky při grafomotorických cvičeních, to odbourává tenzi a nastoluje soustředění.

Obrázek 36, kazuistika PT 5, září 2015

Obrázek 37, kazuistika PT 1, březen 2016

Graf 13, Výsledky kazuistiky PT 5, Malinová 2016

Kazuistika PT 6, chlapec narozen v únoru 2009.

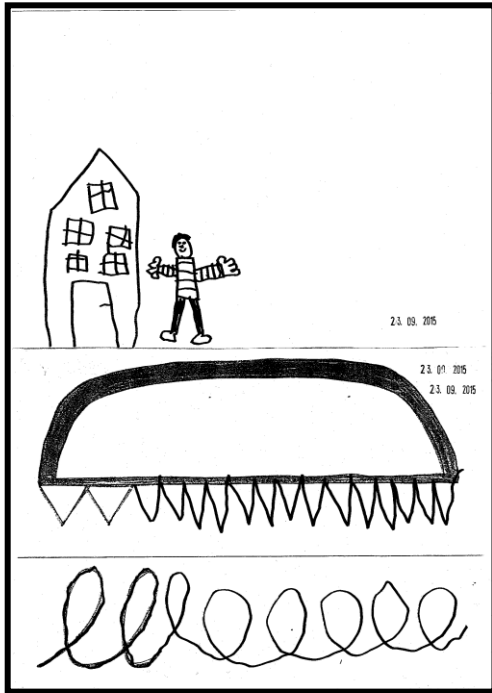
Anamnéza: porod v 35. týdnu, inkubátor, do 6 měsíců sledován na dětské neurologii, rehabilitace motoriky v kojeneckém věku.

Důvodem odkladu je opožděný vývoj řeči s dysfagickými prvky, porucha aktivity a pozornosti, globální známky školní nezralosti

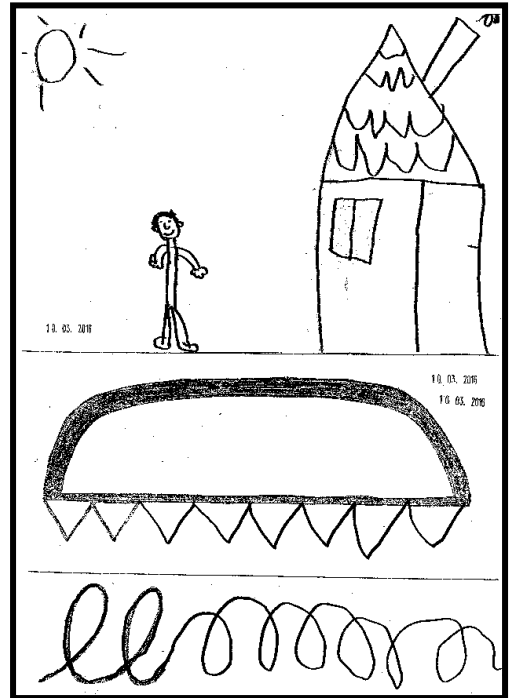
Počáteční stav je zobrazen v grafu 14 zelenou barvou; lateralita čistě pravá, kresba postavy a domu zaujímá málo místa z celé plochy papíru, ale jinak kresba propracovaná, končetiny v dvojdimenzi, zahnutá chodidla, prsty na ruce, oblečení i detaily v obličeji, v provedení grafomotorických cvičení jen mírné nedostatky, v oblasti matematických představ nepojmenuje některé geometrické tvary, potíže s určováním předmětu dle více vlastností, na ose se orientuje zprava doleva, to může činit potíže při nácvičování čtení, mírné nedostatky ve sluchové diferenciaci a sluchové paměti, rytmus zopakuje, nezná bydliště, chybí v nadřazených pojmech, protiklady používá bezchybně, velké nedostatky v orientaci v čase, chybí ve zrakové diferenciaci a v orientaci v prostoru, orientace na těle bezchybná.

Zbývající deficit při výstupní kontrole je znázorněn v grafu 14 červenou barvou; kresba již rozložena na celou plochu papíru, počínající vertikalizme horních končetin, více detailů v obličeji, ale chybí oblečení, zlepšení v provedení grafomotorického cvičení zuby, smyčky převráceny dle horizontální osy, stoprocentní úspěšnost v oblasti matematických předpokladů, mírné zlepšení ve sluchové diferenciaci a sluchové paměti, pragmatická rovina řeči v pořádku, oční kontakt zvládá, nadřazené pojmy bez chyb, zlepšení v orientaci v čase, zraková diferenciaci bez potíží, mírné zlepšení v orientaci v prostoru, regres v pravolevé orientaci na těle.

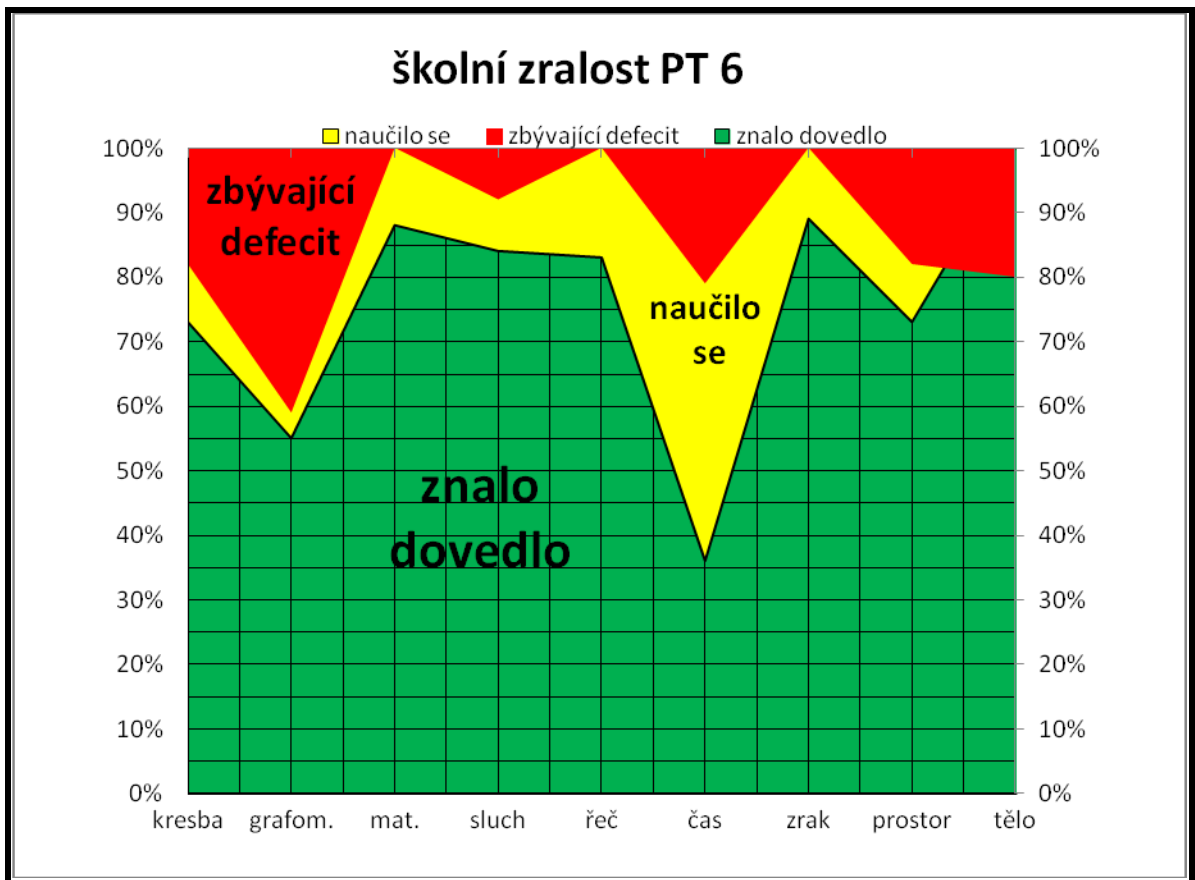
Doporučuji zpívat písničky při grafomotorických cvičeních, to odbourává tenzi a nastoluje soustředění, prostorovou orientaci trénovat na reálných předmětech ve 3D, pak teprve na ploše, rozstříhat komiksový příběh a znovu ho poskládat podle děje, nakreslit komiksové obrázky z průběhu svého běžného dne nebo z výletu, tak se upevní posloupnost a časová osa.

Obrázek 38, kazuistika PT 6, září 2015

Obrázek 39, kazuistika PT 6, březen 2016

Graf 14, Výsledky kazuistiky PT 6, Malinová 2016

Kazuistika PT 7, chlapec narozen v květnu 2009.

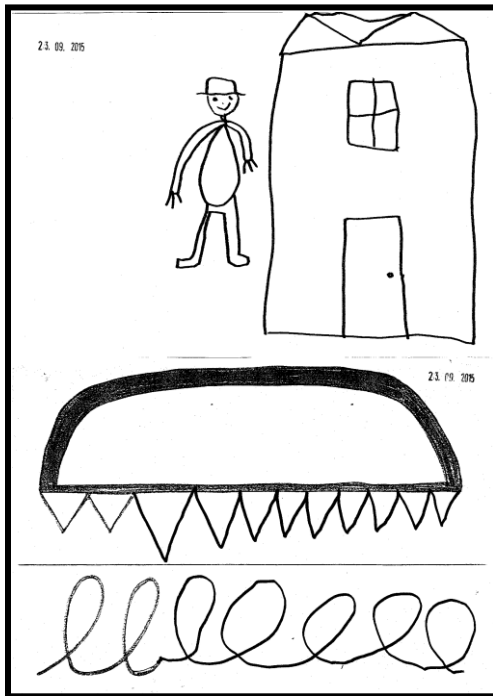
Anamnéza: opožděný vývoj řeči.

Důvodem odkladu je opožděný vývoj řeči a celkový nerovnoměrný vývoj.

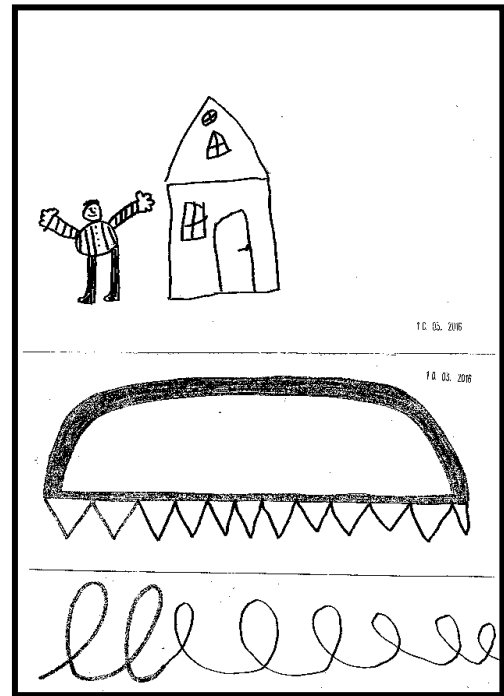
Počáteční stav je zobrazen v grafu 15 zelenou barvou; zkřížená lateralita, levé oko, pravá ruka, noha, ucho, kresba postavy má pozitivní výraz, končetiny zobrazeny dvojdímně, nechybí detaily v obličeji, pokrývka hlavy ani zahnutá chodidla, proporce domu špatně rozvrženy vzhledem k velikosti papíru, pěkné provedení grafomotorických cvičení, při kreslení se chlapec kroutí a sedá si na nohy, mírně chybí v geometrických tvarech, nedokonalá sluchová diferenciacie a sluchová paměť, rytmus zopakuje, oční kontakt udržuje, pragmatická rovina řeči v pořádku, chybí v nadřazených pojmech a v protikladech, nedostatky v orientaci v čase a ve zrakové diferenciaci, velmi špatně se orientuje v prostoru, orientace na těle v pořádku.

Zbývající deficit při výstupní kontrole je znázorněn v grafu 15 červenou barvou; zkřížená lateralita levé oko, pravá ruka, noha, ucho, v kresbě postavy se objevuje správný počet prstů na rukou a pečlivě propracované oblečení, kresba domu je již proporčně přizpůsobena zadanému prostoru, při psaní má ramena nahoře a krk s hlavou zapuštěný, záda do oblouku, zvládá špetkový úchop, ale ukazováček je prolomený, stoprocentní výkon v oblasti matematických předpokladů, mírné zlepšení sluchové diferenciacie, nadřazené pojmy zná, v protikladech chybí, velký posun v orientaci v čase a v prostoru, ve zrakové diferenciaci podle vertikální osy chybí, při nácvičení může zaměňovat písmena d a b, číslice 3 a 8, jedná se o rizikový faktor dyslexie.

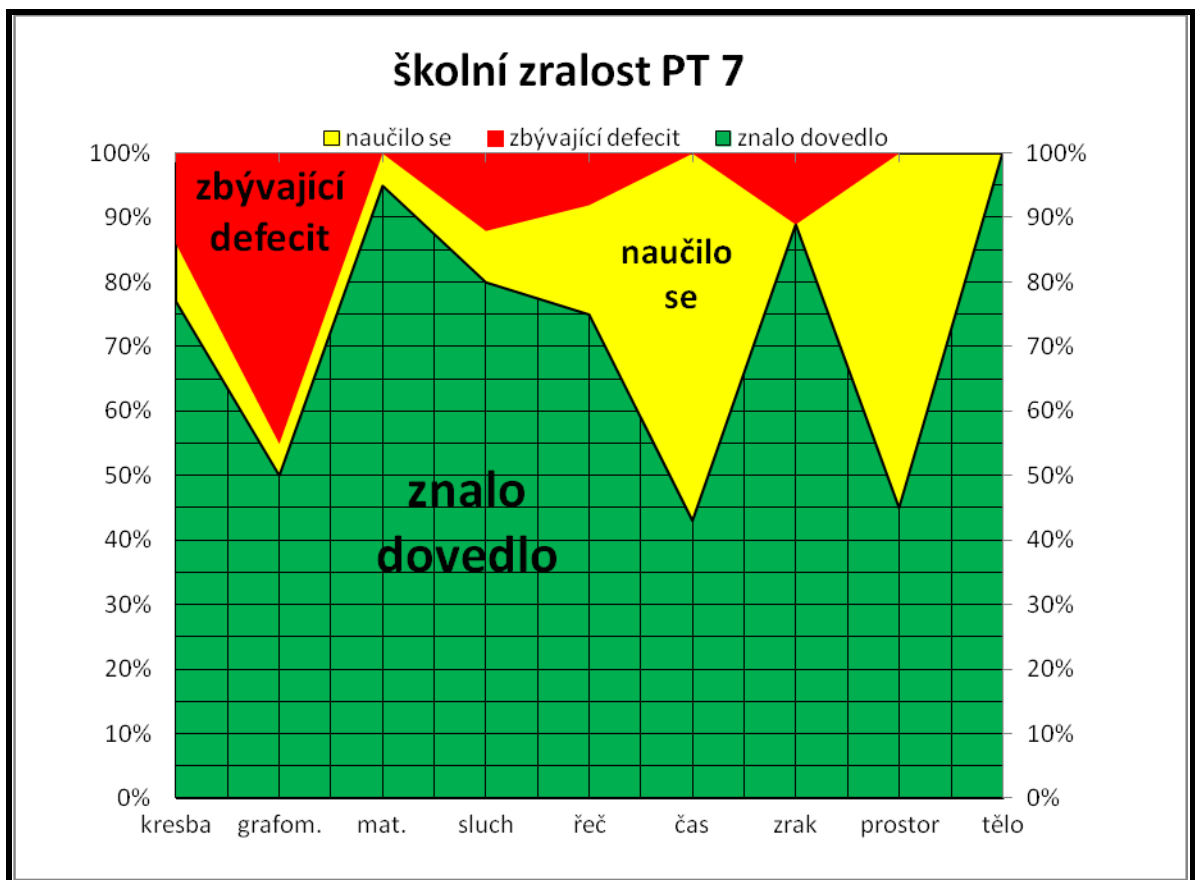
Doporučuji diagnostiku přetrvávajících primárních reflexů, při nácvičení čtení využívat počítačovou aplikaci Včelka, sluchovou paměť posilovat zpíváním písniček a hrami na sluchovou paměť, zpívat písničky při grafomotorických cvičeních, to odbourává tenzi a nastoluje soustředění, hra na klavír posiluje spolupráci obou mozkových hemisfér a propojuje myšlení a motoriku, velice vhodné při zkřížené lateralitě.

Obrázek 40, kazuistika PT 7, září 2015

Obrázek 41, kazuistika PT 7, březen 2016

Graf 15, Výsledky kazuistiky PT 7, Malinová 2016

Kazuistika PT 8, chlapec narozen v březnu 2009.

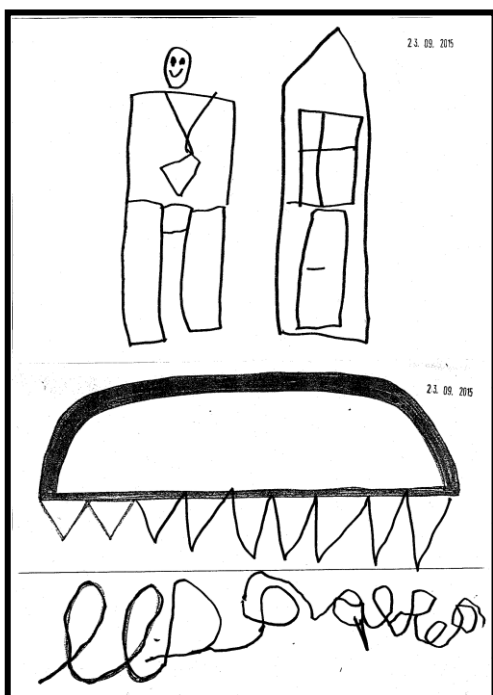
Anamnéza: komplikace při porodu, omotaná pupeční šňůra okolo novorozence.

Důvodem odkladu je slabá grafomotorika, výslovnost, emocionální a sociální nevyzrállost.

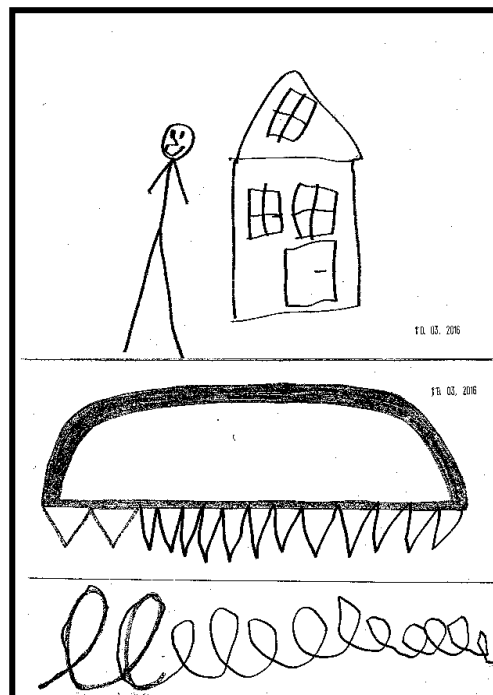
Počáteční stav je zobrazen v grafu 16 zelenou barvou; lateralita čistě pravá, ale při některých automatických motorických činnostech upřednostní levou ruku, kresba postavy v obraném postoji, ruce zkřížené před tělem, mnoho ostrých tvarů může značit agresi nebo vnitřní tenzi, dolní končetiny zobrazeny v dvojdimenzi, kresba postavy i domu je chudá na detaily, velké potíže s provedením grafomotorických cvičení, v oblasti matematických předpokladů stoprocentní výkon, sluchová paměť dobrá, potíže se sluchovou diferenciací, rytmus nezopakuje, pragmatická rovina řeči v pořádku, nadřazené pojmy používá, chybuje v protikladech, nedostatky v orientaci v čase a zrakové diferenciaci, bezchybná orientace v prostoru i na tělesném schématu.

Zbývající deficit při výstupní kontrole je znázorněn v grafu 16 červenou barvou; lateralita čistě pravá, kresba postavy symbolická bez dvojdimenze, bez detailů, posun v realizaci grafomotorických cvičení, oblast matematických předpokladů v pořádku, zlepšení sluchové diferenciaci, rytmus již zopakuje, v protikladech nechybuje, nádherně se orientuje v čase, prostoru i na těle, zlepšení i v oblasti zrakové diferenciaci.

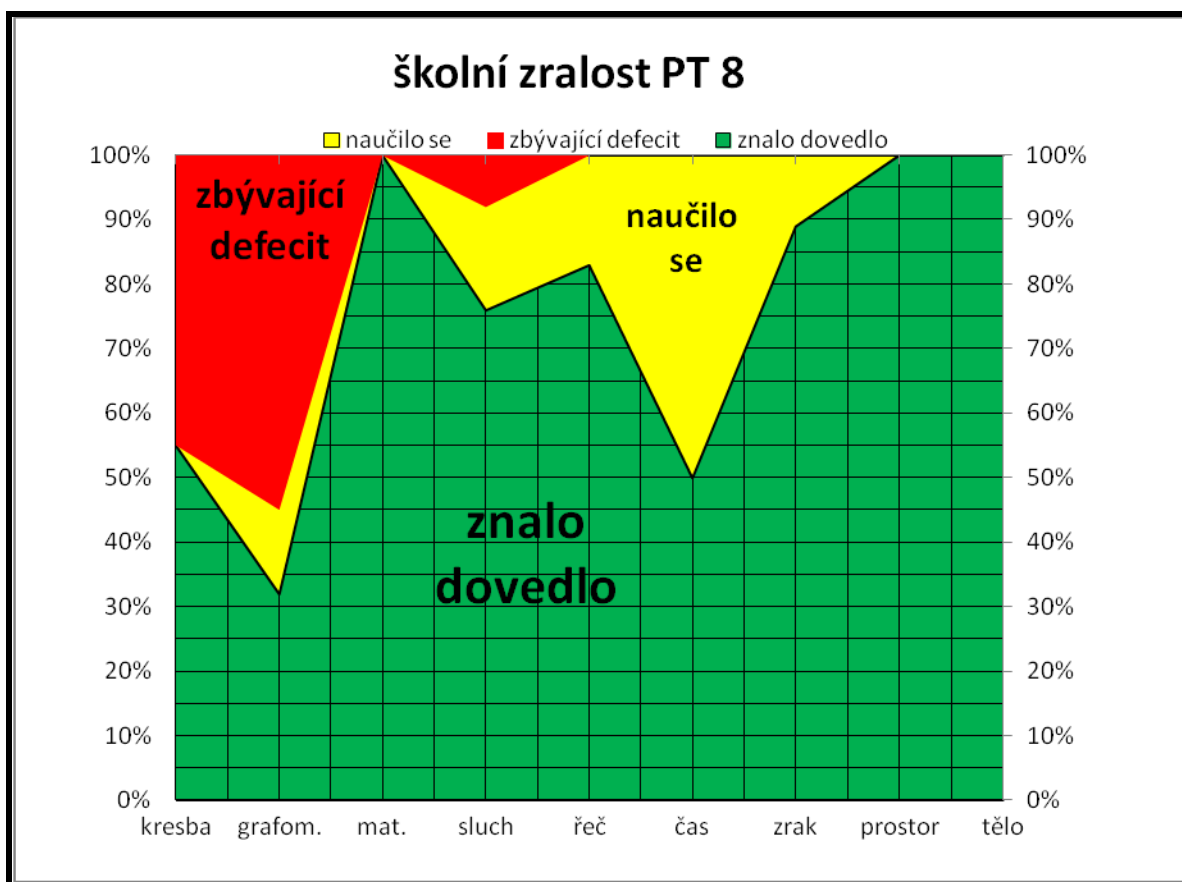
Doporučuji hru na dětské hudební nástroje k upevnění vnímání rytmu, vytleskávání rytmu, slabik ve slově, pochodování do rytmu, tanec, při realizaci grafomotorických cvičení doporučuji zpívat, uvolňuje to vnitřní tenzi, dochází k uvolnění a koncentraci pozornosti na zadaný úkol, pro posílení emočního vývoje doporučuji setkávání se zvířaty, která se dají pohladit a projevují empatii, například kůň, pes, kočka, pro další rozvoj doporučuji využívat rébusy, hlavolamy, puzzle s více dílky, stavebnice Lego a Merkur.

Obrázek 42, kazuistika PT 8, září 2015

Obrázek 43, kazuistika PT 8, březen 2016

Graf 16, Výsledky kazuistiky PT 8, Malinová 2016

Kazuistika PT 9, dívka narozena v červnu 2009.

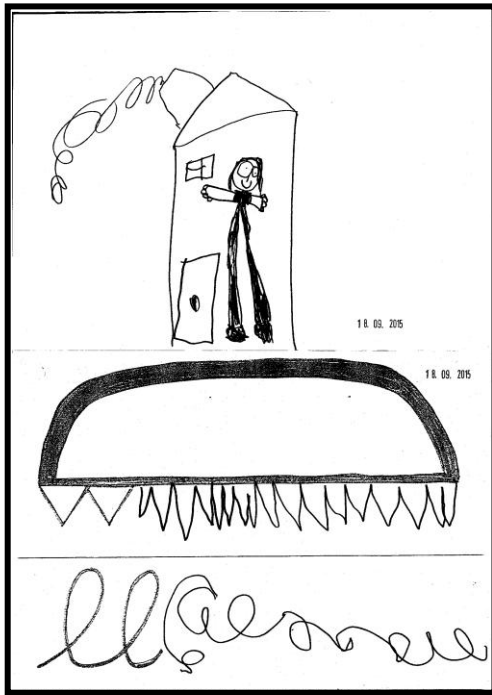
Anamnéza: bez komplikací.

Důvodem odkladu je nízká pracovní zralost i koncentrace pozornosti, nerozvinutá grafomotorika, nápadnosti v jemné motorice, sluchovém i zrakovém vnímání.

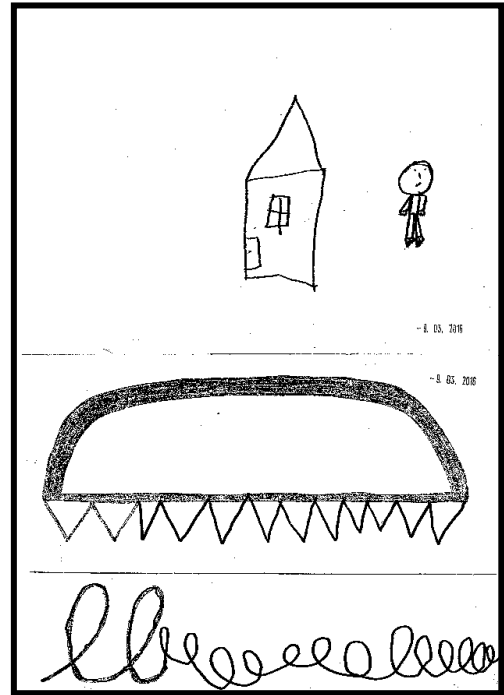
Počáteční stav je zobrazen v grafu 17 zelenou barvou; lateralita čistě pravá, kresba postavy obsahuje detaily i oblečení, končetiny zobrazeny dvojdimenzně, jen proporcionalita těla je na nižší vývojové úrovni, velké nedostatky v realizaci grafomotorických cvičení, dívka neustále mluví, vše komentuje, nechce se jí pracovat, záda shrbená, ruka ohnutá v zápěstí k tělu, potíže v určení i pojmenování základních geometrických tvarů, mírné potíže se sluchovou diferenciací, velké obtíže ve sluchové paměti, rytmus neslyší, pragmatická rovina řeči v pořádku, oční kontakt udržuje, chybuje v nadřazených pojmech a v protikladech, nedostatky v orientaci v čase i prostoru, velké nedostatky ve zrakové diferenciaci, v tělesném schématu se orientuje dobře, pravolevou orientaci zvládá.

Zbývající deficit při výstupní kontrole je znázorněn v grafu 17 červenou barvou; lateralita není čistě pravá, upřednostňuje levé ucho, ptá se proč je zvuk v levém uchu méně hlasitý, kresba postavy miniaturní, nevyužívá celou plochu, zobrazuje méně detailů, ale proporcionalita postavy již na vyšším vývojovém stupni, tomu odpovídá i vertikální zobrazení horních končetin, k posunu došlo i v provedení grafomotorických cvičení, úchop tužky křečovitý, hlava hodně nakloněná vlevo, velké zlepšení v oblasti matematických předpokladů a zrakové diferenciaci, zlepšení sluchové diferenciaci, dokáže zopakovat rytmus, přetrvávají potíže ve sluchové paměti, to je velké riziko pro úspěšné zvládnutí školní docházky, pokud si nebude pamatovat pokyny, nebude moci splnit požadované úkoly, nadřazené pojmy i protiklady zvládá, nedokáže říci, kde bydlí, zlepšena orientace v čase i prostoru.

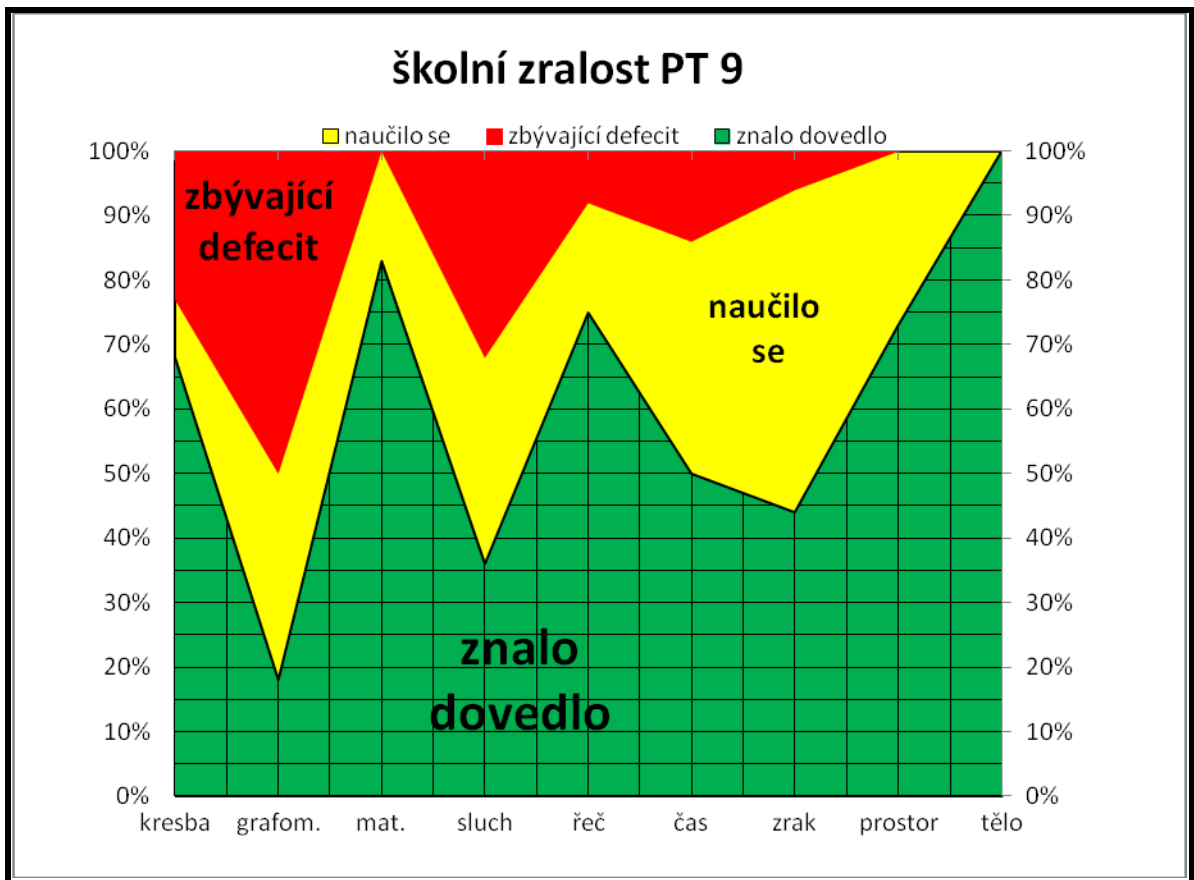
Doporučuji vyšetření na foniatrii, ve škole poprosit o pomoc se zápisem domácích úkolů, hraní her na posílení aktivní i pasivní slovní zásoby, zpívání písniček, hra na dětské hudební nástroje, tvořit z plastelíny, navlékat korálky, vyšívát obrázky bavlnkami na perforovaném tvrdém papíru, hledat předměty v nádobě se suchými plody, např. fazolí.

Obrázek 44, kazuistika PT 1, září 2015

Obrázek 45, kazuistika PT 9, březen 2016

Graf 17, Výsledky kazuistiky PT 9, Malinová 2016

Kazuistika PT 10, dívka narozena v dubnu 2009.

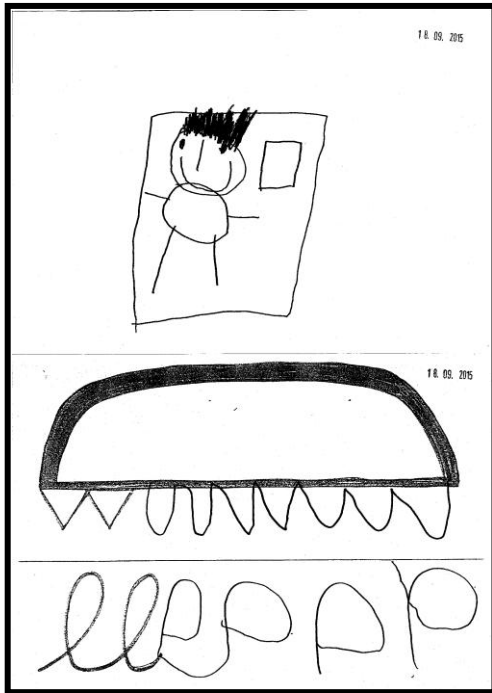
Anamnéza: porod o dva týdny dříve.

Důvodem odkladu je celková školní nezralost

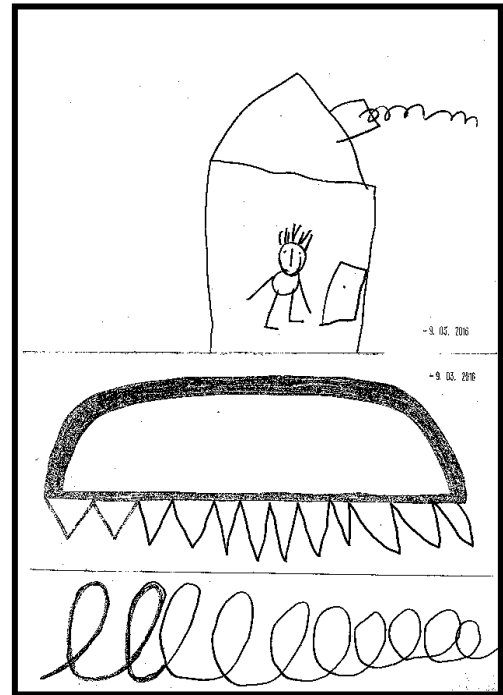
Počáteční stav je zobrazen v grafu 18 zelenou barvou; zkřížená lateralita levé oko pravá ruka, noha, ucho, kresba postavy nepostrádá detaily, ale jinak je na nižší vývojové úrovni, snaží se o špetkový úchop, tužku drží příliš vysoko, směr tužky od těla, nohy při kreslení kříží, dívka je velmi malého vzrůstu, je milá a usměvavá, s realizací grafomotorických cvičení má velké problémy, geometrické tvary nepojmenuje, některé ani neukáže, chybuje v základních barvách, na ose se orientuje zprava doleva, pořadí ani velikost prvků neurčí, nedostatky ve sluchové diferenciaci i sluchové paměti, rytmus při třech tónech zopakuje, oční kontakt udržuje, zná jméno věk i bydliště, chybuje v nadřazených pojmech a v protikladech, špatně se orientuje v čase, potíže se zrakovou diferenciací dle vertikální osy, chybuje v pravolevé orientaci nohou, velmi těžko se orientuje v prostoru.

Zbývající deficit při výstupní kontrole je znázorněn v grafu 18 červenou barvou; velký pokrok v realizaci grafomotorických cvičení, posun v kresbě postavy, objevují se zahnutá chodidla, horní končetiny jsou vertikalizovány, v kresbě domu se objevují detaily, celek již vypadá realisticky, hlavu při kreslení natáčí doleva, během testování si hlavu podpírá levou rukou nebo si levou rukou hraje s vlasy, regres ve sluchové diferenciaci, rytmus nezopakuje, ve sluchové paměti mírné zlepšení, nepamatuje si svůj věk, chybuje v nadřazených pojmech a v protikladech, v čase se orientuje lépe, mírné zlepšení ve zrakové diferenciaci, regres v orientaci v prostoru, pravolevá orientace bez obtíží.

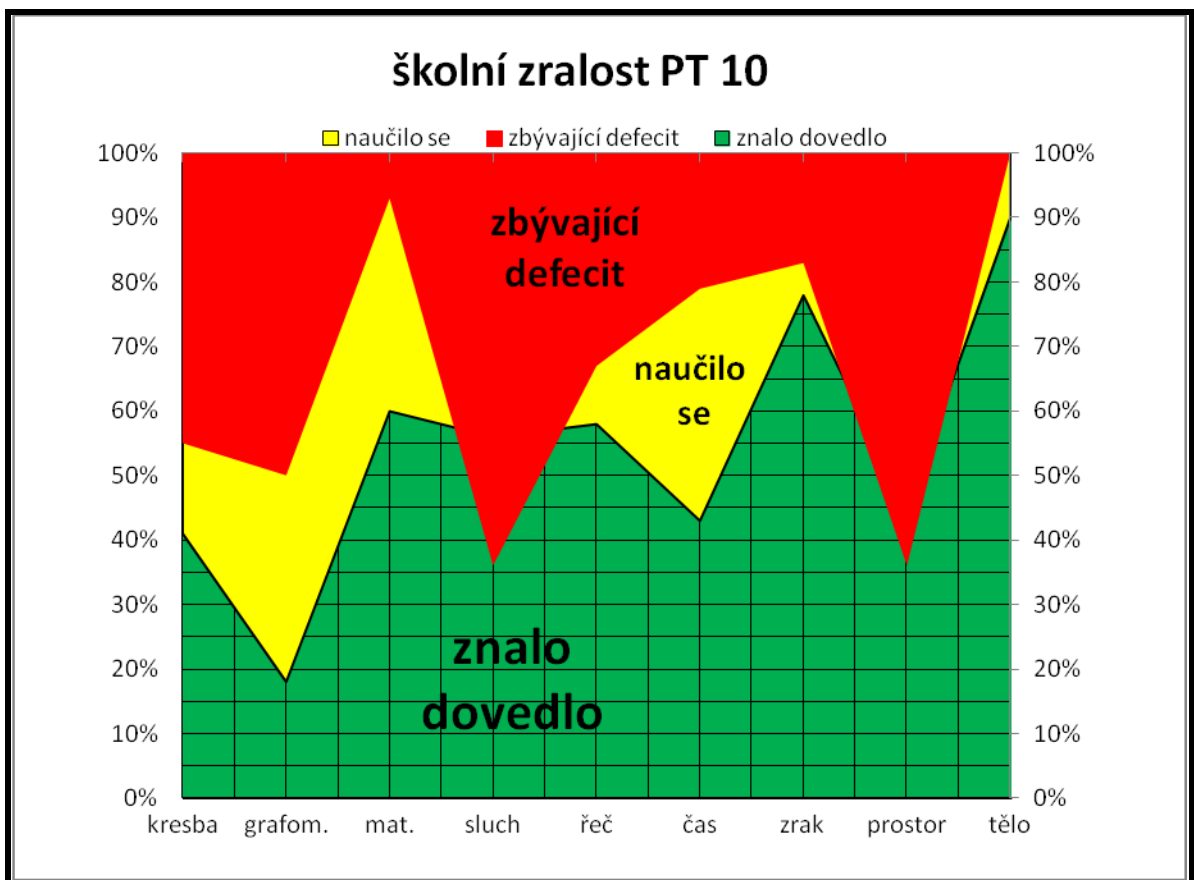
Doporučuji diagnostiku přetrvávajících primárních reflexů, pro upevňování aktivní i pasivní slovní zásoby doporučuji založit zážitkový deník s fotkami a podrobnými popisy lidí i událostí, prostorovou orientaci trénovat na reálných předmětech, pak přenést poznatky na plochu, sluchovou paměť posilovat zpíváním písniček.

Obrázek 46, kazuistika PT 10, září 2015

Obrázek 47, kazuistika PT 10, březen 2016

Graf 18, Výsledky kazuistiky PT 10, Malinová 2016

Kazuistika PT 11, chlapec narozen v dubnu 2009.

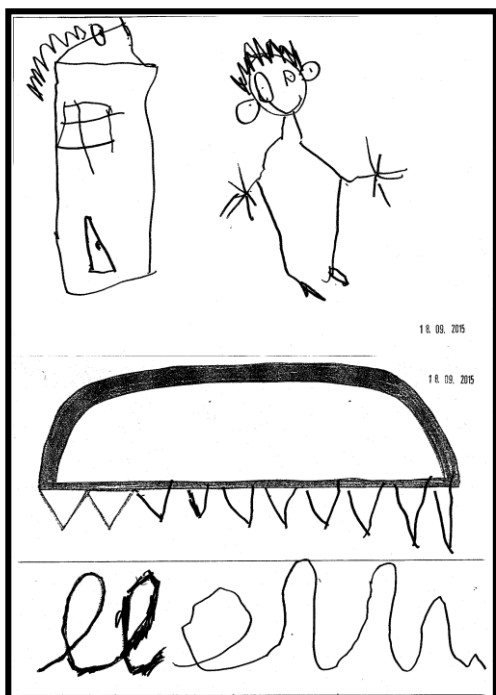
Anamnéza: bez komplikací.

Důvodem odkladu je celková nezralost dítěte, vývojová dysfázie.

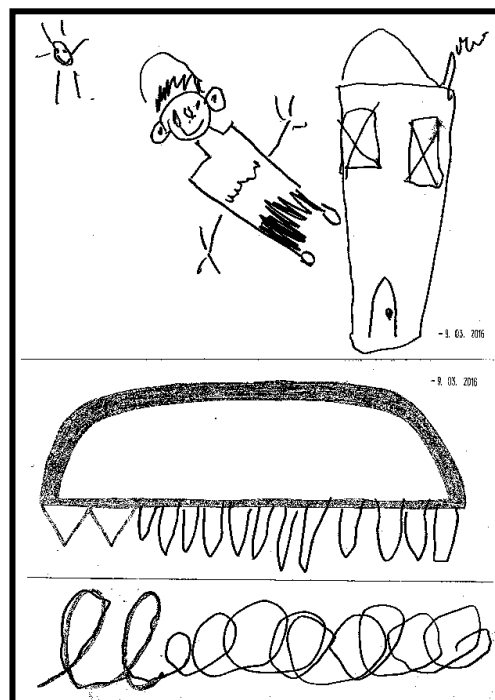
Počáteční stav je zobrazen v grafu 19 zelenou barvou; zkřížená lateralita levé oko, ucho, pravá ruka, noha, kresba postavy obsahuje detaily, ale tělo není ukončeno, chlapec zřejmě nevnímá ohraničení svého těla, tomu odpovídá i velmi špatná orientace v prostoru, dílčí nedostatky v orientaci na těle, na ose se orientuje zprava doleva, nedostatky v oblasti matematických předpokladů, velké nedostatky ve sluchové diferenciaci a sluchové paměti, rytmus nezopakuje, oční kontakt neudrží, nezná bydliště, nepoužívá nadřazené pojmy ani protiklady, orientace v čase chabá, při testu zrakové diferenciaci jen typuje, velké potíže v grafomotorice.

Zbývající deficit při výstupní kontrole je znázorněn v grafu 19 červenou barvou; mírné zlepšení v provedení grafomotorických cvičení, kresba postavy zakončena, ale pluje v prostoru, to může být projevem organického postižení centrální nervové soustavy, velké zlepšení v oblasti matematických předpokladů, mírné zlepšení ve sluchové paměti, pragmatická rovina řeči v pořádku, oční kontakt zvládá, má velmi špatnou výslovnost, chybí v nadřazených pojmech a protikladech, orientace v čase slabá, zlepšení ve zrakové diferenciaci, přesto chybí v diferenciaci dle vertikální osy, ve škole může zaměňovat písmena d a b, číslice 3 a 8, rizikový faktor dyslexie, zlepšení v orientaci v prostoru, ale nedosahuje normy, orientace na těle v pořádku.

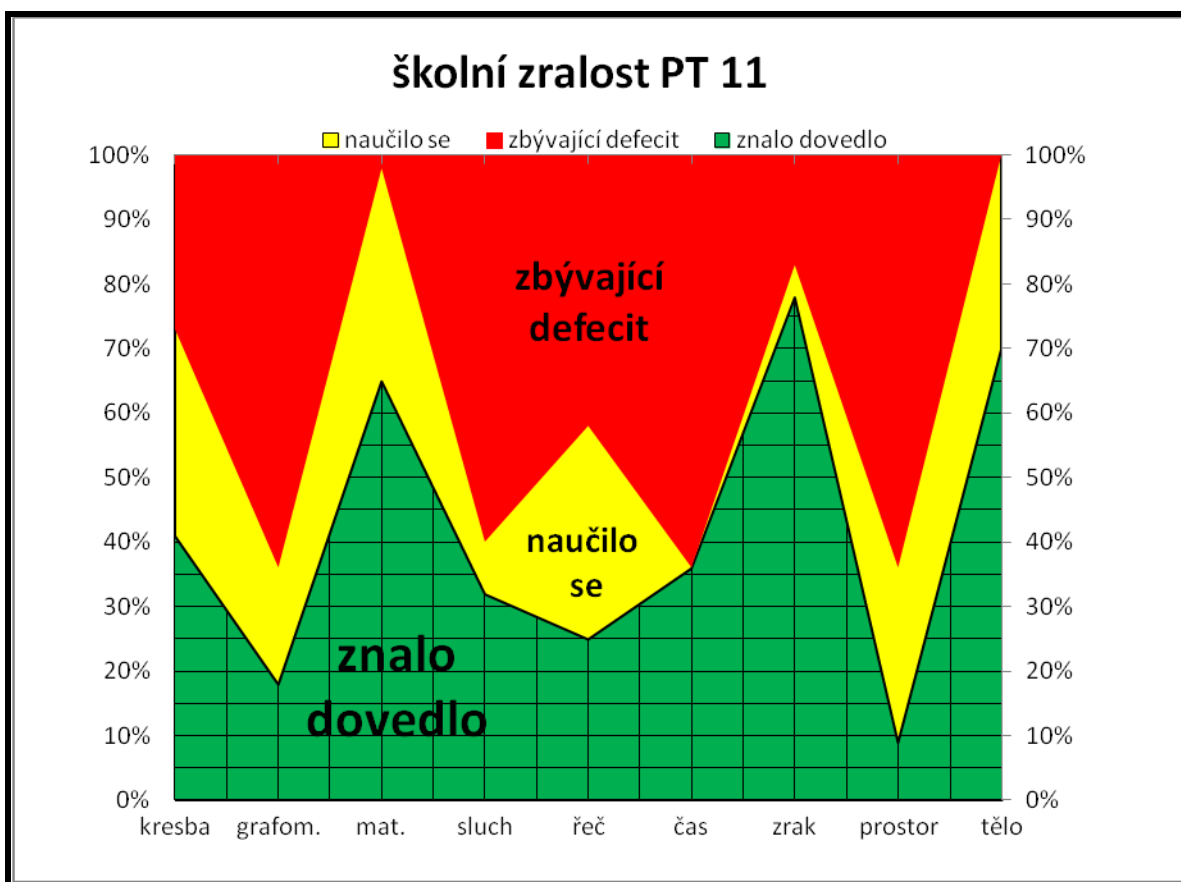
Doporučuji neurologické vyšetření, diagnostiku přetrvávajících primárních reflexů, prostorovou orientaci trénovat na reálných předmětech ve 3D, pak teprve na ploše, rozstříhat komiksový příběh a znovu ho poskládat podle děje, nakreslit komiksové obrázky z průběhu svého běžného dne nebo z výletu, tak se upevní posloupnost a časová osa, využívat zásady konceptu bazální terapie k uvědomování si svého těla, na spaní zabalit jako mumii, provádět masáže celých končetin včetně všech prstů, masáž obličeje, zpívat písničky při grafomotorických cvičeních, to odbourává tenzi a nastoluje soustředění, rytmus posilovat vytleskáváním, pochodováním do rytmu nebo tancem, využívat hru na dětské hudební nástroje.

Obrázek 48, kazuistika PT 11, září 2015

Obrázek 49, kazuistika PT 1, březen 2016

Graf 19, Výsledky kazuistiky PT 11, Malinová 2016

Kazuistika PT 12, chlapec narozen v březnu 2009.

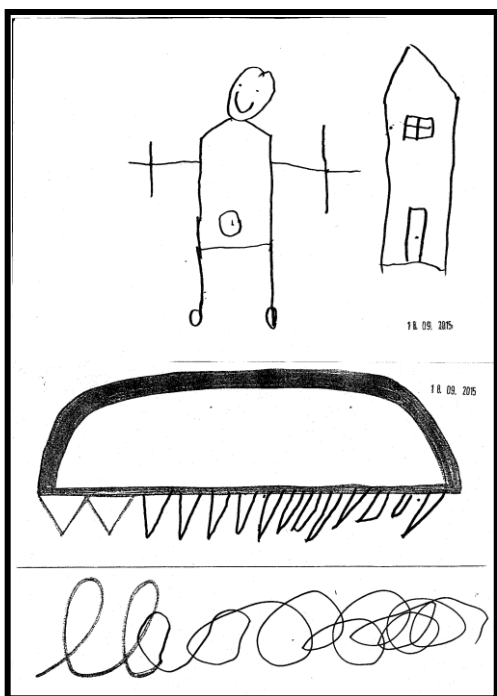
Anamnéza: rodiče cizinci, v rámci rodiny se nemluví česky, chlapec narozen v ČR.

Důvodem odkladu jsou dosud nezralé oblasti důležité pro zahájení školní docházky.

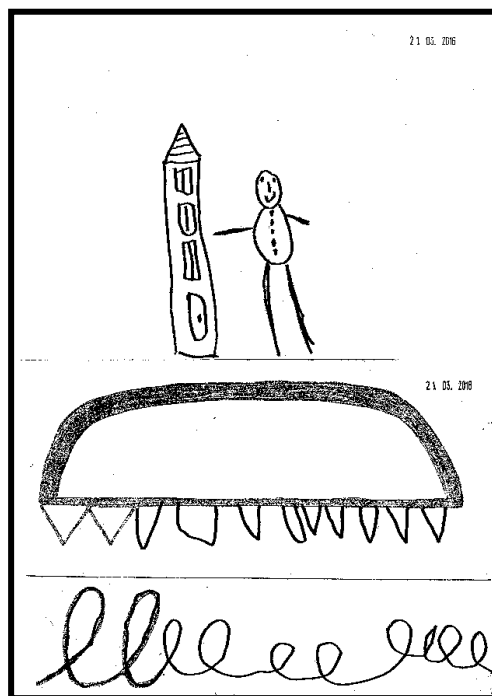
Počáteční stav je zobrazen v grafu 20 zelenou barvou; lateralita čistě pravá, chlapec je velmi jazykově znevýhodněn, většinou nerozumí zadání, má velmi drobnou postavu, kresba postavy na nižším vývojovém stupni, provedení grafomotorických cvičení nezralé, chybují v označení velikosti, pořadí, neurčí více, méně, velké nedostatky ve sluchové diferenciaci a sluchové paměti, rytmus zopakuje, při označení nadřazených pojmů používá cizí slova, protiklady nezná, oční kontakt v pořádku, dokáže říct bydliště, nulová orientace v čase, při zrakové diferenciaci typuje, velké nedostatky při orientaci v prostoru, chybují při orientaci na těle.

Zbývající deficit při výstupní kontrole je znázorněn v grafu 20 červenou barvou; kresba postavy i domu obsahuje více detailů, postava má výraz, končetiny se dají označit za dvojdimenzní, mírné zlepšení v provedení grafomotorických cvičení, ale zuby kreslí i přes upozornění zprava doleva, používá velký tlak na tužku, má tuhé neuvolněné velké klouby ruky, levé rameno dole, pravé rameno nahoře, nepojmenuje čtverec, trojúhelník, potíže s vyhledáním prvku dle více vlastností, mírné zlepšení sluchové diferenciaci a sluchové paměti, nezná bydliště, chybují v nadřazených pojmech a v protikladech, velké zlepšení při orientaci v čase, zlepšení zrakové diferenciaci, jen v diferenciaci dle vertikální osy chybují, to je rizikovým faktorem dyslexie, zlepšení v orientaci v prostoru, orientace na těle bezchybná.

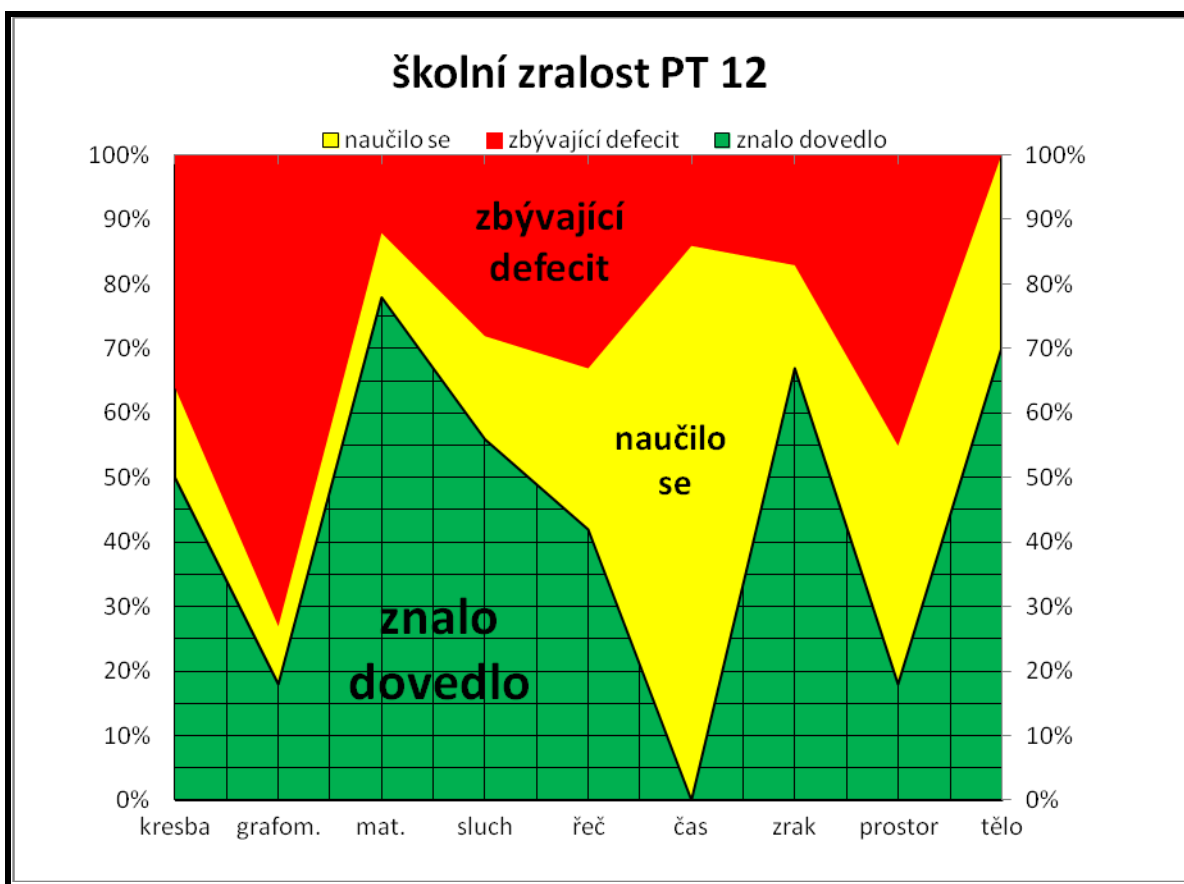
Doporučuji diagnostiku přetrvávajících primárních reflexů, používání piktoqramů v rámci výuky, pedagog vydává pokyn a zároveň ukáže celé třídě piktoqram, zařadit hry na rozšíření slovní zásoby nejlépe názorné pojmenovávání reálných předmětů nebo činností na obrázku, při nácviku čtení využít počítačovou aplikaci Včelka, zpívat při grafomotorických cvičeních, to odstraní vnitřní tenzi, cvičení na uvolnění velkých kloubů ruky, procvičování očních pohybů, bez pohybu hlavy se podíváme nahoru, dolů, doleva, doprava, k nácviku zrakové diferenciaci je možno využít puzzle.

Obrázek 50, kazuistika PT 12, září 2015

Obrázek 51, kazuistika PT 12, březen 2016

Graf 20, Výsledky kazuistiky PT 12, Malinová 2016

Kazuistika PT 13, dívka narozena v červnu 2009.

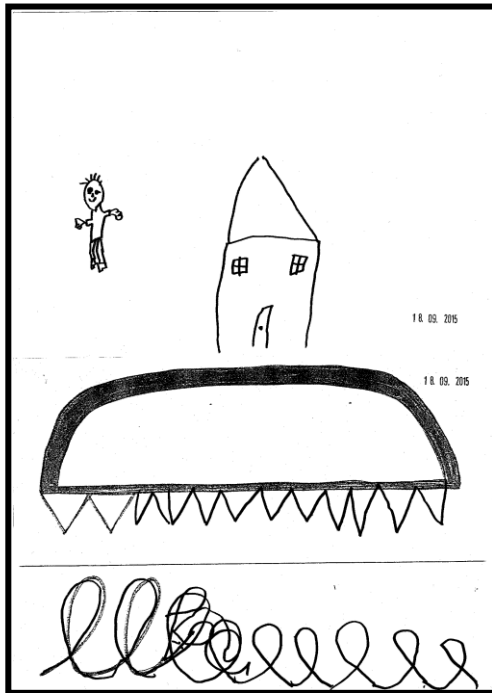
Anamnéza: bez komplikací.

Důvodem odkladu je pomalejší dozrávání centrální nervové soustavy.

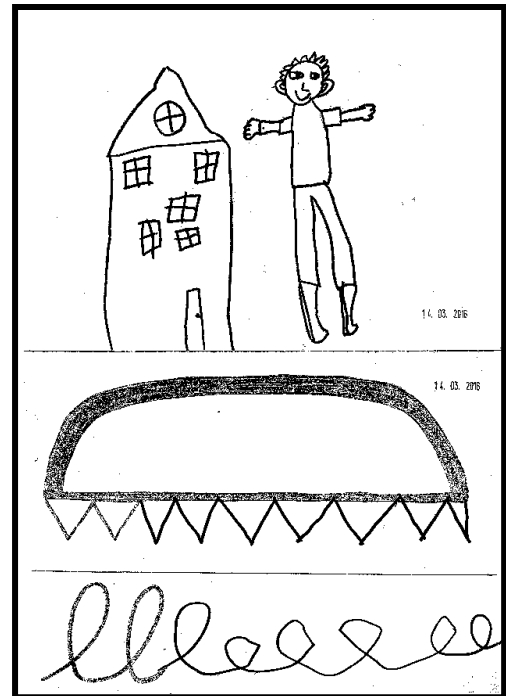
Počáteční stav je zobrazen v grafu 21 zelenou barvou; lateralita čistě pravá, kresba postavy obsahuje detaily, končetiny zobrazeny dvojdímně, ale postava v miniaturním provedení, jako by si ani nezasloužila své místo ve společnosti, nebo chtěla být neviditelná, realizace grafomotorických cvičení s obtížemi, dívka krásně artikuluje, je znatelná vnitřní tenze a velká snaha uspět, oblast matematických předpokladů zvládá bezchybně, na ose se orientuje zprava doleva, potíže se sluchovou diferenciací a sluchovou pamětí, rytmus nezopakuje, pragmatická rovina řeči v pořádku, oční kontakt udržuje, nadřazené pojmy nezná, v protikladech chybuje, malé nedostatky při orientaci v čase a zřakové diferenciaci, velmi špatná orientace v prostoru, orientace v tělesném schématu v pořádku.

Zbývající deficit při výstupní kontrole je znázorněn v grafu 21 červenou barvou; neuvěřitelný posun v kresbě postavy, jakoby vnitřně rozkvetla, při kresbě použity směle tahy, proporce těla realistické, detaily postavy propracované, z obrázku vyzařuje pohoda, mírný posun v realizaci grafomotorických cvičení, při kreslení tlačí na tužku, plazí jazyček, hlavu má skoro na papíře, levé rameno dole, pravé rameno nahoře, zlepšení ve sluchové paměti, mírné zlepšení ve sluchové diferenciaci, zvládá opakování rytmu, v nadřazených pojmech a v protikladech již nechybuje, stoprocentní výkon v oblasti matematických předpokladů a orientaci v čase, zřaková diferenciacie bez zaváhání, velký pokrok v orientaci v prostoru, mírně váhá v pravolevé orientaci rukou.

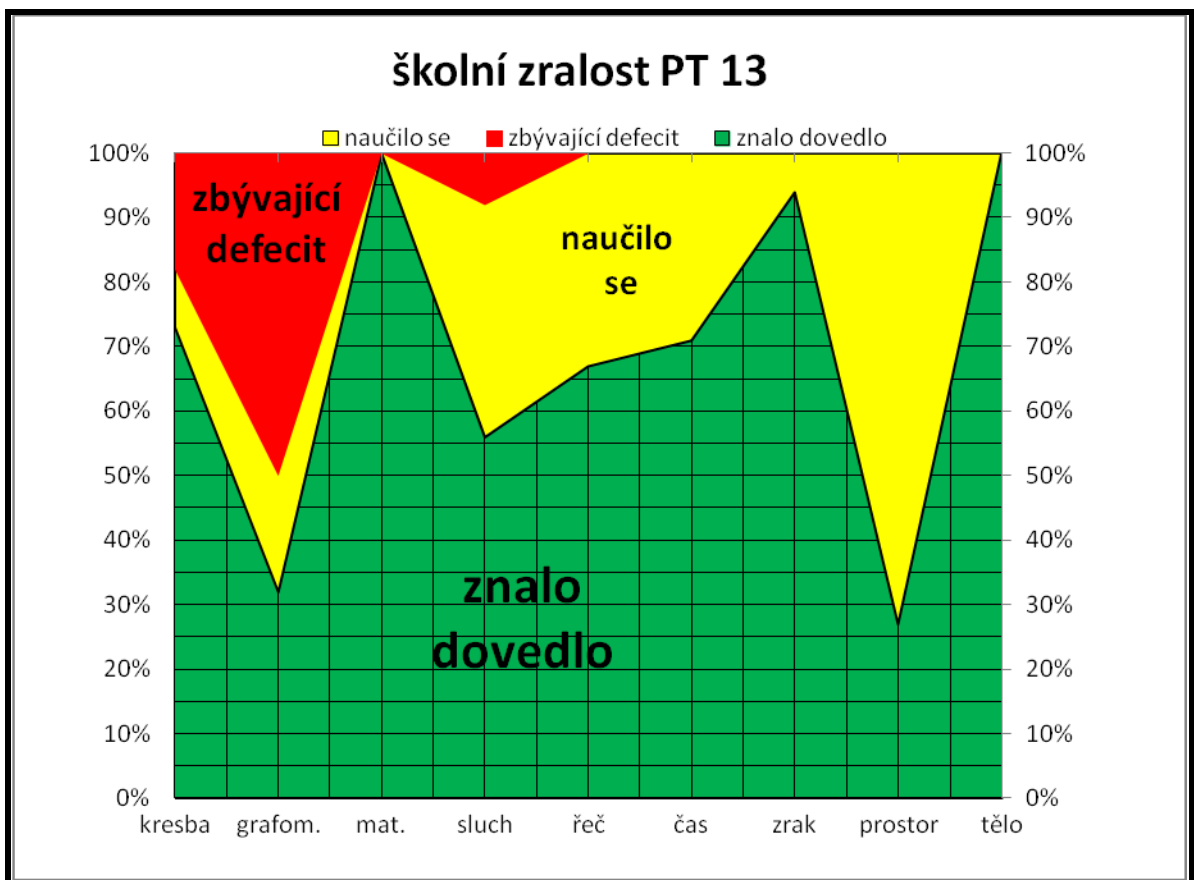
Doporučuji diagnostiku přetrvávajících primárních reflexů a následnou cvičební intervenci pro odstranění nesprávných návyků doprovázejících realizaci psaní, doporučuji hru na klavír, vede k posilování spolupráce obou mozkových hemisfér a propojení myšlení a motoriky. Dívka je velmi šikovná, udělala velký pokrok.

Obrázek 52, kazuistika PT 12, září 2015

Obrázek 53, kazuistika PT 13, březen 2016

Graf 21, Výsledky kazuistiky PT 13, Malinová 2016

Kazuistika PT 14, chlapec narozen v říjnu 2008.

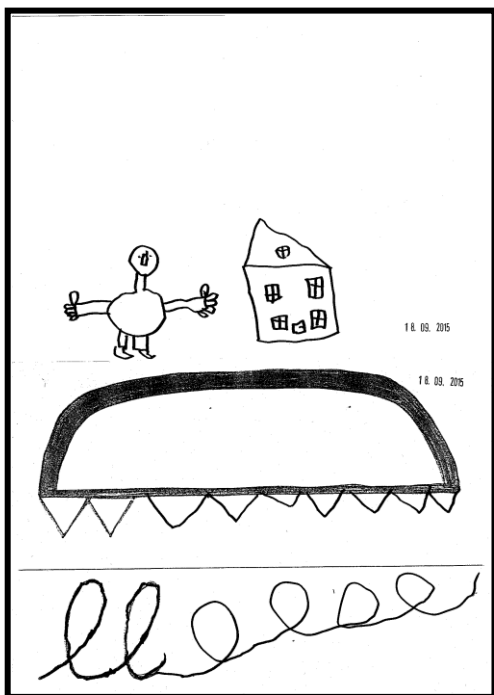
Anamnéza: astmatik, často nemocný.

Důvodem odkladu je nevyhraněná lateralita, obtíže v grafomotorice, pomalé pracovní tempo.

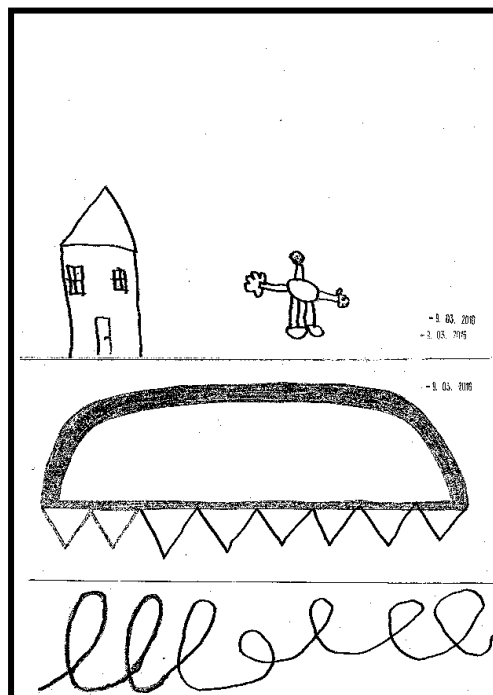
Počáteční stav je zobrazen v grafu 22 zelenou barvou; lateralita se jeví jako čistě pravá, kresba postavy v malém provedení, končetiny v dvojdimenzi, zahnutá chodidla, správný počet prstů, v obličejí chybí některé detaily, proporce nejsou příliš realistické, úspěšný v oblasti matematických předpokladů, jen v hledání předmětu podle více vlastností chybí, orientace na ose zprava doleva může činit problémy při nácviku čtení, nedostatky ve sluchové diferenciaci a sluchové paměti, rytmus v pořádku, pragmatická rovina řeči v pořádku, nadřazené pojmy nepoužívá, v protikladech chybí, mírné nedostatky v orientaci v čase, při zrakové diferenciaci jen typuje, chybí v diferenciaci dle vertikální osy, zde může být riziko dyslexie, velmi špatně se orientuje v prostoru, orientace na těle je bezchybná.

Zbývající deficit při výstupní kontrole je znázorněn v grafu 22 červenou barvou; kreslí levou rukou, na dotaz odpovídá, že je levák, zkřížená lateralita levá ruka, levé ucho, pravá noha, pravé oko, kresba postavy skoro beze změn, kresba domu realističtější, mírné zlepšení v realizaci grafomotorických cvičení, stoprocentní výkon v oblasti matematických předpokladů, velké zlepšení sluchové diferenciaci, mírné zlepšení sluchové paměti, nadřazené pojmy používá bezchybně, bezchybný výkon při orientaci v čase a při zrakové diferenciaci, velké zlepšení v orientaci v prostoru, orientace na těle v pořádku.

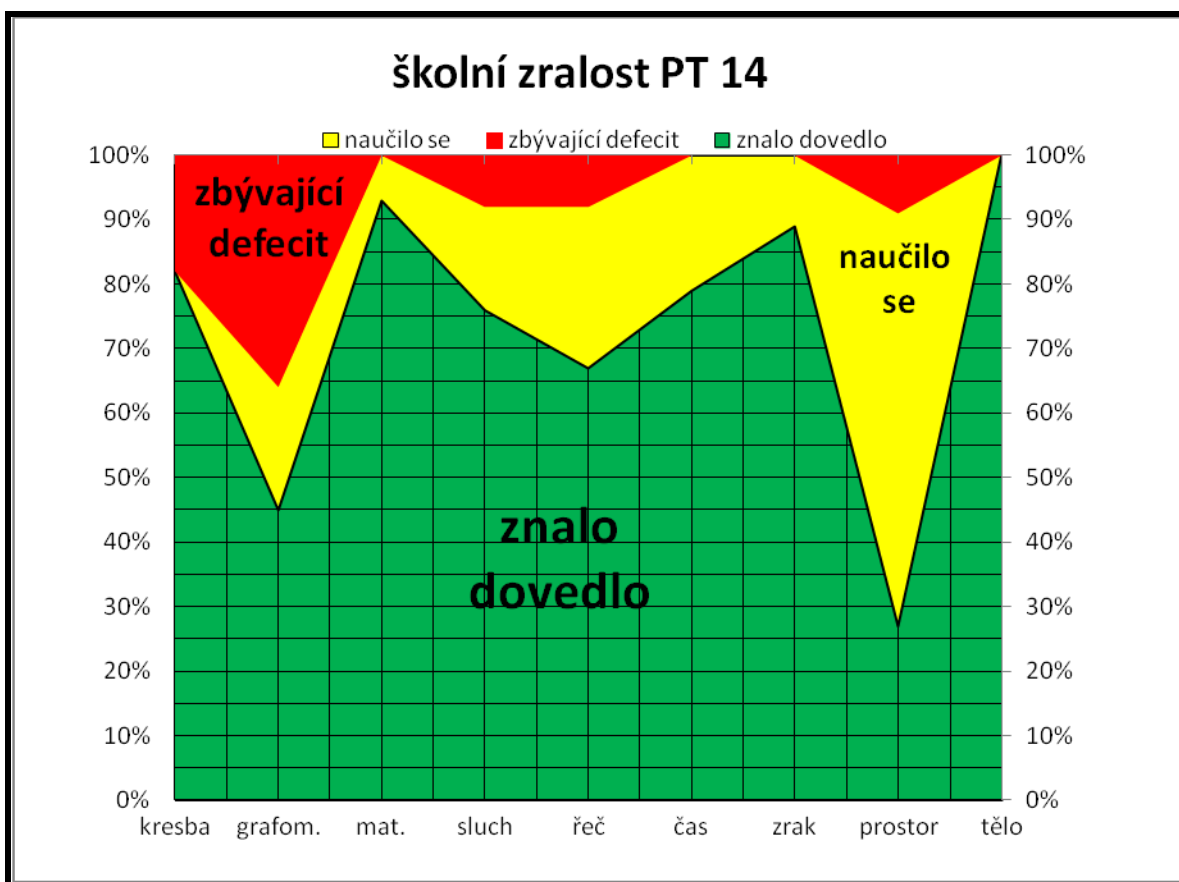
Doporučuji diagnostiku přetrvávajících primárních reflexů z důvodu zkřížené laterality, pro další rozvoj doporučuji rébusy, hlavolamy, skládání puzzle s více dílky, stavebnici Lego a Merkur. Chlapec udělal velké pokroky.

Obrázek 54, kazuistika PT 14, září 2015

Obrázek 55, kazuistika PT 14, březen 2016

Graf 22, Výsledky kazuistiky PT 14, Malinová 2016

Kazuistika PT 15, chlapec narozen v červenci 2009.

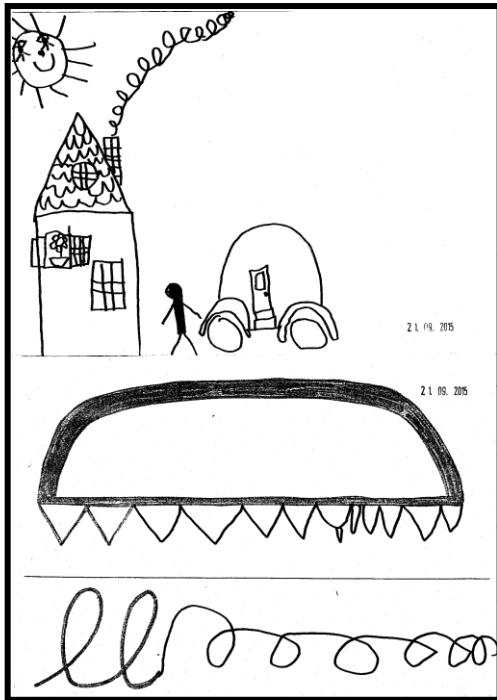
Anamnéza: bez komplikací.

Důvodem odkladu je pracovní nevyzrálost, slabá motivace a grafomotorika, logopedická vada, další dílčí nevyzrálosti.

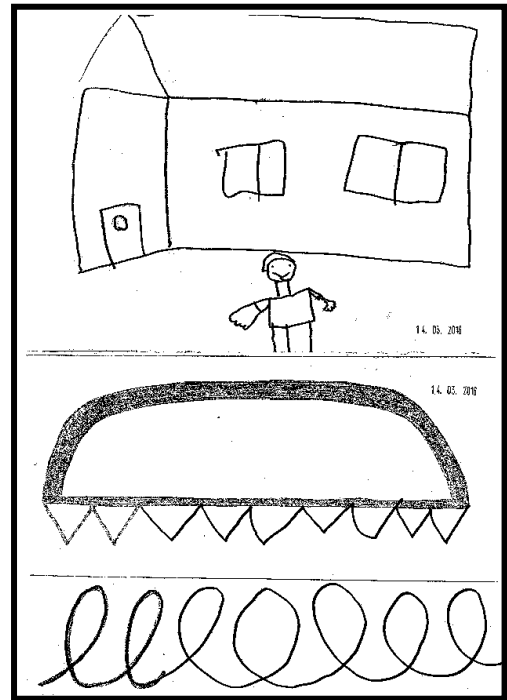
Počáteční stav je zobrazen v grafu 23 zelenou barvou; na začátku testování chlapec velice plakal a chtěl maminku, po rozptýlení prvotních obav vyprávěl o tématech složitých pro tento věk: o pyramidě, raketě, vesmíru, věděl, co způsobuje den a noc, témata si asocioval v průběhu testování, zkřížená lateralita levé oko, ucho pravá ruka, noha, kresba postavy bez detailů, celá začerněná, jako kdyby on nebyl důležitý a chtěl od sebe odpoutat pozornost, být neviditelný, kresba domečku včetně mnoha detailů, navíc nakreslil slunce a auto, problémy s realizací grafomotorických cvičení, na ose se orientuje zprava doleva, velmi špatná sluchová diferenciaci i sluchová paměť, neslyší rytmus, nezná nadřazené pojmy, horší orientace v čase, nezná slovo různé, jemné nedostatky ve zrakové diferenciaci, velmi dobrá orientace v prostoru i v tělesném schématu.

Zbývající deficit při výstupní kontrole je znázorněn v grafu 23 červenou barvou; pamatuje si na prvotní testování jako na pozitivní zážitek, nemá problém s testováním, změna ve zkřížené lateralitě, levé oko pravá ruka, noha, ucho, velký posun v kresbě, dvojdímní zobrazení všech končetin, detaily obličeje, oblečení, chybí chodidla a levá ruka jakoby oslabená, celkové sebeuvědomění bez nutkání schovávat se, velké zlepšení v grafomotorice a orientaci v čase, matematické předpoklady a zraková diferenciaci bez obtíží, zlepšení sluchové diferenciaci, napodobí rytmus, zopakuje čtyři tóny, mírné nedostatky ve sluchové paměti, plete si nadřazené pojmy, ztráta jistoty v pravolevé orientace v prostoru i v tělesném schématu.

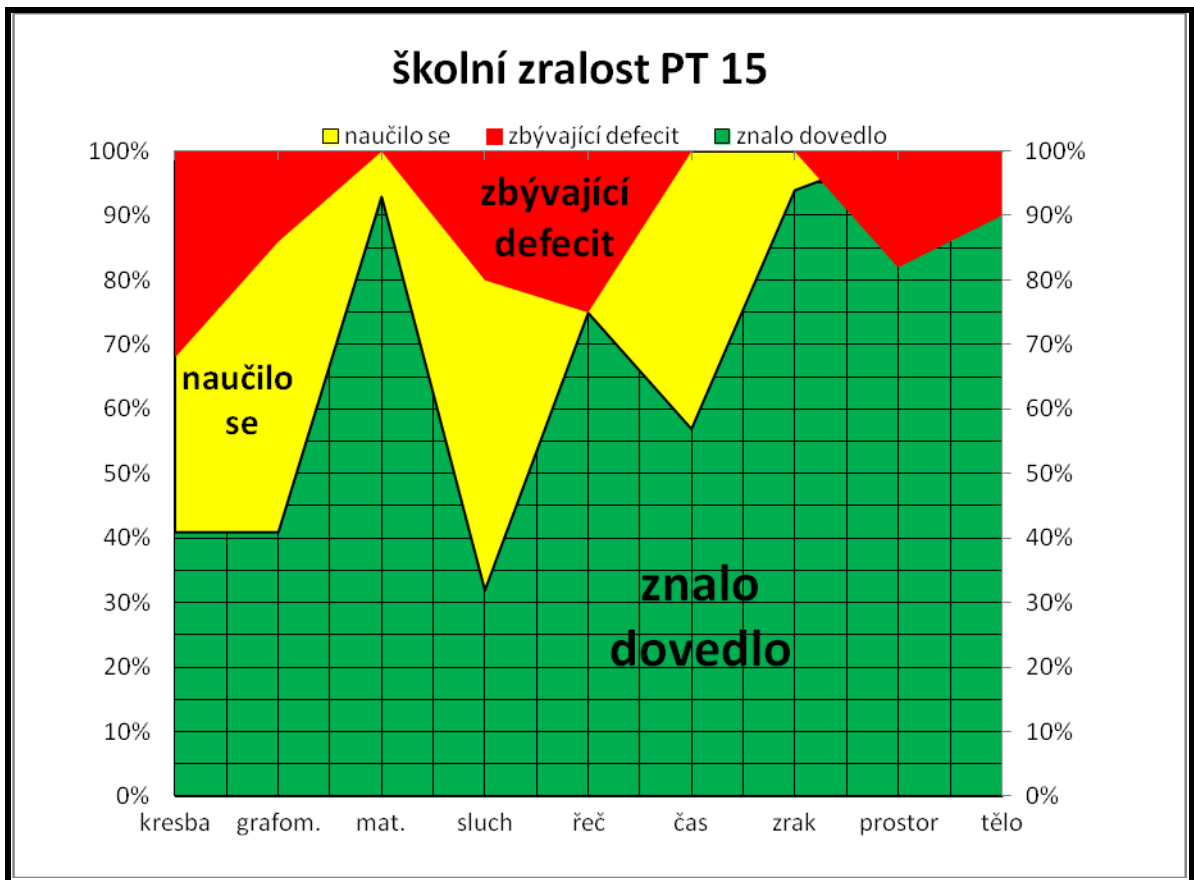
Doporučuji aktivní upevňování pravolevé orientace zážitkem, připevnění mašle nebo pirátského háku, zážitkové hry s využitím pokynů: dva kroky vlevo, tři kroky dopředu, jeden krok vpravo, nakonec dojít na určené místo, zkoušet i bez zrakové opory, k podpoře rytmu a sluchové paměti využít písničky, dětské hudební nástroje, vytleskávání různých rytmů.

Obrázek 56, kazuistika PT 15, září 2015

Obrázek 57, kazuistika PT 15, březen 2016

Graf 23, Výsledky kazuistiky PT 15, Malinová 2016

Kazuistika PT 16, chlapec narozen v dubnu 2009.

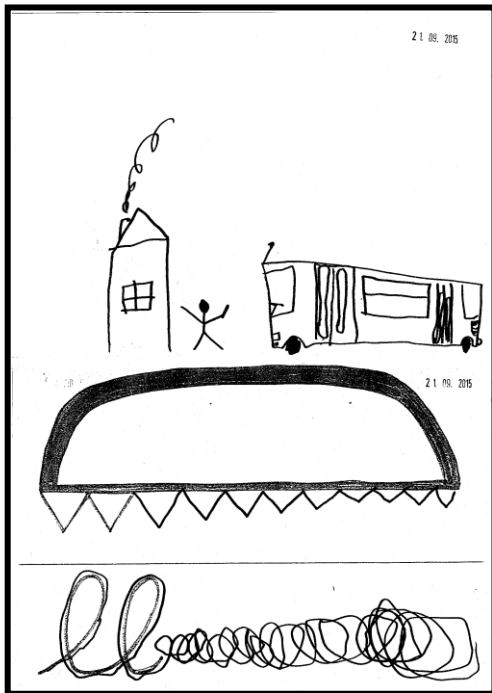
Anamnéza: potíže s jídelm, brýlová korekce zraku.

Důvodem odkladu je nezralá sluchová percepce, grafomotorika, řeč, chlapec je citlivý, drobného vzrůstu.

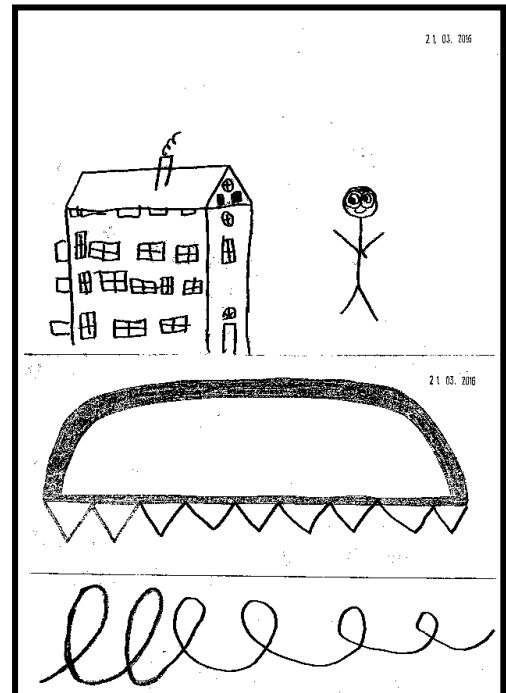
Počáteční stav je zobrazen v grafu 24 zelenou barvou; chlapec velmi komunikativní, neustále něco vypravoval, lateralita čistě pravá, kresba postavy malá symbolická, začerněná v oblasti obličeje, v ruce drží klacek, tento fakt může poukazovat na vnitřní tenzi, realizace grafomotorických cvičení nezralá, v oblasti matematických předpokladů mírné potíže s určováním velikosti a pořadí, prvky dle velikosti staví jako věž, ne do řady, jen malé nedostatky ve sluchové diferenciaci hlásek a sluchové paměti, rytmus slyší a správně opakuje, oční kontakt přítomen, pragmatická stránka řeči i používání protikladů bez nesnází, chybje v nadřazených pojmech, potíže se zrakovou diferenciací a orientací v prostoru, orientace v tělesném schématu v pořádku.

Zbývající deficit při výstupní kontrole je znázorněn v grafu 24 červenou barvou; kresba postavy stále symbolická, ale již s detaily v obličeji a zaujímá větší prostor, kresba domu nádherně propracovaná včetně všech detailů, zlepšení v grafomotorice, ale při realizaci smyček otáčí papír, to může naznačovat neinhibovaný asymetrický tonický šíjový reflex, neuvolněné klouby ruky, při zkoušce laterality upřednostňuje levou nohu, ostatní lateralita pravá, orientace na ose zprava doleva může působit potíže při čtení, posun ve sluchové diferenciaci a v orientaci v prostoru, nadřazené pojmy bez chyb, zlepšení zrakové diferenciaci.

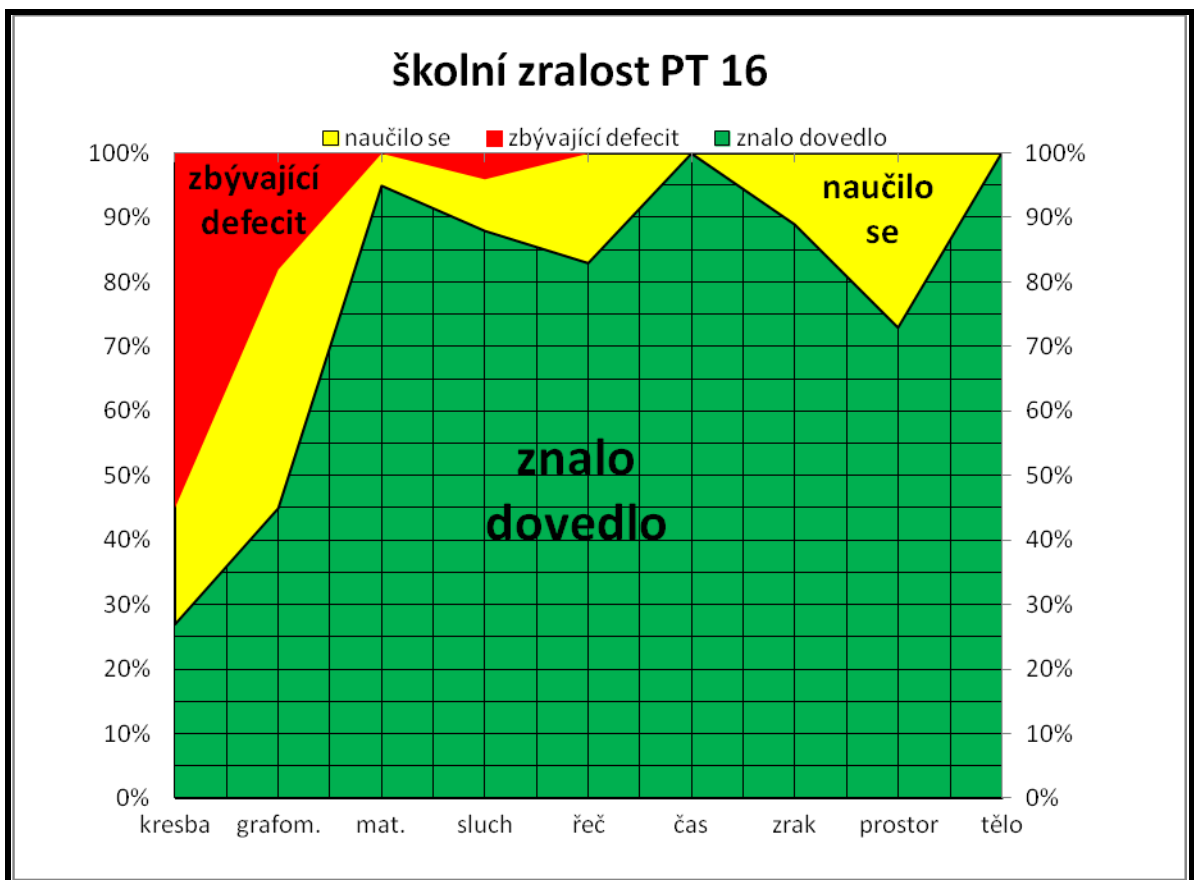
Doporučuji pokračovat ve hře na klavír, je to skvělé cvičení spolupráce obou mozkových hemisfér, zároveň dochází k propojení myšlení a motoriky, ze zkušenosti mohu potvrdit, že pokud dítě hraje na klavír, lépe se mu učí všechny předměty ve škole, pro posílení jemné motoriky doporučuji navlékání korálků a vyšívání obrázků na perforovaném tvrdém papíru, tato činnost baví i chlapce.

Obrázek 58, kazuistika PT 16, září 2015

Obrázek 59, kazuistika PT 16, březen 2016

Graf 24, Výsledky kazuistiky PT 16, Malinová 2016

Kazuistika PT 17, chlapec narozen v září 2009.

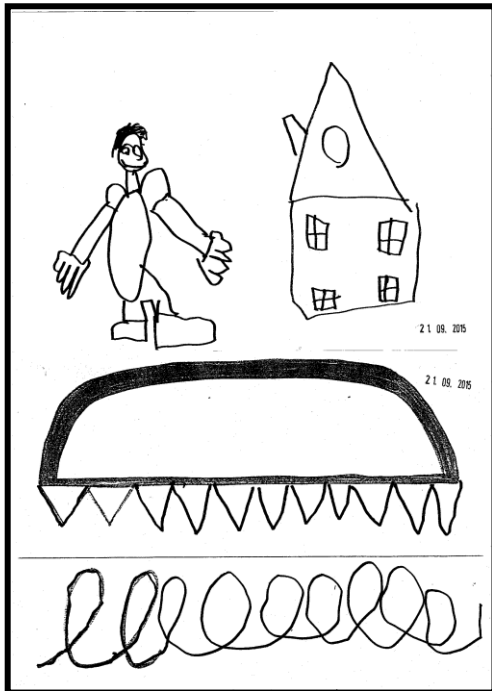
Anamnéza: bez komplikací.

Důvodem odkladu je nezralá grafomotorika a socioemoční nezralost.

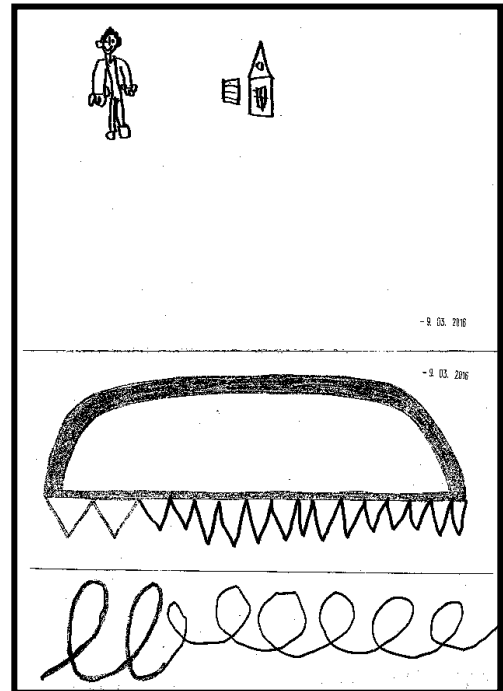
Počáteční stav je zobrazen v grafu 25 zelenou barvou; zkřížená lateralita levá noha pravá ruka, oko, ucho, při kresbě postavy akcentuje levou nohu, zobrazení končetin dvojdimenzně, nechybí detaily ani oděv, postava celkově velká, zobrazení svalů na ruku, použití ostrých tvarů na ruku i nohu může zobrazovat agresivitu, jakoby chtěl někoho bránit, mírné nedostatky v provedení grafomotorických cvičení, matematické předpoklady stoprocentní, na ose se pohybuje zprava doleva, to by mohlo předznamenat potíže s nábívkou čtení, ve sluchové diferenciaci a sluchové paměti jen mírné nedostatky, oční kontakt udržuje, nadřazené pojmy používá, chybí v protikladech, orientace v čase a v tělesném schématu na velmi dobré úrovni, dílčí nedostatky ve zrakové diferenciaci, chybí v pravolevé orientaci v prostoru.

Zbývající deficit při výstupní kontrole je znázorněn v grafu 25 červenou barvou; zkřížená lateralita, při testování upřednostňuje levé ucho pravé oko, ruku, nohu, na fotbale prý kope oběma nohama, při psaní má velmi pěkné držení těla, kresba postavy již nevykazuje známky agresivity, používá oblé tvary, ale postava i dům jsou v minimalistickém provedení, levá noha stále zdůrazňována, v grafomotorice přetrvávají mírné nedostatky, v oblasti matematických předpokladů se plete při určování předmětů dle více vlastností najednou, jako jeden z mála nechybí ve zkoušce sluchové diferenciaci, sluchové paměti ani v orientaci v čase, dokáže zopakovat rytmus, v řeči již správně používá protiklady, perfektně zvládá zrakovou diferenciaci, orientaci v prostoru i v tělesném schématu.

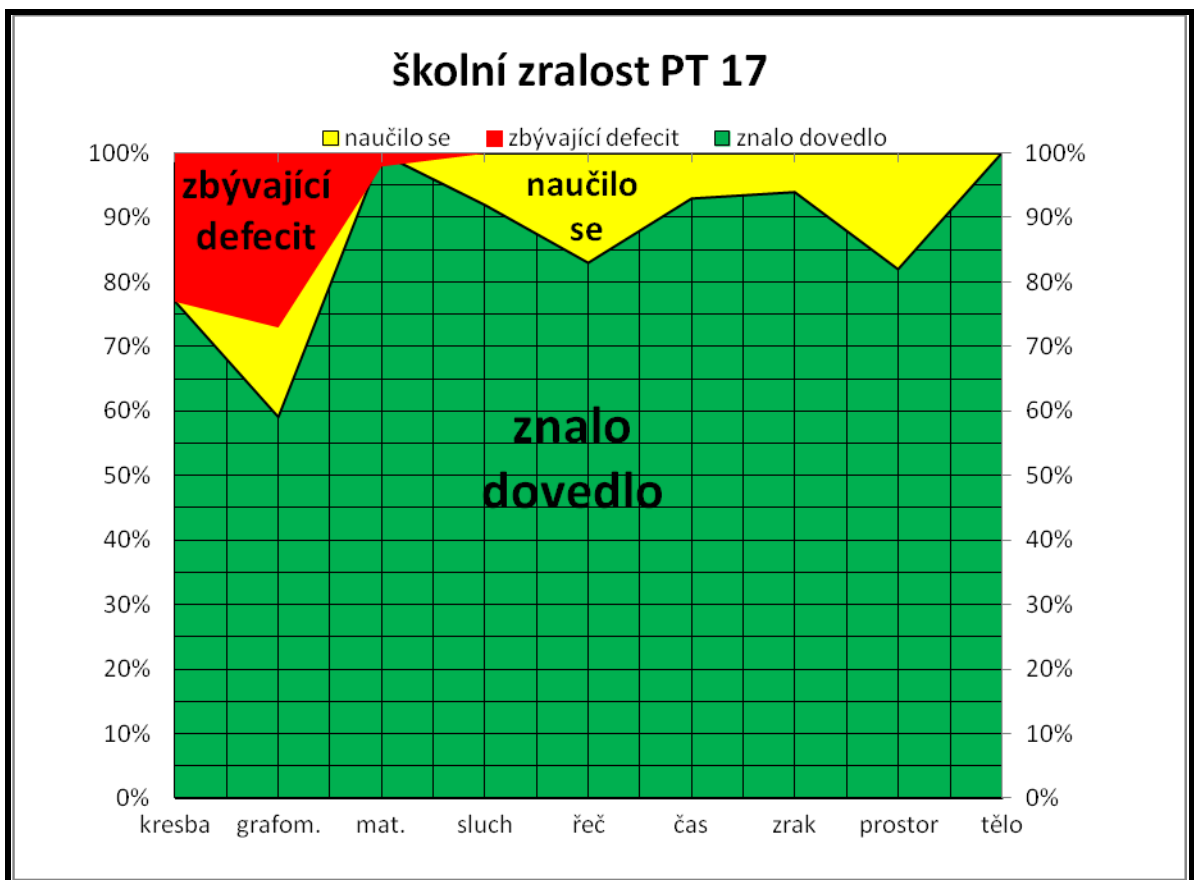
Doporučuji při tréninku grafomotoriky využít knižní řadu: Jak se pastelky učily kreslit (Bednářová, 2012), zařadit i jiná cvičení kromě fotbalu, například plavání, jemnou motoriku upevňovat pomocí stavebnic Lego nebo Merkur.

Obrázek 60, kazuistika PT 17, září 2015

Obrázek 61, kazuistika PT 17, březen 2016

Graf 25, Výsledky kazuistiky PT 17, Malinová 2016

Kazuistika PT 18, chlapec narozen v listopadu 2008.

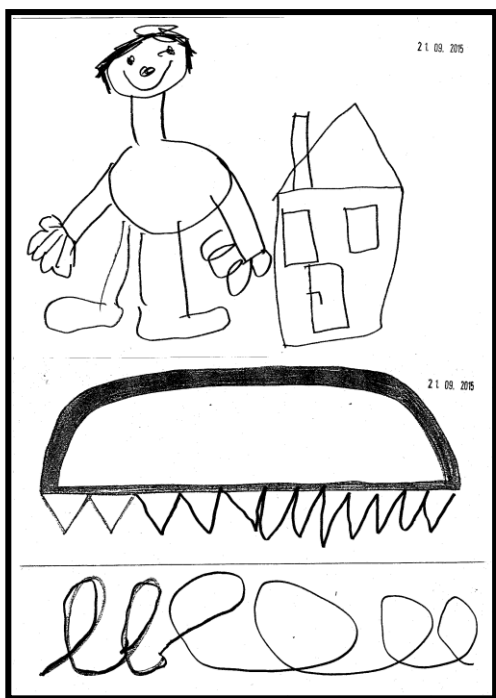
Anamnéza: vývojová řečová dysfázie, snížená imunita, častá nemocnost, do 3,5 roku špatně slyšel – odstraněno.

Důvodem odkladu je vývojová dysfázie, méně rozvinutá grafomotorika.

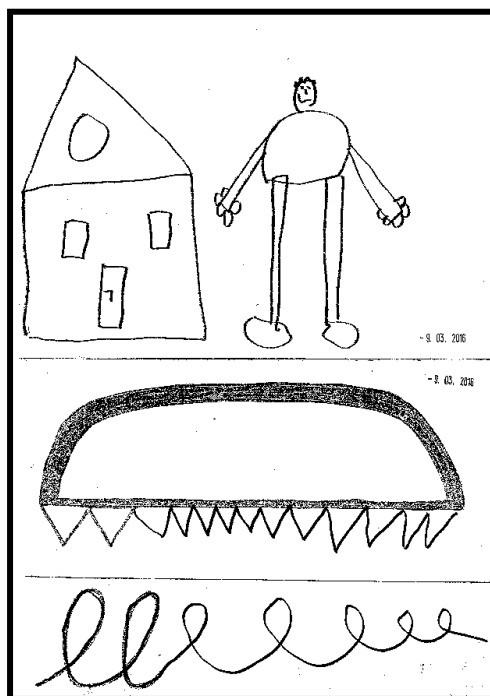
Počáteční stav je zobrazen v grafu 26 zelenou barvou; zkřížená lateralita levé oko pravá ruka, noha, ucho, kresba postavy vyzařuje velmi pozitivní náboj, proporce jsou smělé, levá noha akcentována, pravá noha jakoby navíc, končetiny zobrazeny v dvojdimenzi, kresba obsahuje i spoustu detailů, v oblasti matematických předpokladů podstatné nedostatky, geometrické tvary nepojmenuje, trojúhelník ani neurčí, některé základní barvy nepojmenuje ani neukáže, na ose se orientuje zprava doleva, velmi špatná sluchová diferenciacie, ale rytmus slyší, zopakuje tři tóny, řeč špatně srozumitelná, protiklady neurčí, oční kontakt v pořádku, dokáže určit nadřazené pojmy, mírné nedostatky v orientaci v čase, špatná zraková diferenciacie na vertikální ose, to může být rizikem dyslexie, větší nedostatky v prostorové orientaci, orientace v na těle v pořádku.

Zbývající deficit při výstupní kontrole je znázorněn v grafu 26 červenou barvou; postavu kreslí od nohou, pokračuje přes trup, ruce a nakonec kreslí hlavu, zobrazení nohou symetrické, objevuje se správný počet prstů, kresba domu vykazuje stabilitu, to odpovídá sebejistotě a dobrému sociálnímu začlenění do kolektivu, mírné zlepšení v grafomotorice, mírné nedostatky v oblasti matematických předpokladů, výrazné zlepšení sluchové diferenciacie a sluchové paměti, v řeči již používá protiklady, regres v orientaci v čase, mírné zlepšení ve zrakové diferenciaci, zlepšení v orientaci v prostoru, nedostatky v pravolevé orientaci přetrvávají, při testování si chlapec podpírá hlavu, mohlo by jít o neinhibovaný symetrický tonický šjiový reflex.

Doporučuji diagnostiku přetrvávajících primárních reflexů, při nácvičce čtení je možno využít počítačovou aplikaci Včelka, pro upevňování aktivní i pasivní slovní zásoby doporučuji založit zážitkový deník s fotkami a podrobnými popisy lidí i událostí.

Obrázek 62, kazuistika PT 18, září 2015

Obrázek 63, kazuistika PT 18, březen 2016

Graf 26, Výsledky kazuistiky PT 18, Malinová 2016

Kazuistika PT 19, chlapec narozen v červnu 2009.

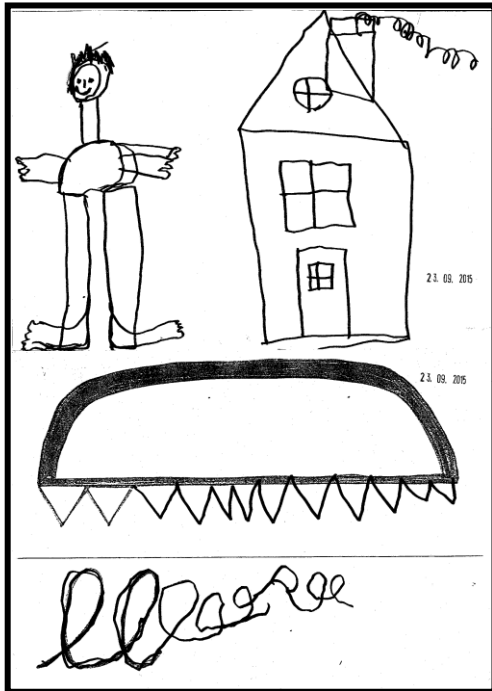
Anamnéza: indukovaný porod, hypoxie novorozence, vrozená hydronefróza ledviny, vývojová dysfázie

Důvodem odkladu je vývojová dysfázie.

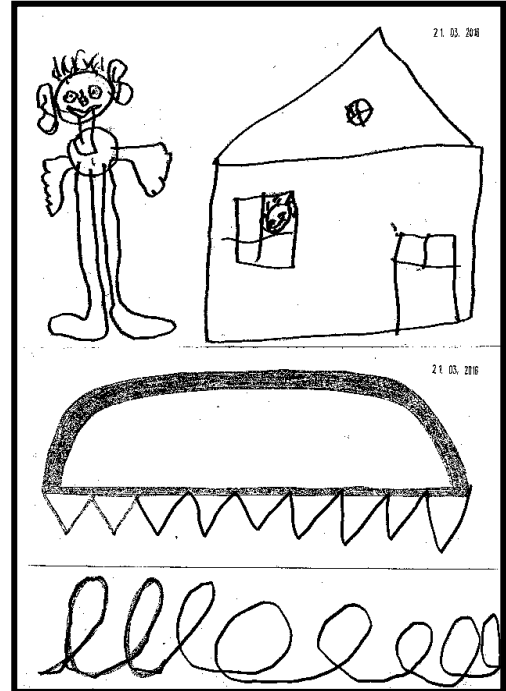
Počáteční stav je zobrazen v grafu 27 zelenou barvou; zkřížená lateralita, levé oko, ucho pravá ruka, noha, potíže s realizací grafomotorických cvičení, v kresbě se objevuje transparentnost, v oblasti matematických předpokladů potíže s vyhledáním předmětu podle více vlastností najednou, potíže s určováním pořadí, nedostatečná sluchová diferenciaci a sluchová paměť, rytmus neslyší, oční kontakt v pořádku, chybí v nadřazených pojmech, protiklady užívá správně, nedostatky v orientaci v čase, potíže při zrakové diferenciaci dle vertikální i horizontální osy, bezchybná orientace v prostoru i v tělesném schématu.

Zbývající deficit při výstupní kontrole je znázorněn v grafu 27 červenou barvou; zkřížená lateralita levé oko pravá ruka, noha, ucho, velké zlepšení v provedení grafomotorických cvičení, kresba již není transparentní, objevuje se více detailů v obličejí a pozitivní výraz, chlapec neudrží pozornost, válí se po lavici, mele nohama, odbíhá od testování mentálně i fyzicky, při psaní příliš tlačí, je nakloněný celým tělem doleva a kouká na papír kolmo, může mu činit problémy přechod přes střední osu těla, to může způsobovat neinhibovaný asymetrický tonický šíjový reflex, zlepšení v oblasti matematických předpokladů, velké zlepšení ve sluchové diferenciaci a sluchové paměti, již dokáže zopakovat rytmus, nadřazené pojmy používá bezchybně, zlepšení v orientaci v čase, stoprocentní zraková diferenciaci, orientace v prostoru i na těle.

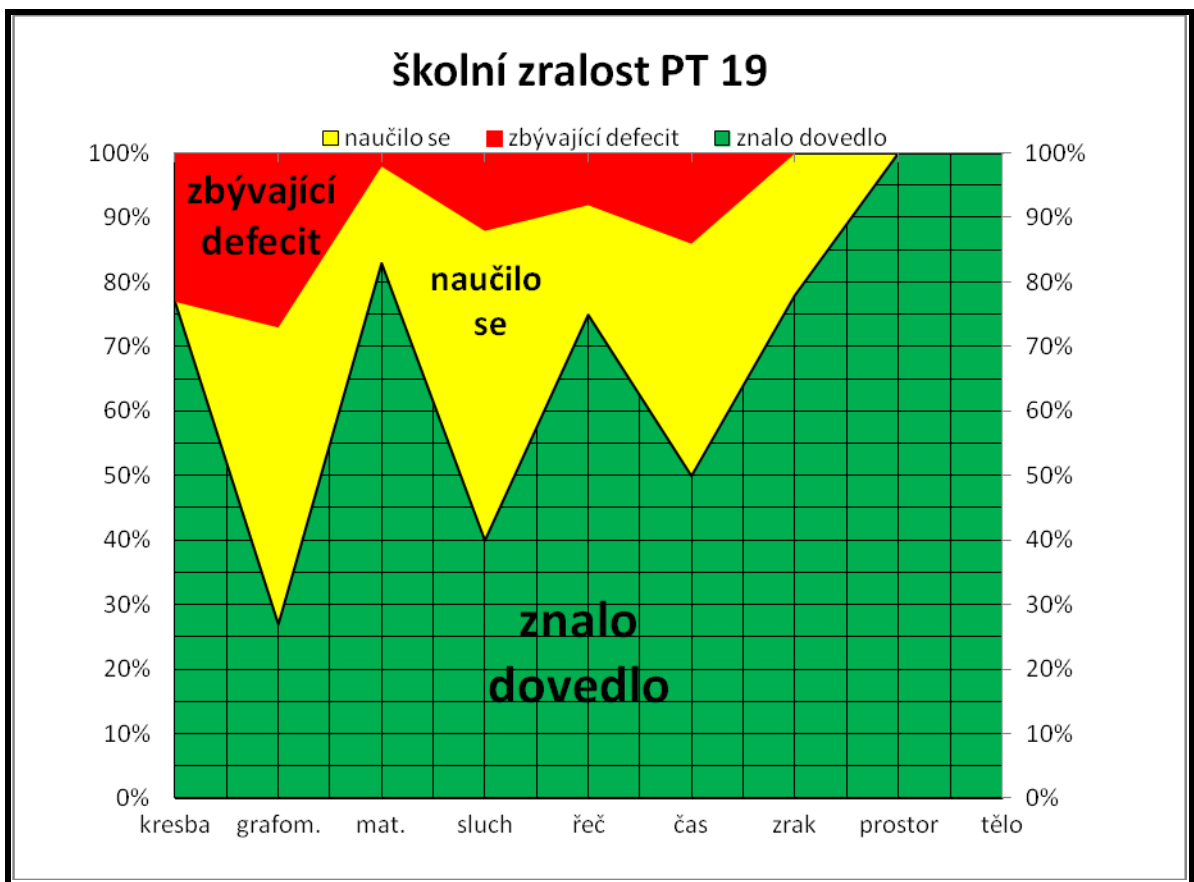
Doporučuji diagnostiku přetrvávajících primárních reflexů, neurologické vyšetření zaměřené na rovnováhu tvorby dopaminu a serotoninu a následné zvážení medikace podporující tvorbu dopaminu, sluchovou paměť posilovat zpíváním písniček, hrou na dětské hudební nástroje, pokud by chlapec projevil zájem o klavír, mohu doporučit hru na tento nástroj, dochází k posilování spolupráce obou mozkových hemisfér, doporučuji zpívat i při tréninku grafomotorických cvičení, dochází tak k uvolnění vnitřní tenze a dítě neodbíhá k jiným podnětům, na tomto systému je založen grafomotorický kurz Maxík.

Obrázek 64, kazuistika PT 19, září 2015

Obrázek 65, kazuistika PT 19, březen 2016

Graf 27, Výsledky kazuistiky PT 19, Malinová 2016

Kazuistika PT 20, chlapec narozen v říjnu 2008.

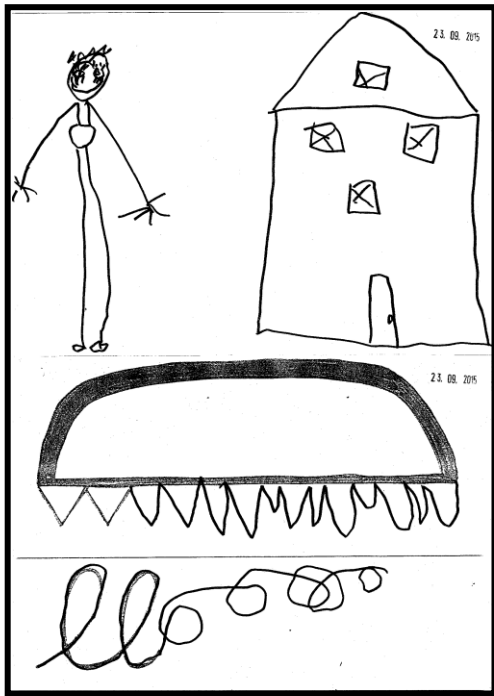
Anamnéza: neštovice, angína.

Důvodem odkladu jsou nerozvinuté motorické funkce, nízká doba koncentrace na práci, nerozvinutá řeč a sluchové vnímání.

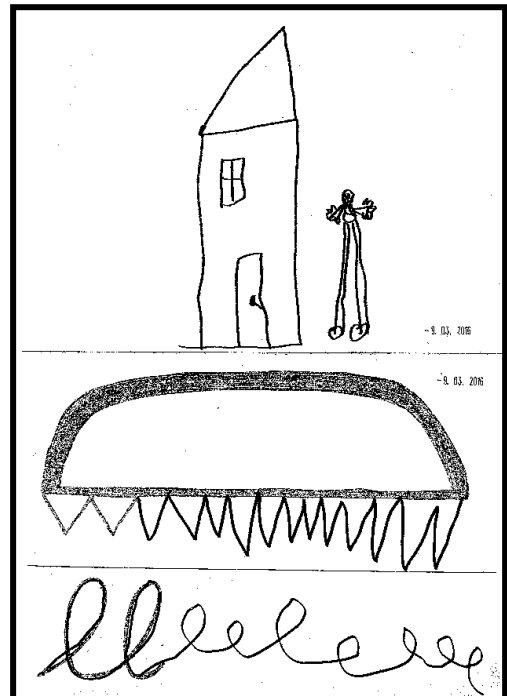
Počáteční stav je zobrazen v grafu 28 zelenou barvou; lateralita čistě pravá, při kresbě postavy plně využit prostor, zobrazení končetin jednodimenzně, ale již správný počet prstů na ruku, oči propracovány detailně včetně řas, délka dolních končetin odpovídá nižšímu vývojovému stádiu, velké nedostatky v provedení grafomotorických cvičení, dobré výsledky v oblasti matematických předpokladů, jen nedokáže seřadit prvky do řady, potíže se sluchovou diferenciací a sluchovou pamětí, rytmus nezopakuje, pragmatická rovina řeči v pořádku, oční kontakt zvládá, chybuje v nadřazených pojmech a v protikladech, velké nedostatky v orientaci v čase i ve zrakové diferenciaci, v prostoru i na tělesném schématu se orientuje bezchybně.

Zbývající deficit při výstupní kontrole je znázorněn v grafu 28 červenou barvou; lateralita čistě pravá, postoj při psaní velmi dobrý, v kresbě postavy se již objevuje dvojdimenzní zobrazení končetin, proporce postavy a domu více odpovídá realitě, jen proporcionalita samotné postavy odpovídá nižšímu vývojovému stádiu, v provedení grafomotorických cvičení došlo ke zlepšení, posun nastal u sluchové diferenciaci a sluchové paměti, rytmus již dokáže zopakovat, dobrý výsledek v oblasti matematických předpokladů, v nadřazených pojmech a v protikladech již nechybuje, ale nedokázal říct, kde bydlí, k výraznému zlepšení došlo ve zrakové diferenciaci, při orientaci v prostoru došlo k regresi při určování před a za, v tělesném schématu se orientuje dobře.

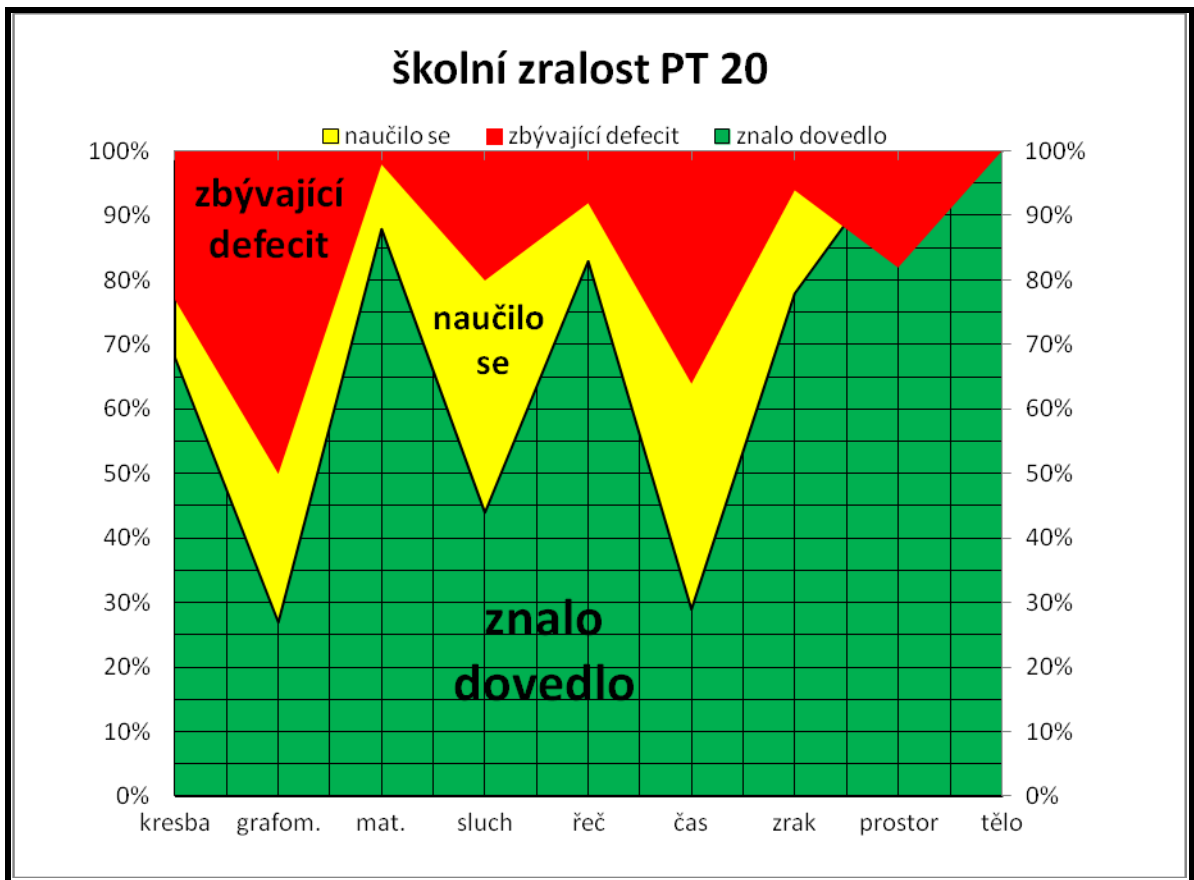
Doporučuji zpívání písniček při realizaci grafomotorických cvičení, zvážení absolvování grafomotorického kurzu Maxík, využit knižní řadu: Jak se pastelky učily kreslit (Bednářová, 2012), hru na dětské hudební nástroje, vytleskávání rytmu, prostorovou orientaci trénovat na reálných předmětech, pak přenést poznatky na plochu, rozstříhat komiksový příběh a znovu ho poskládat podle děje, nakreslit komiksové obrázky z průběhu svého běžného dne nebo z výletu, tak se upevní posloupnost a časová osa.

Obrázek 66, kazuistika PT 20, září 2015

Obrázek 67, kazuistika PT 20, březen 2016

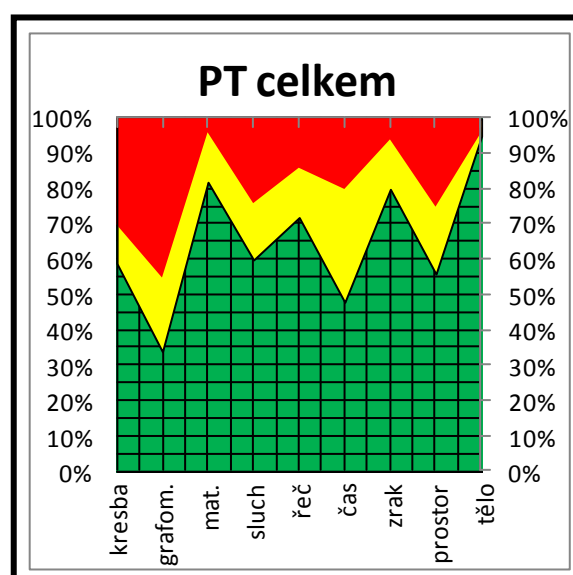
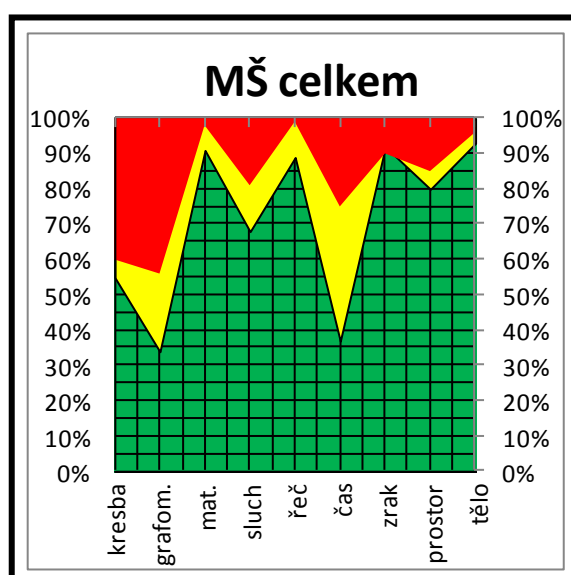

Graf 28, Výsledky kazuistiky PT 20, Malinová 2016

5.8 CELKOVÉ VYHODNOCENÍ, ZÁVĚR ŠETŘENÍ, DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Kazuistiky jednotlivých dětí s odloženou školní docházkou obsahují slovně popsané výsledky úvodního i kontrolního testování, kresebná a grafomotorická portfolia a grafické znázornění počátečního stavu, konečného stavu a posunu ve vývoji dítěte.

Celkový posun ve vývoji dětí s odloženou školní docházkou na základě intervence mateřských škol znázorňuje graf číslo 29. Totéž na základě intervence přípravných tříd znázorňuje graf číslo 30.

Graf 29, Výsledky za MŠ, Malinová 2016

Graf 30, Výsledky za PT, Malinová 2016

Vertikální osa určuje, na kolik procent dítě splňuje znalosti a dovednosti, potřebné k připravenosti na školní docházkou. Na horizontální ose se nacházejí kategorie školní připravenosti: kresba, grafomotorika, matematické předpoklady, sluch, řeč, orientace v čase, zrak, orientace v prostoru, orientace v tělesném schématu. Zelená plocha znázorňuje znalosti a dovednosti, kterými děti disponovaly při zahájení intervence. Velikost žluté plochy odpovídá velikosti posunu ve vývoji. Červeně je zakreslen deficit školní připravenosti zjištěný v okamžiku kontrolního testování.

Číselné hodnoty výsledků obou testování převedené na procenta jsou zaneseny do tabulek 2 a 3. Z uspořádání tabulek lze vyčíst počáteční hodnoty školní připravenosti, konečné hodnoty školní připravenosti, hodnoty celkových posunů ve vývoji podle kategorií školní připravenosti. Nejvýznamnější hodnotou je celkový průměr zahrnující celkový počet zúčastněných dětí a počet všech kategorií školní připravenosti.

Přípravné třídy																		
PT	Kresba		Grafomotorika		Mat. předpoklady		Sluch		Řeč		Čas		Zrak		Prostor		Tělo	
	září	jaro	září	jaro	září	jaro	září	jaro	září	jaro	září	jaro	září	jaro	září	jaro	září	jaro
1	64	77	32	55	83	100	80	84	100	100	79	100	89	100	82	100	100	100
2	55	86	36	50	63	98	32	52	83	83	0	50	94	100	0	45	100	80
3	41	77	23	32	55	80	12	20	50	42	0	50	28	89	0	0	100	80
4	41	41	32	64	85	100	84	92	92	92	50	86	83	89	91	100	80	100
5	23	45	18	36	50	90	72	60	67	75	14	50	83	94	27	27	80	80
6	73	82	55	59	88	100	84	92	83	100	36	79	89	100	73	82	100	80
7	77	86	50	55	95	100	80	88	75	92	43	100	89	89	45	100	100	100
8	55	55	32	45	100	100	76	92	83	100	50	100	89	100	100	100	100	100
9	68	77	18	50	83	100	36	68	75	92	50	86	44	94	73	100	100	100
10	41	55	18	50	60	93	56	36	58	67	43	79	78	83	45	36	90	100
11	64	73	18	36	65	98	32	40	25	58	36	36	78	83	9	36	70	100
12	50	64	18	27	78	88	56	72	42	67	0	86	67	83	18	55	70	100
13	73	82	32	50	100	100	56	92	67	100	71	100	94	100	27	100	100	100
14	82	82	45	64	93	100	76	92	67	92	79	100	89	100	27	91	100	100
15	41	68	41	86	93	100	32	80	75	75	57	100	94	100	100	82	100	90
16	27	45	45	82	95	100	88	96	83	100	100	100	89	100	73	100	100	100
17	77	77	59	73	100	98	92	100	83	100	93	100	94	100	82	100	100	100
18	82	77	45	59	75	80	64	88	75	100	79	50	72	89	55	64	100	100
19	77	77	27	73	83	98	40	88	75	92	50	86	78	100	100	100	100	100
20	68	77	27	50	88	98	44	80	83	92	29	64	78	94	100	82	100	100
Celkem	1179	1403	671	1096	1632	1921	1192	1512	1441	1719	959	1602	1599	1887	1127	1500	1890	1910
%	58,95	70,15	33,55	54,8	81,6	96,05	59,6	75,6	72,05	85,95	47,95	80,1	79,95	94,35	56,35	75	94,5	95,5
Zaokrouhlení	59		34		82		60		72		48		80		56		95	
Zaokrouhlení		70		55		96		76		86		80		94		75		96
Posun v %	11		21		14		16		14		32		14		19		1	
Posun celkový	15,777778																	
Zaokrouhlení	15,78%																	

Tabulka 2 Výsledky přípravné třídy, Malinová 2016

Mateřské školy																		
MŠ	Kresba		Grafomotorika		Mat. předpoklady		Sluch		Řeč		Čas		Zrak		Prostor		Tělo	
	září	jaro	září	jaro	září	jaro	září	jaro	září	jaro	září	jaro	září	jaro	září	jaro	září	jaro
1	68	77	41	73	85	98	72	80	58	100	0	86	100	100	73	100	60	95
2	59	45	41	77	98	98	80	88	92	92	50	100	100	83	82	100	100	100
3	59	41	45	59	93	100	88	96	83	100	50	93	100	100	100	100	100	100
4	27	55	9	18	90	93	32	32	92	100	43	57	78	72	45	27	90	90
5	50	59	27	73	88	98	80	88	100	100	0	50	100	100	100	100	100	100
6	55	73	32	50	100	100	76	88	100	100	50	57	100	100	100	91	100	100
7	64	68	41	45	83	100	84	92	100	100	14	57	89	100	64	100	90	100
8	59	64	32	50	90	100	32	80	83	100	86	100	72	67	73	64	100	80
Celkem	441	482	268	445	727	787	544	644	708	792	293	600	739	722	637	682	740	765
%	55,125	60,25	33,5	55,625	90,875	98,375	68	80,5	88,5	99	36,625	75	92,375	90,25	79,625	85,25	92,5	95,625
Zaokrouhlení	55		34		91		68		89		37		92		80		93	
Zaokrouhlení		60		56		98		81		99		75		90		85		96
Posun v %	5		22		7		13		10		38		-2		5		3	
Posun celkový	11,222222																	
Zaokrouhlení	11,22%																	

Tabulka 3 Výsledky mateřské školy, Malinová 2016

Celkový průměrný posun ve vývoji dětí s odloženou školní docházkou zařazených do mateřských škol činí =11,22 %. Celkový průměrný posun ve vývoji dětí s odloženou školní docházkou zařazených do přípravných tříd činí =15,78 %. Na základě tohoto výsledku mohu konstatovat, že v tomto konkrétním případě se můj předpoklad potvrdil. Děti s odloženou školní docházkou zařazené do přípravných tříd se v průměru posunuly ve vývoji o více procent blíže ke splnění požadavků školní připravenosti. Intervence přípravných tříd byla úspěšnější než intervence mateřských škol. Větším přínosem pro vývoj dítěte s odloženou školní docházkou je zařazení do přípravné třídy. Zřizování přípravných tříd je efektivním trendem.

Je mou povinností kriticky uvést, že výzkumný vzorek byl příliš malý na zobecňování závěrů na všechny děti s odloženou školní docházkou. Do šetření jsem nezahrnula další proměnné, kterými je zejména působení v domácím prostředí dětí. Vliv těchto faktorů jsem nedokázala odlišit, protože jsem jej nesledovala.

Z celkových dat v tabulkách 2, 3 a grafech 29, 30 lze vyčíst skutečnost, že do přípravných tříd byly zařazeny děti s celkově větším deficitem školní připravenosti na počátku školního roku. Nejvýraznější potíže měly v oblasti grafomotoriky, v orientaci v čase a v orientaci v prostoru. Děti s odloženou školní docházkou zařazené do mateřské

školy měly největší potíže také v oblasti grafomotoriky a v orientaci v čase, orientaci v prostoru v průměru zvládaly lépe než děti z přípravných tříd.

Z výsledků je patrné, že největší posuny ve vývoji byly zaznamenány právě v nejproblematičtějších oblastech školní připravenosti. Ukazuje to na správné vyhodnocení situace a účinné zacílení intervence pedagogických pracovníků v obou porovnávaných institucích.

Neočekávaným výsledkem byl zjištěný regres ve vývoji dětí. V rámci mateřských škol došlo k regresi ve vývoji celkem u 4 dětí v 7 hodnocených položkách. Nejčastěji (3x) v oblasti zrakové diferenciaci. Mezi dětmi zařazenými do přípravných tříd došlo k regresi celkem u 8 dětí ve 12 hodnocených položkách. Nejčastěji (4x) v oblasti pravolevé orientace na těle.

Data zjištěná při používání výše uvedené sady aktivit pro pedagogickou diagnostiku doporučuji využívat při stanovování didaktických cílů a zaměření speciálně pedagogické intervence, při následném vyhodnocení plnění stanovených didaktických cílů, při autoevaluaci pedagoga, při vyhodnocování průběhu pokroku ve vývoji dítěte a při předávání informací o posunech ve vývoji dítěte rodičům.

6 ZÁVĚR

Cílem diplomové práce je porovnání působení mateřských škol a přípravných tříd zaměřené na vývoj dětí s odloženou školní docházkou. Výzkumu se zúčastnilo 8 dětí s odloženou školní docházkou umístěných v mateřských školách a 20 dětí s odloženou školní docházkou zařazených do přípravných tříd. Tyto děti byly diagnostikovány rychlým orientačním souborem k identifikaci rizik specifických poruch učení, který byl vytvořen pro účely této práce. Testování proběhlo v září 2015 a v březnu 2016.

Výsledky byly podrobně popsány v konkrétních kazuistikách. Kresby a grafomotorická cvičení jsou zdokumentovány v obrazových přílohách kazuistik. Pro přehlednost byly vytvořeny konkrétní grafy výsledků jednotlivých dětí a celkové grafy pro kategorii mateřské školy a přípravné třídy. Zjištěné závěry jsou převedeny na procentuelní hodnoty, kdy sto procent odpovídá stavu bezvadné školní připravenosti. Tyto hodnoty je možno porovnávat. Celkový průměrný posun ve vývoji dětí s odloženou školní docházkou umístěných v mateřských školách činí =11,22 %. Celkový průměrný posun ve vývoji dětí s odloženou školní docházkou zařazených do přípravných tříd činí =15,78 %. V tomto konkrétním výzkumu se potvrdil původní předpoklad, že intervence přípravných tříd je úspěšnější. Pro stanovení obecnějších závěrů by bylo potřeba mnohonásobně rozšířit výzkumný vzorek.

Výsledky rychlého orientačního testu rizik specifických poruch učení, použitého v diplomové práci doporučuji používat při stanovování didaktických cílů a míry speciálně pedagogické intervence, při vyhodnocování diverzity žáků ve třídě a práci s klimatem školní třídy, při vyhodnocování posunu ve vývoji dětí v rámci evaluace, autoevaluace a poskytování informací rodičům dětí.

Přípravné třídy mohou být vzorem inkluzivního přístupu, snižují překážky v učení, pracují s heterogenitou ve vývoji školní připravenosti dětí, jsou sekundární prevencí zjištěného deficitu školní připravenosti a hrají významnou roli v prevenci specifických poruch učení.

7 POUŽITÉ INFORMAČNÍ ZDROJE

- ALTMAN, Zdeněk. *Kresba postavy: podrobná příručka k interpretaci projektivní kresby postavy (FDT) a její využití v psychodiagnostické praxi*. 1. české vyd. Praha: Hogrefe - Testcentrum, 2011. 135 s. ISBN 978-80-86471-40-2
- BARTOŇOVÁ, Miroslava. *Kapitoly ze specifických poruch učení I: vymezení současné problematiky*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. 128 s. ISBN 978-80-210-5299-4.
- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a ŠMARDOVÁ, Vlasta. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2007. iv, 212 s. Dětská naučná edice. Předškoláci. Dětská naučná edice. Metodika. ISBN 978-80-251-1829-0.
- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a ŠMARDOVÁ, Vlasta. *Rozvoj grafomotoriky: jak rozvíjet kreslení a psaní*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2006. 80 s. Dětská naučná edice. Metodika. ISBN 80-251-0977-1.
- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a ŠMARDOVÁ, Vlasta. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. 2. vydání. Brno: Edika, 2015. iii, 100 stran. Moderní metodika pro rodiče a učitele. Předškoláci. ISBN 978-80-266-0793-9.
- BLAŽEK, Vladimír. *Smyslové vnímání a principy regulace chování: antropologie chování 2*. Vyd. 1. V Plzni: Katedra antropologických a historických věd, Fakulta filozofická ZČU, 2009. 107 s. ISBN 978-80-7043-850-3.
- BLAŽKOVÁ, Růžena. *Dyskalkulie a další specifické poruchy učení v matematice*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 108 s. Spisy Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity; sv. č. 132. ISBN 978-80-210-5047-1.
- COGNÉT, Georges. *Dětská kresba jako diagnostický nástroj*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2013. 203 s. ISBN 978-80-262-0499-2.
- DAVIDO, Roseline. *Kresba jako nástroj poznání dítěte*. Překlad Alena Lhotová a Hana Prousková. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008. 205 s., viii s. barev. obr. příl. ISBN 978-80-7367-415-1.

- DOLEŽALOVÁ, A. *Metodika činnostního učení v přípravném ročníku a v předčtenářském období 1. ročníku*. 1. vyd. Brno: Tvořivá škola, 2012. 39 s. ISBN 978-80-87433-17-1.
- FELCMANOVÁ, Lenka a kol. *Katalog podpůrných opatření: dílčí část: pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu sociálního znevýhodnění*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. 358 stran. Ostatní odborné publikace. ISBN 978-80-244-4655-4.
- FISHER, Gary L. a CUMMINGS, Rhoda Woods. *Jak přežít s poruchami učení: rádce pro děti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012. 95 s. ISBN 978-80-262-0156-4.
- FISCHER, Slavomil a ŠKODA, Jiří. *Základy speciální pedagogiky*. Vyd. 1. V Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2007. 188 s. Skripta. ISBN 978-80-7044-855-7.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. 437 stran. ISBN 978-80-262-0982-9.
- HEVEROCH, Antonín. *O jednostranné neschopnosti naučiti se čísti a psátí při znamenité paměti. Český učitel: věstník Zemského ústředního spolku jednot učitelských v král. českém*. Praha: Grégr, 1897-1914. *Novinový článek Česká škola, číslo 1, ročník IV, v Praze dne 17. Zář 1904*
- HEVEROCH, Antonín. *O novějších názorech na centra mozková*. Praha: Spolek českých lékařů, 1927. 24 s. Thomayerova sbírka přednášek a rozprav z oboru lékařského; 141.
- IVATTS, A. et al. *Začleňování romských dětí předškolního věku: zvláštní zpráva o začleňování romských dětí do předškolního vzdělávání a péče: Česká republika*. Překlad Patricie Vlachová. [Praha]: [Nadace Open Society Fund], 2015. 52 stran. ISBN 978-80-87725-28-3.
- JIŘIČKA, J. *Nulté ročníky škol se otevřou všem dětem, je o ně čím dál větší zájem*, I-Dnes, 28. Března 2014 [online]. [cit. 2016-02-22] dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/pripravne-tridy-pripravky-zakladni-skola-budou-pro-vsechny-deti-phb-/domaci.aspx?c=A140324_212042_domaci_jj

- JUCOVIČOVÁ, Drahomíra. *Specifické poruchy učení a chování*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. 65 s. ISBN 978-80-7290-657-4.
- KLUSÁČEK, J. , HRSTKA, D. *Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR: Počty dětí se speciálními vzdělávacími potřebami v předškolním vzdělávání v ČR* Univerzita Palackého v Olomouci, Člověk v tísni, o.p.s., 2015 [online]. [cit. 2016-03-17] dostupné z: <http://inkluzie.upol.cz/ebooks/analyza/analyza-16.pdf>
- KOMENSKÝ, J. A. *Informatorium školy mateřské*. 1. souborné vyd. Praha: Kalich, 1992. 140 s. ISBN 80-7017-492-7.
- KOŠČ, Ladislav, ed., POŽÁR, Ladislav, ed. a MARKO, Július, ed. *Patopsychológia: poruchy učenia a správania*. 1. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1975. 267 s.
- KOŠČ, Ladislav. *Psychológia matematických schopností*. 1. vyd. Bratislava: Slov. pedagog. nakl., 1972. 276 s. Základné pedagogické a psychologické diela.
- KREJČÍŘOVÁ, Lenka, BODNÁROVÁ, Zuzana a kol. *Specifické poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie*. 1. vyd. Brno: Edika, 2014. 248 s. Rádce pro rodiče a učitele. ISBN 978-80-266-0600-0.
- KROPÁČKOVÁ, J. *Budeme mít prvňáčka: pro rodiče dětí od 5 let*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. 158 s. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-359-8.
- KUČERA, Otakar. *Nástin přednášek o psychopedii pro defektology*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1955. 79 s. Učební texty vysokých škol.
- KUCHARSKÁ, Anna, ed. a MÁJOVÁ, Ludmila, ed. *Dětská kresba v psychologickém výzkumu*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2005. 96 s. ISBN 80-7290-217-2.
- KUTÁLKOVÁ, D. *Současné trendy v logopedické péči* in *Česká logopedie ...* Praha: Česká logopedická společnost, [196-]- . Makropulos. Malá řada.
- KUTÁLKOVÁ, Dana. *Jak připravit dítě do 1. třídy: obratnost a kresba, smyslové vnímání, řeč a početní představy, výchova, školní zralost a její posouzení*. 2., dopl. vyd. Praha: Grada, 2010. 204 s. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-3246-6.
- Lawrence J Schweinhart, Jeanne Montie, Zongping Xiang, William S Barnett, et al. *Lifetime effects: The High/Scope Perry Preschool study through age 40*. Ypsilanti (2005). [online]. [cit. 2016-03-19] dostupné z:

http://www.highscope.org/file/Research/PerryProject/specialsummary_rev2011_02_2.pdf

- MALINOVÁ, J. *Žák s narušenou komunikační schopností v přípravném ročníku*. Praha 2014
- MATĚJČEK, Zdeněk. *Dyslexie: specifické poruchy čtení*. Vyd. 3., upr. a rozš. Jinočany: H & H, 1995. 269 s. ISBN 80-85787-27-X.
- Metodický pokyn MŠMT ČR ke zřizování přípravných tříd pro děti se sociálním znevýhodněním a k ustanovení funkce vychovatele - asistenta učitele č.j. 25484/2000-22.
- MICHALOVÁ, Zdeňka. *Vybrané kapitoly z problematiky specifických poruch učení*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008. 128 s. ISBN 978-80-7372-318-7.
- MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2006. 332 s. Psyché. ISBN 80-247-1362-4.
- MLČÁK, Zdeněk. *Diagnostické využití dětské kresby v práci učitele*. Ostrava: Scholaforum, 1996. 25 s. Tematický sešit. Občanská výchova. ISBN 80-86058-05-0.
- MLČÁKOVÁ, Renata. *Grafomotorika a počáteční psaní*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009. 223 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-2630-4.
- MRÁZ, Milan. *Smysly a čas v Aristotelově filosofii*. Vyd. 1. Praha: Filosofia, 2001. 63 s. ISBN 80-7007-142-7.
- OPATŘILOVÁ, Dagmar. *Pedagogická intervence v raném a předškolním věku u jedinců s mozkovou obrnou*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. 150 s. ISBN 978-80-210-5266-6.
- POKORNÁ, Věra. *Teorie a náprava vývojových poruch učení a chování*. Vyd. 3., rozš. a opr. Praha: Portál, 2001. 336 s. ISBN 80-7178-570-9.
- PORTEŠOVÁ, Šárka et al. *Rozumově nadaní studenti s poruchou učení: cesty od školních výkonových paradoxů k úspěchu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014. 140 s. ISBN 978-80-210-7520-7.

- PŘINOSILOVÁ, Dagmar. *Diagnostika ve speciální pedagogice: texty k distančnímu vzdělávání*. 2. vyd. Brno: Paido, 2007. 178 s. ISBN 978-80-7315-157-7.
- SINDELAR, Brigitte. *Předcházíme poruchám učení: soubor cvičení pro děti v předškolním roce a v první třídě*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2007. 63 s. ISBN 978-80-7367-262-1.
- SOVÁK, Miloš. *Lateralita jako pedagogický problém*. 1. vyd. Praha: SPN, 1962. 266, [1] s.
- SVOBODA, Mojmír, KREJČÍŘOVÁ, Dana a VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001. 791 s. ISBN 80-7178-545-8.
- Syslová, Z., Najvarová, V. (2012). Předškolní vzdělávání v České republice pohledem pedagogického výzkumu. *Pedagogická orientace*, 22(4), 490–515. [cit. 2016-03-19] dostupné z: <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/1172/901>
- ŠOTOLOVÁ, Eva. *Vzdělávání romských dětí v ČR se zaměřením na přípravné třídy a romské pedagogické asistenty*. časopis *Pedagogika* č.1, ročník 2003 [online]. [cit. 2016-03-17] dostupné z: <http://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=1875&lang=cs>
- ŠOTOLOVÁ, Eva. *Vzdělávání Romů*. Vyd. 4., V nakl. Karolinum 2., rozš. a upr. Praha: Karolinum, 2011. 130 s., [24] s. obr. příl. ISBN 978-80-246-1909-5.
- ŠTURMA, J., *Specifické poruchy učení a chování (155 – 180)* inŘÍČAN, Pavel a kol. *Dětská klinická psychologie*. 4., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2006. 603 s. Psyché. ISBN 80-247-1049-8.
- VÁGNEROVÁ, Marie a KLÉGROVÁ, Jarmila. *Poradenská psychologická diagnostika dětí a dospívajících*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2008. 538 s. ISBN 978-80-246-1538-7.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. 531 s. ISBN 978-80-246-2153-1.
- VALENTOVÁ, Lidmila. *Problematika odkladu školní docházky*. [Praha: s.n.], 1989. 17, [7] s.

- VAŠUTOVÁ, Maria. *Děti se specifickými vývojovými poruchami učení a chování a násilí ve školním prostředí*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2008. 274 s. Spisy Filozofické fakulty Ostravské univerzity; č. 179/2008. ISBN 978-80-7368-525-6.
- VOLEMANOVÁ, Marja. *Přetrvávající primární reflexy, opomíjený faktor problémů učení a chování*. [Praha]: Red tulip, ©2013. 155 s. ISBN 978-80-905597-0-7.
- Vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění vyhlášky č. 43/2006 Sb.
- Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění vyhlášky č. 454/2006 Sb.
- Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 82/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
- ZELINKOVÁ, Olga. *Cizí jazyky a specifické poruchy učení*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Tobíáš, 2005 [i.e. 2006]. 167 s. ISBN 80-7311-022-9.
- ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. Vyd. 12. Praha: Portál, 2015. 263 s. ISBN 978-80-262-0875-4.
- ŽÁČKOVÁ, Hana a JUCOVIČOVÁ, Drahomíra. *Smyslové vnímání*. 2. vyd. Praha: D + H, 2007. 68 s. Metody reedukace specifických poruch učení. ISBN 978-80-903579-9-0.

Výzkum pro diplomovou práci

„ Role přípravné třídy v prevenci specifických poruch učení“

Dobrý den, ráda bych Vás tímto způsobem oslovila a přizvala do výzkumu vědecké práce. Jmenuji se **Jana Malinová**, studuji speciální pedagogiku na Pedf UK Praha, mé datum narození: 28.5.1975, bydlím: Kaštanová 1481, 250 01 Brandýs nad Labem, tel: **721 624 041**, e-mail: xjanamalinova@seznam.cz.

Podstatou práce je porovnání vývoje dětí s odkladem školní docházky zařazených do přípravné třídy v rámci základní školy a dětí s odkladem školní docházky zařazených do mateřské školy.

Děti budou testovány v září 2015 a v dubnu 2016 v prostorách ZŠ nebo MŠ.

Předmětem testu bude zrak, sluch, řeč, motorika, grafomotorika, orientace, primární reflexy.

Od rodičů potřebuji:

- podepsat informovaný souhlas s provedením testování
- sdělení informací ohledně zdravotního stavu dítěte cestou dotazníku nebo osobního rozhovoru
- sdělení, zda se chtějí testování zúčastnit, nebo lze dítě vytestovat v rámci pobytu v ZŠ nebo v MŠ
- povolení nahlédnutí do evidence ZŠ ohledně důvodu odkladu školní docházky (zpráva z PPP nebo SPC)

Čestně prohlašuji, že výstupy výzkumu použiji jen, jako podklady pro svou diplomovou práci.

Při psaní práce budu používat jen označení chlapec / dívka.

V žádném případě nebudu používat jména a příjmení.

Předem velice děkuji všem zúčastněným

Bc. Jana Malinová

INFORMOVANÝ SOUHLAS

Souhlasím tímto, s provedením testu zraku, sluchu, řeči, motoriky, grafomotoriky, orientace, primárních reflexů za využití Testu zrakového vnímání (Felcmanová, 2013), Souboru specifických zkoušek a testů T-239, testů dle Bednářové, Šmardové (2010), testové sady neuro-vývojové terapie. Účel – výzkum pro diplomovou práci na téma „*Role přípravné třídy v prevenci specifických poruch učení*“.

Testování provede – **Bc. Jana Malinová**, studentka speciální pedagogiky na Pedf UK Praha, nar. 28.5.1975, bytem Kaštanová 1481, 250 01 Brandýs nad Labem, tel: **721 624 041**, e-mail: xjanamalinova@seznam.cz.

Testování bude probíhat v září 2015 a v dubnu 2016

- Za mé účasti
- Bez mé účasti

S nahlédnutím do evidence ZŠ ohledně důvodu odkladu školní docházky (zpráva PPP, SPC)

- Souhlasím
- Nesouhlasím

Zároveň prohlašuji, že jsem zákonným zástupcem testovaného dítěte:

Jméno dítěte:

Příjmení dítěte:

Datum narození dítěte

Dne:

Příjmení zákonného zástupce :

Kontakt na zákonného zástupce (tel, e-mail):

Podpis zákonného zástupce:

Čestně prohlašuji, že výstupy výzkumu použiji jen, jako podklady pro svou diplomovou práci.

Bc. Jana Malinová

INFORMOVANÝ SOUHLAS

Souhlasím tímto, s provedením testu zraku, sluchu, řeči, motoriky, grafomotoriky, orientace, primárních reflexů za využití Testu zrakového vnímání (Felcmanová, 2013), Souboru specifických zkoušek a testů T-239, testů dle Bednářové, Šmardové (2010), testové sady neuro-vývojové terapie. Účel – výzkum pro diplomovou práci na téma „*Role přípravné třídy v prevenci specifických poruch učení*“.

Testování provede – **Bc. Jana Malinová**, studentka speciální pedagogiky na Pedf UK Praha, nar. 28.5.1975, bytem Kaštanová 1481, 250 01 Brandýs nad Labem, tel: **721 624 041**, e-mail: xjanamalinova@seznam.cz.

Testování bude probíhat v září 2015 a v dubnu 2016

- Za účasti zákonného zástupce
- Bez účasti zákonného zástupce

S nahlédnutím do evidence ZŠ ohledně důvodu odkladu školní docházky (zpráva PPP, SPC)

- Nesouhlasím
- Souhlasím ZŠ, kde bylo požádáno o odklad

Zároveň prohlašuji, že jsem zákonným zástupcem testovaného dítěte:

Jméno dítěte:

Příjmení dítěte:

Datum narození dítěte:

Dne:

Příjmení zákonného zástupce :

Kontakt na zákonného zástupce (tel, e-mail):

Podpis zákonného zástupce:

Čestně prohlašuji, že výstupy výzkumu použiji jen, jako podklady pro svou diplomovou práci.

Bc. Jana Malinová

Příloha 4

ANAMNÉZA

JMÉNO DÍTĚTE:

(HŮLKOVÝMPÍSMEM)

Porod bez komplikací ano ne

Pokud komplikace, jaké:

Nemoce:

Jiné obtíže:

Důvod odkladu školní docházky:

Grafomotorika		Lateralita	
Nakreslí pána a dům		kreslí	L P
Dokreslí pile zuby + dokončí smyčky (horní)		kopní do míče	L P
Návyky při kreslení		hodí mí míček	L P
úchop tužky		koukni se do kukátka	L P
směr tužky		udělej kukátko z rukou	L P
tlak		koukni se do něj	L P
plynulost tahů		poslechni si vejíčko	L P
ruka			
hlava			
záda			
nohy			

Grafomotorika		Lateralita	
Nakreslí pána a dům		kreslí	L P
Dokreslí pile zuby + dokončí smyčky (horní)		kopní do míče	L P
Návyky při kreslení		hodí mí míček	L P
úchop tužky		koukni se do kukátka	L P
směr tužky		udělej kukátko z rukou	L P
tlak		koukni se do něj	L P
plynulost tahů		poslechni si vejíčko	L P
ruka			
hlava			
záda			
nohy			

Záznamový arch grafomotorika a lateralita, Malinová 2016

Matematické předpoklady

Tvary

kruh	čtverec	trojúhelník	obdélník
ukáždě	pojmenuje	ukáždě	pojmenuje

Barvy

zelená	červená	žlutá	modrá
ukáždě	pojmenuje	ukáždě	pojmenuje

Ukážte

malý	žlutý	kruh
velký	červený	čtverec

Složí 5 prvků dle velikosti

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Ukážte:

nejmenší	největší	prostřední	první	poslední	hned za prvním	hned před posledním
----------	----------	------------	-------	----------	----------------	---------------------

Reálné prvky, na které si může sáhnout (drahokamy)

3	x	7
méně	více	

Udělej stejné hromádky

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Společej drahokamy

6	7	8	9	10
---	---	---	---	----

Matematické předpoklady

Tvary

kruh	čtverec	trojúhelník	obdélník
ukáždě	pojmenuje	ukáždě	pojmenuje

Barvy

zelená	červená	žlutá	modrá
ukáždě	pojmenuje	ukáždě	pojmenuje

Ukážte

malý	žlutý	kruh
velký	červený	čtverec

Složí 5 prvků dle velikosti

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Ukážte:

nejmenší	největší	prostřední	první	poslední	hned za prvním	hned před posledním
----------	----------	------------	-------	----------	----------------	---------------------

Reálné prvky, na které si může sáhnout (drahokamy)

3	x	7
méně	více	

Udělej stejné hromádky

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Společej drahokamy

6	7	8	9	10
---	---	---	---	----

Sluch						
Vytleskej po mě	počet	1	2	3	4	5
	rytmus	AMO	NE			
Jakým písmenem začíná slovo?						
čap						
máma						
škola						
Jakým písmenem končí slovo?						
dědeček						
žába						
mič						
Zopakuj větu	Moje	máma	mě	má	ráda.	
Zopakuj slova	Sněhulák,	hrábě,	zmrzlina,	ježek.		

Sluch						
Vytleskej po mě	počet	1	2	3	4	5
	rytmus	AMO	NE			
Jakým písmenem začíná slovo?						
čap						
máma						
škola						
Jakým písmenem končí slovo?						
dědeček						
žába						
mič						
Zopakuj větu	Moje	máma	mě	má	ráda.	
Zopakuj slova	Sněhulák,	hrábě,	zmrzlina,	ježek.		

Řeč	Orientace v čase
<p>jméno příjmení věk bydliště</p> <p>oční kontakt ANO NE</p> <p>nadřazené pojmy</p> <p>ovoce zelenina oblečení</p> <p>protiklady (opak slova)</p> <p>teplý studený dlouhý krátký tlustý hubený noc den</p>	<p>dny v týdnu</p> <p>Po Út St Čt Pá Sb Ne</p> <p>Roční období</p> <p>Jaro Lét Podzim Zima</p> <p>Co je dnes za den? ANO NE Včera byl/a? ANO NE Zítřa bude? ANO NE</p>
<p>jméno příjmení věk bydliště</p> <p>oční kontakt ANO NE</p> <p>nadřazené pojmy</p> <p>ovoce zelenina oblečení</p> <p>protiklady (opak slova)</p> <p>teplý studený dlouhý krátký tlustý hubený noc den</p>	<p>dny v týdnu</p> <p>Po Út St Čt Pá Sb Ne</p> <p>Roční období</p> <p>Jaro Lét Podzim Zima</p> <p>Co je dnes za den? ANO NE Včera byl/a? ANO NE Zítřa bude? ANO NE</p>

Záznamový arch řeč a orientace v čase, Malinová 2016

Zrak	
Figura + pozadí	najde
dvě tvary přes sebe	pozadí
určí	stejně
jiný obr. v řadě	jinak veliký
trochu odlišný	horizontálně jiný
vertikálně jiný	lišící se detailem
dvojice obrázků	stejně různé
horizontálně	horizontálně
vertikálně	vertikálně

Zrak	
Figura + pozadí	najde
dvě tvary přes sebe	pozadí
určí	stejně
jiný obr. v řadě	jinak veliký
trochu odlišný	horizontálně jiný
vertikálně jiný	lišící se detailem
dvojice obrázků	stejně různé
horizontálně	horizontálně
vertikálně	vertikálně

Záznamový arch zrak, Malinová 2016

<p style="text-align: center;">Prostor</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; margin-bottom: 10px;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 2px;">vlevo</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 2px;">vpravo</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 2px;">nahorě</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 2px;">dole</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 2px;">nad</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 2px;">pod</div> </div> <div style="display: flex; justify-content: center; margin-bottom: 10px;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 2px; margin-right: 5px;">před</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 2px; margin-right: 5px;">za</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 2px;">uprostřed</div> </div> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 2px;">vlevo nahorě</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 2px;">vpravo dole</div> </div>	<p style="text-align: center;">Tělesné schéma</p> <div style="display: flex; align-items: center; margin-bottom: 10px;"> <div style="margin-right: 10px;"> <p>levá ruka</p> <p>pravá ruka</p> <p>levá noha</p> <p>pravá noha</p> <p>krk</p> <p>vlasý</p> <p>břicho</p> <p>uši</p> <p>nos</p> <p>pusa</p> </div> <div style="border: 1px solid black; width: 100px; height: 30px; display: flex; flex-direction: column;"> <div style="border-bottom: 1px solid black; height: 5px;"></div> <div style="border-bottom: 1px solid black; height: 5px;"></div> <div style="border-bottom: 1px solid black; height: 5px;"></div> <div style="border-bottom: 1px solid black; height: 5px;"></div> <div style="border-bottom: 1px solid black; height: 5px;"></div> <div style="border-bottom: 1px solid black; height: 5px;"></div> <div style="border-bottom: 1px solid black; height: 5px;"></div> <div style="border-bottom: 1px solid black; height: 5px;"></div> <div style="border-bottom: 1px solid black; height: 5px;"></div> <div style="border-bottom: 1px solid black; height: 5px;"></div> </div> </div>
<p style="text-align: center;">Prostor</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; margin-bottom: 10px;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 2px;">vlevo</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 2px;">vpravo</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 2px;">nahorě</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 2px;">dole</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 2px;">nad</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 2px;">pod</div> </div> <div style="display: flex; justify-content: center; margin-bottom: 10px;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 2px; margin-right: 5px;">před</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 2px; margin-right: 5px;">za</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 2px;">uprostřed</div> </div> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 2px;">vlevo nahorě</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 2px;">vpravo dole</div> </div>	<p style="text-align: center;">Tělesné schéma</p> <div style="display: flex; align-items: center; margin-bottom: 10px;"> <div style="margin-right: 10px;"> <p>levá ruka</p> <p>pravá ruka</p> <p>levá noha</p> <p>pravá noha</p> <p>krk</p> <p>vlasý</p> <p>břicho</p> <p>uši</p> <p>nos</p> <p>pusa</p> </div> <div style="border: 1px solid black; width: 100px; height: 30px; display: flex; flex-direction: column;"> <div style="border-bottom: 1px solid black; height: 5px;"></div> <div style="border-bottom: 1px solid black; height: 5px;"></div> <div style="border-bottom: 1px solid black; height: 5px;"></div> <div style="border-bottom: 1px solid black; height: 5px;"></div> <div style="border-bottom: 1px solid black; height: 5px;"></div> <div style="border-bottom: 1px solid black; height: 5px;"></div> <div style="border-bottom: 1px solid black; height: 5px;"></div> <div style="border-bottom: 1px solid black; height: 5px;"></div> <div style="border-bottom: 1px solid black; height: 5px;"></div> <div style="border-bottom: 1px solid black; height: 5px;"></div> </div> </div>

Záznamový arch prostor a tělesné schéma, Malinová 2016

<p>POSTAVA</p> <p>hlava menší než tělo vlasy nebo pokrývka hlavy ruce ruce v dvojdimenzi nohy nohy v dvojdimenzi ohnutá chodidla 5 prstů levá ruka 5 prstů pravá ruka uzavřené tělo oblečení oči uši nos ústa krk</p>	<p>ZUBY</p> <p>jedním tahem čistá linie udržení směru ostří zub jednotná výška jednotná šířka zakončení s koncem pily</p> <p>OBTAROVÁNÍ SMYČEK</p> <p>jedním tahem čistá linie dodržení křížení rozdílení smyčky</p>
<p>DŮM</p> <p>uzavřený tvar okna rozdělení oken dvěře klíka komin</p>	<p>SMYČKY</p> <p>jedním tahem plynulá linie nepřerušované smyčky správný směr křížení bez ostrých hrotů na vrcholu smyčky jednotná výška jednotná šířka nepřekrývání smyček až do konce řádku vodorovná linie správný sklon smyček</p>
<p>POSTAVA</p> <p>hlava menší než tělo vlasy nebo pokrývka hlavy ruce ruce v dvojdimenzi nohy nohy v dvojdimenzi ohnutá chodidla 5 prstů levá ruka 5 prstů pravá ruka uzavřené tělo oblečení oči uši nos ústa krk</p>	<p>ZUBY</p> <p>jedním tahem čistá linie udržení směru ostří zub jednotná výška jednotná šířka zakončení s koncem pily</p> <p>OBTAROVÁNÍ SMYČEK</p> <p>jedním tahem čistá linie dodržení křížení dodržení smyčky</p>
<p>DŮM</p> <p>uzavřený tvar okna rozdělení oken dvěře klíka komin</p>	<p>SMYČKY</p> <p>jedním tahem plynulá linie nepřerušované smyčky správný směr křížení bez ostrých hrotů na vrcholu smyčky jednotná výška jednotná šířka nepřekrývání smyček až do konce řádku vodorovná linie správný sklon smyček</p>

Záznamový arch kresba a grafomotorika, Malinová 2016

8 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 Oslovení probandů

Příloha 2 Informovaný souhlas pro rodiče dětí zařazených do přípravné třídy

Příloha 3 Informovaný souhlas pro rodiče dětí zařazených do mateřské školy

Příloha 4 Anamnéza

Příloha 5 Záznamový arch grafomotorika a lateralita, Záznamový arch matematické předpoklady, Záznamový arch sluchové vnímání, Záznamový arch řeč a orientace v čase, Záznamový arch zrakové vnímání, Záznamový arch prostor a tělesné schéma

Příloha 6 Záznamový arch kresby a grafomotoriky

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Uvolňovací cviky I.

Obrázek 2 Uvolňovací cviky II.

Obrázek 3 Uvolňovací cviky III.

Obrázek 4 Grafomotorické prvky

Obrázek 5 Určování laterality

Obrázek 6 Prvky podle velikosti

Obrázek 7 Předměty drahokamy

Obrázek 8 Barevné tvary

Obrázek 9 Nadřazené pojmy

Obrázek 10 Zraková diferenciacce

Obrázek 11 Prostorová orientace

Obrázek 12 kazuistika MŠ 1, září 2015

Obrázek 13 kazuistika MŠ 1, březen 2016

Obrázek 14 kazuistika MŠ 2, září 2015

Obrázek 15 kazuistika MŠ 2, březen 2016

Obrázek 16 kazuistika MŠ 3, září 2015

Obrázek 17 kazuistika MŠ 3, březen 2016

Obrázek 18 kazuistika MŠ 4, září 2015

Obrázek 19 kazuistika MŠ 4, březen 2016
Obrázek 20 kazuistika MŠ 5, září 2015
Obrázek 21 kazuistika MŠ 5, březen 2016
Obrázek 22 kazuistika MŠ 6, září 2015
Obrázek 23 kazuistika MŠ 6, březen 2016
Obrázek 24 kazuistika MŠ 7, září 2015
Obrázek 25 kazuistika MŠ 7, březen 2016
Obrázek 26 kazuistika MŠ 8, září 2015
Obrázek 27 kazuistika MŠ 8, březen 2016
Obrázek 28 kazuistika PT 1, září 2015
Obrázek 29 kazuistika PT 1, březen 2016
Obrázek 30 kazuistika PT 2, září 2015
Obrázek 31 kazuistika PT 2, březen 2016
Obrázek 32 kazuistika PT 3, září 2015
Obrázek 33 kazuistika PT 3, březen 2016
Obrázek 34 kazuistika PT 4, září 2015
Obrázek 35 kazuistika PT 4, březen 2016
Obrázek 36 kazuistika PT 5, září 2015
Obrázek 37 kazuistika PT 5, březen 2016
Obrázek 38 kazuistika PT 6, září 2015
Obrázek 39 kazuistika PT 6, březen 2016
Obrázek 40 kazuistika PT 7, září 2015
Obrázek 41 kazuistika PT 7, březen 2016
Obrázek 42 kazuistika PT 8, září 2015
Obrázek 43 kazuistika PT 8, březen 2016
Obrázek 44 kazuistika PT 9, září 2015
Obrázek 45 kazuistika PT 9, březen 2016
Obrázek 46 kazuistika PT 10, září 2015
Obrázek 47 kazuistika PT 10, březen 2016
Obrázek 48 kazuistika PT 11, září 2015
Obrázek 49 kazuistika PT 11, březen 2016

Obrázek 50 kazuistika PT 12, září 2015
Obrázek 51 kazuistika PT 12, březen 2016
Obrázek 52 kazuistika PT 13, září 2015
Obrázek 53 kazuistika PT 13, březen 2016
Obrázek 54 kazuistika PT 14, září 2015
Obrázek 55 kazuistika PT 14, březen 2016
Obrázek 56 kazuistika PT 15, září 2015
Obrázek 57 kazuistika PT 15, březen 2016
Obrázek 58 kazuistika PT 16, září 2015
Obrázek 59 kazuistika PT 16, březen 2016
Obrázek 60 kazuistika PT 17, září 2015
Obrázek 61 kazuistika PT 17, březen 2016
Obrázek 62 kazuistika PT 18, září 2015
Obrázek 63 kazuistika PT 18, březen 2016
Obrázek 64 kazuistika PT 19, září 2015
Obrázek 65 kazuistika PT 19, březen 2016
Obrázek 66 kazuistika PT 20, září 2015
Obrázek 67 kazuistika PT 20, březen 2016

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Kombinace lateralit

Tabulka 2 Výsledky přípravné třídy

Tabulka 3 Výsledky mateřské školy

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Výsledky kazuistika MŠ 1

Graf 2 Výsledky kazuistika MŠ 2

Graf 3 Výsledky kazuistika MŠ 3

Graf 4 Výsledky kazuistika MŠ 4
Graf 5 Výsledky kazuistika MŠ 5
Graf 6 Výsledky kazuistika MŠ 6
Graf 7 Výsledky kazuistika MŠ 7
Graf 8 Výsledky kazuistika MŠ 8
Graf 9 Výsledky kazuistika PT 1
Graf 10 Výsledky kazuistika PT 2
Graf 11 Výsledky kazuistika PT 3
Graf 12 Výsledky kazuistika PT 4
Graf 13 Výsledky kazuistika PT 5
Graf 14 Výsledky kazuistika PT 6
Graf 15 Výsledky kazuistika PT 7
Graf 16 Výsledky kazuistika PT 8
Graf 17 Výsledky kazuistika PT 9
Graf 18 Výsledky kazuistika PT 10
Graf 19 Výsledky kazuistika PT 11
Graf 20 Výsledky kazuistika PT 12
Graf 21 Výsledky kazuistika PT 13
Graf 22 Výsledky kazuistika PT 14
Graf 23 Výsledky kazuistika PT 15
Graf 24 Výsledky kazuistika PT 16
Graf 25 Výsledky kazuistika PT 17
Graf 26 Výsledky kazuistika PT 18
Graf 27 Výsledky kazuistika PT 19
Graf 28 Výsledky kazuistika PT 20
Graf 29 Výsledky mateřské školy
Graf 30 Výsledky přípravné třídy

Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta

M. Rettigové 4, 116 39 Praha 1

Evidenční list žadatelů o nahlédnutí do listinné podoby práce

Jsem si vědom/a, že závěrečná práce je autorským dílem a že informace získané nahlédnutím do zveřejněné závěrečné práce nemohou být použity k výdělečným účelům, ani nemohou být vydávány za studijní, vědeckou nebo jinou tvůrčí činnost jiné osoby než autora.

Byl/a jsem seznámen/a se skutečností, že si mohu pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny závěrečné práce, jsem však povinen/povinna s nimi nakládat jako s autorským dílem a zachovávat pravidla uvedená v předchozím odstavci tohoto prohlášení.

Poř. č.	Datum	Jméno a příjmení	Adresa trvalého bydliště	Podpis
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				